

Revista de Științe Militare

Editată de Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință din România

Generalul
Pavel Dmitrievici Kiseleff
1788 – 1872

REVISTA DE ȘTIINȚE MILITARE ANUL XIII, 2013 NR. 1 (30)

ISSN ONLINE 2457-9904

Nr. 1 (30)
Anul XIII, 2013

*Revista
de
Științe Militare*

*Editată de Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință din România*

ISSN ONLINE 2457-9904

Nr. 1 (30)
Anul XIII, 2013

■

CUPRINS

I. MASA ROTUNDĂ: RELAȚIILE MILITARE ROMÂNNO-RUSE – 11 MARTIE 2013

ASPECTE ALE RELAȚIILOR MILITARE ROMÂNNO-RUSE ÎN SECOLELE XV-XIX.....	5
<i>Dr. Sergiu IOSIPESCU</i>	
RELAȚIILE MILITARE ROMÂNNO-RUSE ÎN TIMPUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL.....	13
<i>Maior conf. univ. dr. Dorel BUȘE</i>	
CONSIDERAȚII PRIVIND RELAȚIILE ROMÂNNO-SOVIETICE ÎN PERIOADA INTERBELICĂ ȘI A CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL (1918-1947).....	18
<i>Dr. Petre OTU</i>	
RELAȚIILE MILITARE ROMÂNNO-RUSE – prezent și perspective –	28
<i>Dr. Mihai-Ștefan DINU</i>	
COOPERAREA MILITARĂ DINTRE ROMÂNIA ȘI FEDERAȚIA RUSĂ	33
<i>Dr. Teodora Crina POPESCU</i>	
ALOCUȚIUNEA AMBASADORULUI FEDERAȚIEI RUSE LA BUCUREȘTI.....	37
<i>Excelența sa domnul Oleg Sergheevici MALGINOV</i>	
GENERALUL PAVEL DMITRIEVICI KISELEFF	39
<i>Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU</i>	

II. MISCELANEE

MAREȘALI, GENERALI ȘI COLONEI ROMÂNI, MEMBRI AI ACADEMIEI ROMÂNE	44
<i>General-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI</i>	
<i>General de brigadă (r) dr. Florian TUCĂ</i>	
<i>Colonel (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU</i>	
<i>Locotenent-colonel dr. Adrian CIUCHE</i>	
CAPABILITĂȚI C4ISR ALE ARMATELOR STATELOR EUROPENE MEMBRE NATO. INTEROPERABILITATEA INTRAEUROPEANĂ ȘI TRANSATLANTICĂ A SISTEMELOR.....	88
<i>General-maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU</i>	
95 DE ANI DE LA UNIREA BASARABIEI CU ROMÂNIA	106
<i>Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU</i>	

I. MASA ROTUNDĂ: RELAȚIILE MILITARE ROMÂNNO-RUSE – 11 MARTIE 2013

ASPECTE ALE RELAȚIILOR MILITARE ROMÂNNO-RUSE ÎN SECOLELE XV-XIX

THE RUSSIAN-ROMANIAN MILITARY RELATIONS (15th – 19th CENTURIES). A RAPID REVIEW

*Dr. Sergiu IOSIPESCU**

Rezumat: *Lucrarea prezintă legăturile ocazionale ale Principatelor Române cu rușii de la finele secolului al XV-lea, când Ștefan cel Mare a încercat fără succes să atragă marele ducat al Moscovei în Cruciada antiotomană. După mijlocul secolului al XVII-lea confrunțați cu o nouă fază a expansiunii otomane sub marii viziri Köprülü principii români au eșuat din nou în tentativa de a atrage pe moscoviți în războiul cu Înalta Poartă. Doar în anul 1711 s-a stabilit o scurtă alianță militară între țarul Petru I Romanov și principele Moldovei Dimitrie Cantemir, dar războiul cu Imperiul Otoman s-a soldat cu o catastrofă. În cursul următoarelor războaie contra Imperiului Otoman (1736-1739, 1768-1774, 1787-1792) Rusia a luptat pentru propria-i expansiune în Balcani și prin pacea de la Kuciuk Kainargi (21 iulie 1774) a obținut dreptul de intercesiune în relațiile Principatelor Române cu Poarta. La sfârșitul unui nou război cu Imperiul Otoman (1806-1812), în pofida dreptului internațional, Rusia a anexat partea dintre Prut și Nistru a principatului românesc al Moldovei, pe care a numit-o în 1813 Basarabia. Victoria din războiul de la 1828-1829 i-a dat Rusiei prilejul să anexeze de la Imperiul Otoman Delta Dunării care făcuse parte în evul mediu din Principatele Române, și totodată să-și impună după 1829 protectoratul asupra Moldovei și Țării Românești. În vremea ocupației ruse de după război (1829-1834), guvernatorul general Pavel Kiseliiov împreună cu colaboratorii săi români – Barbu Știrbei, Mihail Sturdza, Constandinică Paladi, Alexandru Dimitrie Ghica și alții – a acționat pentru reformarea statului, introducându-se regimul constituțional și creându-se, de asemenea, nucleul unei noi oștiri permanente. Prin înfrângerea în Războiul Crimeei (1853-1856) Rusia a pierdut protectoratul asupra Principatelor și a fost nevoită să înapoieze o parte din Moldova anexată la 1812.*

* sergiu_iosipescu_arheo@yahoo.com

Războiul Oriental din anii 1877-1878 a prilejuit o importantă cooperare militară între România și Rusia. Armata română de operații (50.000 de oameni) a participat la campanie în vestul Bulgariei și cu trupele ruse a obținut o strălucită victorie la asediul Plevnei, principala rezistență otomană la nord de Balcani. Din păcate insistențele Curții ruse de a anexa din nou partea Moldovei, pierdută la 1856, a împins România, sub principele, apoi regele Carol I (1866-1914), să se alăture Triplei Alianțe (1883). Doar stăruitoarea politică a ministrului Afacerilor Străine al Rusiei Serghei Sazonov (1910-1916), susținut de țarul Nicolae al II-lea, a reușit apropierea dintre cele două țări, preliminară alianței lor în vremea Primului Război Mondial.

Cuvinte cheie: Ștefan cel Mare; Marele Ducat al Moscovei; Petru I; Rusia; Dimitrie Cantemir; Basarabia; România; Plevna; Serghei Sazonov; Carol I.

Abstract: The paper presents the occasional relations of the Romanian Principalities from the end of 15th century when Stephen the Great tried without success to embody the Great Duchy of Muscovy in the anti-Ottoman Crusade. After the middle of the 17th century, faced to a new phase of Ottoman expansionism under the Köprülü great viziers Romanian princes failed again to attract Muscovite in the war with Sublime Porte. Only in 1711 a short military alliance between tsar Peter I Romanov and Demetrius Cantemir, prince of Moldavia was effective but the war with the Ottoman Empire ended in a catastrophe. During the following wars against the Ottoman Empire (1736-1739, 1768-1774, 1787-1792) Russia fought for its own expansion in Balkans and by the peace of Kuciuk Kainardji (21 July 1774) obtained from the Grand Turk a right of intercession in the Romanian Principalities relations with the Porte. After a new war (1806-1812), despite the international right, Russia annexed the territory between the rivers Prut and Nistru (Dniester) a part of the Romanian Principality of Moldavia, named in 1813 Bessarabia. The victory in the war of 1828-1829 offer to Russia the opportunities to annex the Danubian Delta, formerly, in the Middle Ages, a part of Romanian Principalities, and to establish its protectorate over Moldavia and Walachia. During the occupation of the Principalities after the war (1829-1834), the governor general Pavel Kiseleff with his Romanian collaborators – Barbu Știrbei, Mihail Sturdza, Constandinică Paladi, Alexandru Dimitrie Ghica etc. – proceeded to the reformation and modernization of the state, introducing a Constitutional regime and also creating a nucleus of the new permanent army. By the defeat in the Crimean War (1853-1856) Russia lost the protectorate over the Principalities and was obliged to return to them a part of Moldavia annexed in 1812. An important military cooperation between Romania and Russia was occasioned by the Oriental War of 1877-1878. The Romanian army (50.000 men) participated at the campaign in West Bulgaria and with Russians troupes obtained a brilliant victory at the siege of Plevna, the principal Ottoman resistance north of the Balkans. Unfortunately the insistence of Russian Court to annex again the part of Moldavia lost in 1856, impose shortly to Romania under the prince afterwards king Charles I (1866-1914) to join the Triple Alliance(1883). Only the sustained policy of Russian Foreign Affairs minister Sergey Sazonov, backed by the tsar Nicholas II, realized a rapprochement between the two countries, a preliminary to their alliance during IWW.

Key words: Stephen the Great; the Great Duchy of Muscovy; Peter I; Russia; Demetrius Cantemir; Bessarabia; Romania; Plevna; Sergey Sazonov; Charles I.

Istoria relațiilor româno-ruse începe odată cu trecerea de la antichitatea târzie la evul mediu, de la originile popoarelor moderne și începuturile Europei de astăzi. Aflate pe laturile orientală și respectiv occidentală a istmului baltico-pontic, pe drumul de la varegi la greci, popoarele rus și român au intrat în contact odată cu expansiunea statului kieviaan spre stepele nord-pontice și Dunărea maritimă și a relațiilor acestuia cu Imperiul bizantin, în Commonwealth-ul căruia evoluau și ducatele românești din bazinul carpatic și de la Dunărea de Jos. Migrațiile popoarelor turcice, pecenegi, uzi, cumani prin culoarul stepei nord-pontic și nomadizarea acestora au făcut sporadice aceste contacte, întrerupte odată cu marea invazie mongolă (tătară) din anii 1236-1241 și extinderea ulterioară din Carpați la Ural, în stepele pontice și caspice a Hanatului mongol al Hoardei de Aur. De la întemeierea Principatelor române și până în ultimul sfert al secolului al XV-lea nu au existat relații politice sau militare cu marele cneaz al Moscovei, antecesorul Rusiei moderne, doar rari călători ruși în drum spre Țarigrad (Constantinopol), Muntele Athos sau Sfântul Mormânt aducând știri de la Moscova. Între țările române și relativ micul stat din jurul Moscovei se aflau marele ducat al Lituaniei și Hanatul Hoardei de Aur, căruia marele cneaz rus îi era tributar.

Târziu, în contextul marii politici pontice a lui Ștefan cel Mare, după cucerirea de către otomani a Caffei și Mangupului în Crimeea (1475), domnul Moldovei a încercat, fără succes, atragerea marelui cneaz Ivan Vasilevici în alianța împotriva sultanului Mehmed al II-lea și scurtcircuitarea marelui comerț otoman al Mării Negre prin deschiderea unor noi drumuri spre Orientul Îndepărtat¹. În același scop politic, la 1483, fiica lui Ștefan cel Mare, Elena a fost căsătorită cu fiul marelui cneaz al Moscovei, având un fiu – moștenitorul prezumtiv al tronului –, dar în 1502 și mamă și fiu au fost îndepărtați de la succesiune și au dispărut. Marele comerț ruso-otoman, îndeosebi de blănuri, făcuseră mai avantajoasă menținerea unor relații pașnice dintre Moscova și Istanbul. Astfel că la 1498-1499 Ștefan cel Mare muștra pe cuscrul său, marele cneaz Ivan al III-lea, că nu se gândește și nici nu participă în vreun fel la Cruciada antiotomană care se pregătea și care s-a și desfășurat în anii 1500-1502.

La mijlocul secolului al XVII-lea în contextul renașterii militare otomane sub dinastia marilor viziri Köprülü², a presiunii exercitate de Poartă asupra principatelor Țării Românești, Transilvaniei și Moldovei, principele acesteia din urmă a solicitat sprijinul marelui cneaz Alexei Mihailovici. Astfel s-a ajuns la încheierea unui tratat (17 mai 1656) prin care marele cneaz promitea sprijin militar pentru recucerirea românească a cetăților Chilia, Tighina (Bender) și Cetatea Albă cu teritoriul lor, în

¹ Pentru aceste relații care s-ar fi concretizat într-un tratat la 1482 v. K. V. Bazilevici, *Politica externă a statului centralizat rus în a doua jumătate a secolului al XV-lea*, București, 1955, p. 212.

² V. Mircea Soreanu, *Marii vizirii Köprülü (1656-1710)*, Editura Militară, București, 2002.

schimbul recunoașterii suzeranității moscovite³. Îndepărtarea din scaunul domnesc a principelui Moldovei, Gheorghe Ștefan (1653-1658) a făcut inaplicabil tratatul.

Renașterea militară otomană sub marii viziri Köprülü a dus la cea mai mare extindere a Imperiului otoman în stepele nord-pontice, războaiele de cucerire a Căminitei și Ucrainei poloneze amenințând grav principatul românesc est-carpatic. În aceste împrejurări principele Moldovei Ștefan Petriceicu (1672-1673, 1673-1674), împreună cu fostul domn al Țării Românești, Constantin Șerban (1654-1658), deopotrivă refugiați în Polonia, au negociat cu țarul Alexei Mihailovici Romanov condițiile încheierii unui tratat de sprijin militar împotriva Porții, marele cneaz rus afirmându-și disponibilitatea de a acorda ajutorul său în schimbul supunerii principatelor (10 martie 1674)⁴. Totuși din chiar conținutul negocierilor se putea sesiza obiectivul imediat al Curții moscovite, supunerea Ucrainei de dincolo de Nipru, dominată de otomani⁵. Tatonările pentru o cooperare militară antiotomană s-au reluat după asediul Vienei (1683), ajungându-se chiar la un tratat (1688) între marii cnezi ruși, între care și Petru Alexeievici, și principele Țării Românești, Șerban Cantacuzino. Este interesant de semnalat însemnătatea acordată între clauzele militare a eliminării prezenței tătare din sud-estul principatului Moldovei (Bugeac)⁶, factor de disuadare și dificultate majoră în desfășurarea oricărei ofensive antiotomane spre sud.

O altă etapă a relațiilor militare româno-ruse a avut loc în vremea războiului nordic (1700-1721). După bătălia de la Poltava (8 iulie 1709) intervenția marelui duce Petru I în Polonia a provocat războiul ruso-otoman (1710-1711).

În aceste condiții Poarta a considerat prezența în scaunul domnesc al Moldovei a principelui Nicolae Mavrocordat, fost mare dragoman, drept nepotrivită situației de criză și a numit ca domn pe Dimitrie Cantemir, fiul lui Constantin vodă, de multă vreme stabilit la Constantinopol și cunoscut cercurilor politice și diplomatice din capitala Imperiului Otoman. Cercetările istorice ale lui Dimitrie Cantemir referitoare la evoluția Imperiului Otoman, la „creșterea și descreșterea” acestui stat, confortate de participarea sa personală la bătălia de la Zenta (1697), unde asistase la decisiva înfrângere a armatei sultanului în fața forțelor imperiale romano-germane ale prințului Eugeniu de Savoia, urmată de pacea de la Carlowitz (1699) și pierderea de turci a celei mai mari părți a fostului regat al Ungariei, i-au întărit convingerea crizei decisive a marelui imperiu al sultanilor. Ideea a fost exprimată voalat încă de opera sa *Istoria Ieroglifică* și ulterior de faimoasa *Incrementa atque decrementa Aulae Othomanicae*. În anii 1700-1709 atenta urmărire a peripețiilor Războiului Nordic și decisiva victorie a armatei lui Petru I în bătălia de la Poltava l-a făcut să

³ D. Ionescu, *Tratatul lui Gheorghe Ștefan cu rușii*, în „Revista istorică română”, III, 1933, pp. 234-247.

⁴ Ghenadie Petrescu, D. A. Sturdza, D. C. Sturdza, *Acte și documente la istoria renașterii României*, vol. I, București, 1888, pp. 9-12.

⁵ *Ibidem*, p. 11.

⁶ *Ibidem*, pp. 12-14.

creadă că țarul va fi succesorul sultanilor în sud-estul european. Cu aceste date preliminare ale analizei politice, principele Dimitrie Cantemir a preluat cârmuirea Moldovei în decembrie 1710, încercând imediat o transformare a regimului politic în sensul, modern atunci, al absolutismului monarhic și al domniei ereditare.

Deja în vremea când se aflase la Constantinopol principele român avusese contacte cu trimisul țarului Petru I la Poartă, contele Piotr Andreevici Tolstoi, poate și prin apartenența celor doi la francmasonerie, Dimitrie Cantemir angajându-se să coopereze cu Moscova. „Făgăduințele ce le-am făcut” față de trimisul rus, despre care va vorbi mai târziu, nu sunt cunoscute, dar este cert că încă din iarna 1710/1711, imediat după sosirea sa la Iași, principele a intrat în corespondență cu țarul prin trimiterea de curieri militari. Un sol al țarului, raguzanul Sava Vladislavovič a sosit la Iași unde a negociat cu principele termenii tratatului de alianță politico-militară dintre cele două părți. Principele Moldovei Dimitrie Cantemir a obținut însă din partea lui Petru I doar diploma de la Luck (13 aprilie 1711)⁷ al cărui original latin a fost publicat cu facsimil pentru prima dată în anul 1973 de regretata eminenta istoric medievalist Maria Holban, mătușa mea.

Conform diplomei date de Petru I și contrasemnate de ministrul contele I. I. Golovin, se lua act de supunerea domnului Moldovei și țarul primea sub protecția sa „poporul Moldovei” „împreună cu celelalte popoare creștine”, pe care făgăduia să le elibereze de sub jugul turcesc. După acest preambul urmau 17 articole. Prin primul supunerea Moldovei către Rusia se făcea prin jurământul domnului și diploma țarului, care rămâneau secrete până la intrarea trupelor ruse în principat. La sosire lor oastea domnului urma a se uni cu acestea, țarul angajându-se să apere Moldova de turci (art. II). Domnia Moldovei urma să rămână familiei Cantemir, schimbată doar în caz de ruptură cu Rusia sau abjurarea credinței ortodoxe de vreun domn (art. III). Articolele următoare detaliau noul statut al monarhiei în Moldova. Articolul XI preconiza reluarea stăpânirii Moldovei asupra Bugeacului (Basarabia), a cetăților pierdute la 1484, Chilia și Cetatea Albă, a Tighinei (Bender). Cetățile Moldovei urmau să primească garnizoane moscovite (art. XII). Articolul XIII prevedea că pacea dintre Rusia și Imperiul Otoman nu se va face lăsând Moldova sub dominația acestuia din urmă. În caz de înfrângere, lui Dimitrie Cantemir și familiei sale i se acorda adăpost în Rusia și un statut corespunzător situației și bunurilor pierdute în Moldova și la Constantinopol (art. XIV-XV). Următoarele două articole cuprindeau asigurările, jurate ale prevederilor diplomei.

De îndată ce primele detașamente ale trupelor ruse de sub comanda feldmareșalului Șeremetiev au intrat în Iași (30 mai 1711), principele Dimitrie Cantemir a lansat o proclamație prin care făcea un rechizitoriu contra abuzurilor Porții și încălcării tratatelor cu Moldova și chema poporul la arme până la 15 iunie –

⁷ Ghenadie Petrescu, D. A. Sturdza, Colescu Vartic, *Acte și documente relative la istoria renașterii României*, București, 1900, pp. 15-18; pentru interpretare cf. P. P. Panaitescu, *Dimitrie Cantemir. Viața și opera*, București, 1958, pp. 105-108.

termen ulterior prelungit până la 15 iulie – sub pedeapsa confiscării averilor și afuriseniei⁸. S-au format, după mărturia unui partizan al domnului, Ion Neculce, 17 polcuri (regimente), cu câteva mii de oameni, armamentul fiind heteroclit și insuficient. Țarul apelase de la început la principe pentru aprovizionarea armatei sale, ceea ce, în condițiile unei slabe recolte și a resurselor precare ale domniei, era extrem de dificil dacă nu imposibil.

De-a lungul războiului marele duce rus a încercat, fără succes, atragerea de partea sa a principelui Țării Românești, Constantin Brâncoveanu (1688-1714), dar acesta, perfect informat asupra efectivelor militare ale beligeranților și a programului politic al lui Petru I, a evitat participarea la conflict. Un corp de oaste care trebuia să forțeze intervenția oastei muntene alături de țar, a zăbovit la asediul Brăilei, cucerită la 24 iulie – singurul succes al campaniei.

Cu toate că oastea Moldovei, condusă personal de domn, a reușit în lupta de la Bârseni pe Prut de la 7 iulie să degajeze avangarda rusă, ce înaintase imprudent, totuși, în bătălia de la Stănilești (19 -23 iulie), armata rusă și forțele principelui au fost înfrânte, încercuite și țarul silit să încheie pacea (23 iulie 1711)⁹. Tratatul nu cuprindea nici o prevedere referitoare la Moldova. Dimitrie Cantemir și familia sa s-au retras împreună cu trupele ruse, de acum începând prodigioasa sa activitate la Curtea țarului și, îndeosebi aceea de istoric¹⁰.

Din desfășurarea următorului război ruso-austro-otoman (1735-1739) liderii politici din principate s-au edificat asupra marelui proiect ponto-balcanic al Imperiului Rusiei și nu au susținut militar campania acestuia.

Sub împărăteasa Ecaterina a II-a, marele război ruso-otoman din anii 1768-1774, a dat ocazia unei părți a factorilor de decizie din Țara Românească și Moldova să sprijine cu trupe efortul militar rus în speranța obținerii independenței și unirii Principatelor românești, solicitată de români cu precădere în negocierile din 1772-1773 de la Focșani și Nemirov. Speranțele au fost spulberate de pacea de la Kuciuk-Kainargi (21 iulie 1774) prin care, pentru prima dată, Curtea rusă obținea un drept de intervenție în relațiile dintre Principate și Poarta otomană. Era începutul real al regimului fanariot în Principate.

Un al doilea război ruso-austro-otoman (1787-1792) sub împărăteasa Ecaterina a II-a nu a influențat semnificativ statutul internațional al Principatelor Române dar, prin conjugarea sa cu a doua și ulterior a treia împărțire (1795) a Poloniei, cu desființarea acestui stat, Imperiul Rusiei a devenit vecinul principatului Moldovei pe fluviul Nistru.

⁸ N. Iorga, *Carol XII, Petru cel Mare și țările noastre*, în „Analele Academiei Române”, seria II, t. XXXII, 1911, pp. 100-102, 126-127.

⁹ A. J. Turghenev, *Historica Russiae Monumenta*, t. II. Sankt Petersburg, 1842, pp. 304-305.

¹⁰ Foarte recent o delegație reprezentativă de intelectuali ruși a prezentat darul Federației Ruse către Academia Română, ediția facsimilată a manuscriselor cantemiriene conservate în Rusia.

Înserat marilor transformări mondiale provocate de conflagrațiile napoleoniene, războiul ruso-otoman din 1806-1812, în timpul căruia trupe române, în special pandurii, au sprijinit armata rusă, s-a încheiat prin pacea de la București (28 mai 1812) prin care Rusia, în ciuda dreptului internațional, anexa partea principatului Moldovei dintre Prut și Nistru (denumită ulterior oblastia și apoi gubernia Basarabia).

Un nou război ruso-otoman (1828-1829), în timpul căruia trupe române au participat alături de armata rusă, s-a încheiat prin pacea de la Adrianopol (14 septembrie 1829), pace prin care se stabilea protectoratul rus asupra principatelor Moldovei și Țării Românești. Totodată, Delta Dunării, odinioară parte a principatului Țării Românești, ulterior a Moldovei, era anexată de Imperiul Rusiei. Ocupația militară rusă prelungită vreme de aproape șase ani și menținerea încă patru ani a unei comunicații din Basarabia la cetatea Silistrei¹¹ au influențat serios evoluția Principatelor Române.

De o categorică importanță în acest sens a fost prezența în fruntea administrației ruse din octombrie 1829 și până în primăvara anului 1834, pe cea mai mare parte a ocupației, a generalului Pavel Dimitrievici Kiseliiov. Apropiat decembrieștilor, preocupat de desființarea șerbiei în Rusia și de reformarea imperiului – direcții pe care nu le-a putut urma în propria țară sub domnia lui Nicolae I, totuși un protector al său – generalul Kiseliiov a reușit să aplice o parte din ideile sale în Principate. Aici el a avut colaborarea câtorva dintre marii boieri cu studii occidentale, între care Barbu Știrbei, Mihail Sturdza și, în domeniul militar, Constandinică Paladi și Alexandru Dimitrie Ghica. În afara alcătuirii și aplicării regimului constituțional prin introducerea în anii 1831 și 1832 a Regulamentelor Organice, preluându-se elementele viabile ale fostei organizări militare și în primul rând a pandurilor, au fost constituite nucleele armatelor moderne în Țara Românească și Moldova, întemeiate cu precădere pe experiența generalului Kiseliiov și a colaboratorilor săi din războaiele napoleoniene¹². Influențele ruse propriu-zise, mai mult formale, s-au estompat treptat după Revoluția de la 1848-1849 din țările române. Este simptomatic faptul că un reformator și om politic de talia generalului conte Kiseliiov, numit ambasador al țarului la Paris după Războiul Crimeei, a preferat să rămână definitiv în capitala Franței, fără să mai revină în Rusia până la moarte (1872).

În Războiul Crimeei (1853-1856) Principatele Române au fost ocupate de armatele țarului Nicolae I, și unități ale armatei Țării Românești au fost folosite de comandamentul rus în luptele de pe Dunăre cu otomanii. În retragerea armatei ruse (vara 1854), comandamentul acesteia a încercat să atragă și oastea principatului Moldovei care, respingând ordinul de plecare, a fost înconjurată de trupele țariste și

¹¹ Conform Tratatului de Pace de la Adrianopol aceasta rămăsese sub ocupația rusă până la deplina achitare de Imperiul otoman a datoriei de război.

¹² I. C. Filitti, *Principatele române de la 1828 la 1834. Ocupația rusească și regulamentul organic*, București, 1934.

dezarmată. Prin pacea de la Paris (30 martie 1856) principatul Moldovei relua partea sa sud-vestică, dintre Prut, Dunărea maritimă și Marea Neagră precum și Delta Dunării (ulterior preluată de Imperiul Otoman, sub autoritatea Comisiei internaționale a Dunării).

În cursul războiului ruso-otoman din 1877-1878 armata română de operații (50 mii de oameni) a participat la conflict în urma solicitării exprese a înaltului comandament rus, a marelui duce Nicolae, depășit de rezistența otomană din tabăra fortificată de la Plevna. Principele Carol I, ajutat de vestitul general genist Totleben, a preluat comanda trupelor române și ruse de la asediul Plevnei, încheiat prin capitularea acesteia (10 decembrie 1877). După încheierea păcii de la San Stefano (3 martie 1878), stăruința rusă de a anexa cele trei județe ale României din sud-estul Moldovei, recuperate la pacea de la Paris, au provocat o criză politico-militară care s-a încheiat odată cu pacea de la Berlin (13 iulie 1878). Criza din 1878 a determinat ralierea ulterioară politico-militară a României la Tripla Alianță (1883).

În preajma primei mari conflagrații mondiale ministrul de externe al Imperiului Rusiei, Serghei Sazonov, susținut de țarul Nicolae al II-lea, a urmat cu stăruință o politică de câștigare a României și a regelui Carol I (1866-1914)¹³. Apropierea celor două state a culminat cu vizita țarului și a familiei imperiale ruse la Constanța din 14 iunie 1914 și cu discuțiile care au avut loc aici și ulterior la Sinaia între regele Carol I, președintele Consiliului de Miniștri, Ion I. C. Brătianu și ministrul rus de externe Serghei Sazonov. Ele au deschis calea acordului secret ruso-român din 1 octombrie 1914, la începutul Primului Război Mondial¹⁴.

BIBLIOGRAFIE

- Soreanu V. Mircea, *Marii vizirii Köprülü* (1656-1710), Editura Militară, București, 2002.
- Ionescu D., *Tratatul lui Gheorghe Ștefan cu rușii*, în „Revista istorică română”, III, 1933.
- Petrescu Ghenadie, Sturdza D. A., Sturdza D. C., *Acte și documente la istoria renașterii României*, vol. I, București, 1888.
- Petrescu Ghenadie, Sturdza D. A., Vartic Colescu, *Acte și documente relative la istoria renașterii României*, București, 1900.
- Turghenev A. J., *Historica Russiae Monumenta*, t. II. Sankt Petersburg, 1842.
- Filitti I. C., *Principatele române de la 1828 la 1834. Ocupația rusească și regulamentul organic*, București, 1934.

¹³ V. pe larg Serge Sazonov, *Les Années fatales*, Payot, Paris, 1927.

¹⁴ Constantin Diamandy, *Ma mission en Russie 1914-1918*, în „Revue des Deux Mondes”, din 15 februarie, 1929, pp. 813-814.

RELAȚIILE MILITARE ROMÂNNO-RUSE ÎN TIMPUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

ROMANIAN-RUSSIAN MILITARY RELATIONS DURING WORLD WAR I

Maior conf. univ. dr. Dorel BUȘE

Rezumat: Începutul secolului al XX-lea a găsit Rusia și România făcând parte din alianțe politico-militare diferite. Cu toate acestea, atitudinea Marilor Puteri ale Antantei față de România și implicit relațiile politico-diplomatice și militare româno-ruse s-au îmbunătățit semnificativ în timpul Primului Război Balcanic, subsumându-se noii orientări de politică generală pe care Antanta a adoptat-o treptat față de zona Sud-Estului european.

Cuvinte cheie: relații politico-militare; alianțe politico-militare; cooperare; diferend internațional; echilibrul de forțe; diplomație; armistițiu.

Abstract: Early twentieth century found Russia and Romania as part of different political and military alliances. However, the Great Powers of the Entente attitude towards Romania and therefore political, diplomatic and military relations between Romania and Russia have significantly improved during the First Balkan War, submitting to the new general policy guidelines which Entente gradually adopted it on the Southeastern Europe.

Key words: political-military relations; military-political alliances; cooperation; international dispute; balance of power; diplomacy; truce.

Începutul secolului al XX-lea a găsit Rusia și România făcând parte din alianțe politico-militare diferite. Cu toate acestea, atitudinea Marilor Puteri ale Antantei față de România și implicit relațiile politico-diplomatice și militare româno-ruse s-au îmbunătățit semnificativ în timpul Primului Război Balcanic, subsumându-se noii orientări de politică generală pe care Antanta a adoptat-o treptat față de zona Sud-Estului european.

Spre sfârșitul primului deceniu al secolului al XX-lea relațiile româno-ruse se reluau timid dar sigur, prin vizitele reciproce ale oamenilor politici, la contactele dintre personalitățile militare și la schimburile cu caracter cultural. Aceste expresii

tipice ale raporturilor de bună vecinătate, oricât ar fi fost ele de cordiale, nu puteau nici măcar să atenueze efectele obstacolelor care despărteau România de Rusia. Treptat, însă, disensiunile pierdeau teren, poate și ca urmare a stabilirii unui nou echilibru de forțe între Antanta și Tripla Alianță. Consolidarea acestui echilibru a permis României reevaluarea politicii sale externe.

Conștientă de importanța poziției României într-un posibil conflict între Austro-Ungaria și Rusia, diplomația rusă continua totuși, chiar și în aceste condiții, să-și intensifice eforturile în vederea desprinderii României de Puterile Centrale și atragerea sa de partea Triplei Înțelegeri. Deoarece prezența generalului Conrad von Hoetzendorf la București provocase mare indignare la Petersburg, diplomația rusă a căutat s-o contracareze prin trimiterea în România a Marelui Duce Nicolae Mihailovici, cu prilejul aniversării căderii Plevnei, la 23 noiembrie 1912.

Prezentată oficial ca un gest de curtoazie, pentru a înmâna din partea Țarului Nicolae al II-lea bastonul de mareșal al armatei ruse regelui Carol I al României, vizita Marelui Duce Nicolae Mihailovici viza în fond obiective mult mai precise, de care guvernul român era conștient. Astfel, vizita Marelui Duce Nicolae Mihailovici în România, desfășurată între 26 noiembrie/9 decembrie – 29 noiembrie/12 decembrie 1912 era menită nu numai să contracareze efectele vizitei întreprinse de Franz Conrad von Hoetzendorf, ci și să sondeze terenul pentru a sesiza intențiile României într-un posibil conflict ruso-austro-ungar.

Marele Duce a sosit la București, acompaniat de o numeroasă suită. El a fost primit la gară de regele Carol I și de toți înalții demnitari civili și militari. De la gară, regele l-a condus pe Marele Duce la Palat, unde a fost primit de regina Elisabeta. În cele trei zile cât a durat sejurul său în România s-au organizat o serie de banchete și recepții în onoarea sa. La 23 noiembrie, bastonul de mareșal a fost înmânat regelui în cadrul unei mari festivități desfășurate la Palatul Regal. Această ceremonie a fost urmată de un impozant *Te Deum* la Catedrală, în prezența delegaților militari ruși și bulgari, pentru a celebra a 35-a aniversare de la cucerirea Plevnei. După oficiere, a avut loc o strălucitoare trecere în revistă a trupelor. La o recepție desfășurată la legația Rusiei, Marele Duce a avut ocazia întâlnirii cu principalii oameni politici ai Regatului, cu care s-a întreținut îndelung.

Mergând pe aceeași linie a apropierei ruso-române, la 8 iunie 1914, țarul Nicolae al II-lea și familia sa au sosit la Constanța. Presa vremii consemnează astfel evenimentele: la orele 8 a.m. a pornit din portul Constanța vaporul "Ovidiu" având la bord pe comandorul Mărgineanu împreună cu toți piloșii portului, spre a întâmpina yahtul imperial "Standard", precedat de crucișătorul "Cahul" și "Almaz" și urmat de

Întreaga escadrilă rusă din Marea Neagră. Compania de onoare cu muzica și drapelul a luat loc la debarcader lângă pavilionul Reginei. O splendidă alee lega pavilionul Reginei de pavilionul special amenajat pentru primirea Suveranilor Rusiei. Aleea continua spre oraș, ca un drum al florilor, presărat cu crizanteme și margarete". Bricul "Mircea", aflat în rada portului, a salutat sosirea escadrei ruse prin 31 de lovituri de tun. Șase aeroplane se înalță deasupra mării. Când yahtul imperial ridica marele pavoaz, Regele și Regina cu întreaga familie regală română sunt în pragul Pavilionului și răspund la salutul Țarului și al familiei sale. La intrarea în port, yahtul "Standard" a fost pilotat de personalul român, iar operațiunile de acostare au fost executate sub conducerea căpitanului Botez – Jean Bart cu o precizie remarcabilă.

Alaiul a fost condus spre pavilionul reginei și nici unui ministru nu i s-a permis să asiste la întrevvederele celor doi șefi de stat întrucât vizita a fost de la început declarată ca având un caracter intim. Primarul Constanței, Virgil Andronescu, a oferit oaspeților pâine și sare de pe o tavă din aur masiv, comandată special pentru eveniment. Tava avea marca orașului și inscripționat România, iunie 1914. Alaiul a plecat spre catedrală și a asistat la un ceremonial religios ținut de un sobor de preoți condus de episcopul Nifon. După terminarea slujbei, atât familia regală rusă cât și cea română s-au miruit la iconostas sărutând o icoană a Sfântului Nicolae și o cruce din aur, care apoi așezate într-o cutie din catifea au fost dăruite țarului. Seara, dejunul a fost dat la Cazino de către Ion I.C. Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri.

Țarul a oferit numeroase medalii și ordine. Vizita țarului Nicolae al II-lea și a familiei sale la Constanța, în vara anul 1914, discuțiile cu regele Carol I și primul ministru Ion I.C. Brătianu au reconfirmat noua orientare în politica externă a țării noastre, dar și a Rusiei.

În acest context, după decesul regelui Carol I și venirea pe tron a regelui Ferdinand, în ziua de 14 august 1916, în cadrul Consiliului de Coroană convocat de noul rege s-a decis intrarea României în război. Odată făcut acest pas, prima măsură luată de autoritățile românești a fost mobilizarea românilor pentru front. Toți cei apti să țină arma în mână au primit chemarea să lupte pentru întregirea neamului, în total 833.758 de soldați și aproape 19.843 de ofițeri. La armata operativă, efectivul mobilizat a fost de 13.562 de ofițeri și 562.847 de soldați. Pe Frontul de Sud urma să acționeze Armata a III-a, condusă de generalul M. Aslan, iar pe frontul carpatic trebuia să intervină Armata I, condusă de generalul I. Culcer,

Armata a II-a, era sub comanda generalului Al. Averescu, iar armata a IV-a sub cea a generalului C. Prezan.

În noaptea de 14-15 august 1916, armata română a atacat frontiera austro-ungară. Pătrunderea în Transilvania s-a făcut prin 18 puncte, zdrobind rezistența austro-ungară. Trupele românești, mânate de dorința de a „curăța” cât mai rapid teritoriile locuite de ardeleni au obținut, în prima fază, victorie după victorie.

Deschiderea Frontului de Sud a determinat schimbări majore de strategie, care în final vor conduce la retragerea trupelor române la vechile frontiere.

Documente pe care generalul Coandă, în calitatea sa, de reprezentant al Armatei României, pe lângă STAVKA (Marele Cartier General al armatei ruse) în timpul Primului Război Mondial, le-a trimis regelui, primului ministru sau altor autorități aflate în țară dovedesc derularea bunelor relațiilor de comandament româno-ruse. Generalul Coandă s-a aflat la Stavka din august 1916 și până în februarie 1918, când a fost rechemat în țară, fiind numit în comisia ce trebuia să negocieze preliminariile păcii cu Puterile Centrale. Au existat două perioade distincte în misiunea generalului la STAVKA: din august 1916 până în noiembrie 1917, când Marele Cartier rus era cantonat la Moghilev și din noiembrie 1917 până la momentul rechemării în țară, când generalul s-a aflat la Kiev, îndeplinind aceeași funcție.

Desemnarea, în august 1916, a generalului Coandă, ca reprezentant al armatei române la STAVKA, cu rang de ministru plenipotențiar, a fost o alegere cât se poate de potrivită; dacă n-ar fi fost această numire, generalul ar fi preluat comanda uneia dintre cele patru armate, cu care România a intrat în război. Atât la Moghilev, cât și la Kiev, generalul Coandă s-a dovedit a fi un diplomat desăvârșit. A fost un militar cu mult tact, riguros și pe deplin conștient de importanța misiunii sale. Țarul i-a solicitat generalului Coandă să fie franc! Întâlnirea dintre țarul Nicolae al II-lea și generalul Coandă a avut loc în chiar ziua sosirii acestuia la Moghilev. Invitat la cină și apoi reținut pentru o discuție particulară, generalul român a avut ocazia să constate că țarul era la curent cu ceea ce se întâmpla în România, declarându-se bucuros de faptul că suveranul Ferdinand luase comanda supremă a trupelor, iar regina Maria, verișoara sa, organizase și conducea un spital pe lângă palat. Țarul a subliniat că România se dovedește un aliat loial și că armata ei, de curând intrată în război, se bucură de aprecieri din partea sa, drept pentru care se va strădui să-i ofere sprijin, ori de câte ori va fi nevoie. I-a solicitat generalului român să renunțe la formule diplomatice și să conteze pe camaraderia sa. Întâlnirea dintre țar și generalul român, ca și conținutul discuțiilor, dincolo de aspectele protocolare firești, semnifică o înțelegere corectă a colaborării militare dintre cele două armate,

în dorința de a-l învinge pe kaiserul Wilhelm al II-lea, considerat vinovat de provocarea războiului.

Ajungerea bolșevicilor la putere, la 25 octombrie/7 noiembrie 1917 este evenimentul care a impus părăsirea Moghilevului de către misiunile militare aliate, partidul condus de Lenin acționând pentru încheierea păcii și scoaterea imediată a Rusiei din război, ceea ce se va și întâmpla de altfel câteva luni mai târziu, în martie 1918. Informațiile transmise la Iași indicau cu suficientă claritate că evoluțiile politice și militare din imperiu conduceau spre încheierea unui armistițiu. După încheierea armistițiului de către ruși, alianța româno-rusă înceta să mai existe, iar cei doi aliați se vor situa în tabere diferite. Românii se vor găsi în fața adversarilor singuri, fără posibilitatea de a mai opune rezistență. În aceste condiții, la 22 noiembrie/5 decembrie 1917, în Consiliul de Miniștri susținut la Iași s-a decis încheierea armistițiului.

BIBLIOGRAFIE

- Bold Emilian, Seftiuc, Ilie, *România sub lupa diplomației sovietice (1917-1938)*, Iași, Editura Junimea, 1998.
- Ciachir Nicolae, *Istoria popoarelor din sud – estul Europei în epoca modernă (1789 – 1923)*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1987.
- Ciachir Nicolae, *Marile puteri și România (1856 – 1947)*, București, Editura Albatros, 1996.
- Constantiniu Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1999.
- Dașcovici Nicolae, Frunză, Victor, *Politica rusească la gurile Dunării și în Marea Neagră*, București, Institutul de Arte Grafice “Marvan”, 1942.
- Georgescu Vlad, *Istoria românilor de la origini până în zilele noastre*, Ediția a III-a, București, Editura Humanitas, 1992.
- Gherman Ion, *Istoria tragică a Bucovinei, a Basarabiei și ținutului Herța*, București, Editura All, 1993.
- Giurescu Constantin C., *Istoria României în date*, Chișinău, Mica Întreprindere Editorial-Poligrafică “Crai- Nou”, 1992.

CONSIDERAȚII PRIVIND RELAȚIILE ROMÂNNO-SOVIETICE ÎN PERIOADA INTERBELICĂ ȘI A CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL (1918-1947)

CONSIDERATIONS ON ROMANIAN-SOVIET RELATIONS, BETWEEN THE INTERBELIC PERIOD AND WORLD WAR II (1918-1947)

*Dr. Petre OTU**

Rezumat: Studiul trece succint în revistă evoluția relațiilor româno-sovietice în perioada 1918-1947, răstimp în care ele au cunoscut o evoluție sinuoasă. La 13/26 ianuarie 1918, Consiliul Comisarilor Poporului a rupt relațiile diplomatice cu România, iar reprezentanții săi au fost expulzați. Timp de peste un deceniu și jumătate relațiile dintre cei doi vecini au fost rupte, dar, cu toate acestea, au existat contacte oficiale și neoficiale privind reglementarea diverselor aspecte, fără a se putea ajunge la reluarea lor. De asemenea, primul ministru Ion I.C. Brătianu a refuzat să dea curs solicitărilor aliaților occidentali de a pune la dispoziție trupe pentru a sprijini forțele albe în războiul civil ce a avut loc în Rusia în anii 1917-1922.

Către sfârșitul deceniului atmosfera din relațiile bilaterale s-a îmbunătățit, cele două țări semnând pactul Briand-Kellog (15 august 1928), ce scotea războiul din rândul mijloacelor de promovare a intereselor naționale, precum și protocolul de la Moscova (9 februarie 1929), ce punea în aplicare cu anticipație Pactul Briand-Kellog.

Totodată, România a fost de acord cu definiția agresiunii și a agresorului, propusă, în 1933, de ministrul de externe Maksim Litvinov și cu admiterea Uniunii Sovietice în cadrul Societății Națiunii.

Relațiile bilaterale au fost restabilite la 9 iunie 1934, în următorii doi ani miniștrii de externe ai celor două țări, Nicolae Titulescu și Maksim Litvinov, negociind semnarea unui pact de asistență mutuală, după modelul celor semnate de Uniunea Sovietică cu Franța și Cehoslovacia în anul 1935. Deși, la 21 iulie 1936, la Montreux s-a semnat un protocol în acest scop, tratatul nu a mai fost finalizat, principala cauză fiind evenimentele de la 7 martie 1936 care a evidențiat slăbiciunea Franței, ceea ce a determinat schimbarea opțiunilor de politică externă ale Uniunii Sovietice.

Notele ultimative sovietice din 26 și 28 iunie 1940, în urma cărora Uniunea Sovietică a anexat Basarabia și nordul Bucovinei au influențat hotărâtor evoluția relațiilor bilaterale. La 23 noiembrie 1940, guvernul condus de generalul Ion Antonescu, ce preluase puterea în urma abdicării,

* Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară; petreo55@yahoo.com

la 6 septembrie 1940, a regelui Carol al II-lea a aderat la Pactul tripartit, iar la 22 iunie 1941, s-a alăturat acțiunii Germaniei care a atacat Uniunea Sovietică. Starea de beligeranță dintre România și URSS a durat până la 23 august 1944, când o coaliție de forțe, condusă de regele Mihai I, a răsturnat regimul mareșalului Antonescu și s-a aliat cu Coaliția Națiunilor Unite. Baza cooperării militare româno-sovietice împotriva Germaniei, realizată în perioada 23 august 1944 – 12 mai 1945, a reprezentat-o Convenția de armistițiu (12 septembrie 1944, Moscova), în aplicarea căreia URSS a avut rolul cel mai important. Statutul internațional al României a fost stabilit prin Tratatul de pace de la Paris (10 februarie 1947).

De remarcat este faptul că regele Mihai I, șeful statului român, la acea dată a fost decorat, în 1945, cu ordinul sovietic „Victoria”, foarte rar acordat străinilor.

În perioada celor trei decenii, relații bilaterale au fost dependente, în mare măsură, de evoluția climatului internațional. O altă caracteristică o reprezintă sinuozitatea lor, astfel că perioadele de colaborare (1934-1936; 1944-1945) au alternat cu cele de îngheț (1918-1934) sau de conflict (1941-1944).

Cuvinte cheie: Pactul Briand-Kellogg; Protocolul de la Moscova; Nicolae Titulescu; Maksim Litvinov; pact de asistență mutuală; Ion Antonescu; Convenția de armistițiu; regele Mihai I; Tratatul de pace de la Paris.

Abstract: The study consists in a brief assessment of the developments in the Romanian-Soviet relations in the time period of 1918-1947, during which they had a sinuous evolution. On 13/26 of January 1918, the Council of People's Commissars broke diplomatic relations with Romania and expelled its representatives. For more than a decade and a half, the relations between the two neighbors remained severed and, while there were official and unofficial contacts regarding the regulation of various aspects, the diplomatic ties were not resumed. Also, prime-minister Ion I.C. Brătianu refused to give in to the demands of the Western allies to support the white forces with troops during the civil war that took place in Russia in 1917-1922.

Towards the end of the 1930s, the atmosphere in the bilateral relations improved, the two countries signing the Kellogg-Briand Pact (August 15, 1928), which excluded war as a means of promoting national interest, and Litvinov's Pact, which put into practice the Kellogg-Briand Pact before its deadline.

Romania also agreed with the definitions of aggression and aggressor proposed, in 1933, by Maxim Litvinov, the Soviet foreign minister, and with the admission of the Soviet Union within the League of Nations.

Bilateral relations were restored on June 9, 1932, and in the following two years, the foreign ministers of the two countries, Nicolae Titulescu and Maxim Litvinov, negotiated the signing of a pact of mutual assistance after the model of those signed by the Soviet Union with France and Czechoslovakia in 1935. Although a protocol was signed in Montreux in this purpose, the treaty has never been finalized, the main causes being the events of March 7, 1936, which highlighted France's weakness, prompting the Soviet Union to reconsider its foreign policy options.

The Soviet ultimatums of June 26 and June 28, 1940, followed by the annexation of Bessarabia and Northern Bukovina by the Soviet Union, had a tremendous influence over the course of bilateral relations. On November 23, 1940, the government led by Ion Antonescu, which took power following the abdication, on September 6, 1940, of King Carol II, joined the Tripartite Pact and,

on June 22, 1941, joined Germany in its attack against the Soviet Union. The state of war between Romania and USSR lasted until August 23, 1944, when a coalition of forces, led by King Mihai I, overthrew the regime of Marshal Antonescu and sided with the Coalition of the United Nations. The basis of the Romanian-Soviet military cooperation against Germany, which lasted between August 23, 1944, and May 1945, was represented by the Convention of Armistice (September 12, 1944, Moscow), in whose putting into practice the Soviet Union had the most important role. Romania's international status was established through the Paris Peace Treaty (February 10, 1947).

It is worth mentioning that King Mihai I, the head of the Romanian state, was decorated, in 1945, with the Soviet Order of Victory, which was very rarely awarded to foreigners.

During the three decades, bilateral relations were largely influenced by the evolutions on the international stage. Another characteristic is their sinuosity, meaning that periods of collaboration (1934-1936; 1944-1945) alternated with periods of frozen relations (1918-1934) and even conflict (1941-1944).

Key words: Kellogg-Briand Pact; Litvinov's Pact; Nicolae Titulescu; Maxim Litvinov; pact of mutual assistance; Ion Antonescu; Convention of Armistice; King Mihai I; Paris Peace Treaty

Așa cum se cunoaște, la 13/26 ianuarie 1918, Consiliul Comisarilor Poporului din Petrograd a decis ruperea relațiilor cu România și expulzarea reprezentanților diplomați români¹. Cu toate acestea, guvernul de la București, deși puternic presat de Franța și Marea Britanie, a refuzat să se implice în războiul civil ce se desfășura în Rusia², primul ministru Ion I.C. Brătianu declarând că nu poate trimite nici un regiment peste Nistru, întrucât o asemenea decizie ar echivala cu o intervenție în afacerile interne ale unui mare și puternic vecin³.

Timp de peste 15 ani raporturile din România și Rusia sovietică (din 1922 U.R.S.S) au fost întrerupte, Nicolae Titulescu apreciind că "eram ca niște oameni care trăiesc pe două planete diferite"⁴. Această apreciere nu este, în totalitate, conformă cu realitatea, deoarece între București și Moscova au existat numeroase contacte, oficiale și neoficiale, în diverse orașe europene – Genova, Copenhaga, Londra, Varșovia, Paris, Riga, Geneva etc.⁵. Ele au urmărit să netezească marile asperități din relațiile bilaterale și să determine reluarea relațiilor oficiale dintre cele

¹ A se vedea pentru acest episod: *Relații româno-sovietice, vol. I – 1917-1934*, coordonator: Dumitru Preda, Editura Enciclopedică, București, 1999 pp.15-24.

² Pentru acțiunile occidentalilor a se vedea: Jean David Avenel, *Interventions alliées pendant la Guerre civile russe (1918-1920)*, Economica, Paris, 2001.

³ Petre Otu, *Mareșalul Constantin Prezan. Vocația datoriei*, Editura Militară, București, pp.278-281.

⁴ Nicolae Titulescu, *Politica externă a României (1937)*, ediție îngrijită de: George G. Potra, Constantin I. Turcu, Ion M. Oprea, Editura Enciclopedică, București, 1994, p.104.

⁵ *Relații româno-sovietice, vol. I, 1917-1934*, pp.65-178.

două state. Deși nu au avut rezultate concrete, contactele au îmbunătățit atmosfera dintre cei doi vecini⁶.

O anumită relaxare a avut loc la sfârșitul deceniului al treilea, concretizată în semnarea de către cele două țări a Pactului Briand-Kellogg (27 august 1928), ce impunea renunțarea la război ca instrument de rezolvare a diferendelor internaționale⁷. Pactul Briand-Kellogg nu prevedea, însă, nici o sancțiune în cazul în care una dintre părți s-ar fi făcut vinovată de un act de ostilitate față de cealaltă, el având mai degrabă un caracter simbolic și o valoare morală.

Inițial, Uniunea Sovietică a criticat Pactul Briand-Kellogg, dar ulterior și-a revizuit poziția, Maksim Litvinov înaintând, la 29 decembrie 1928, guvernelor vecine un protocol independent pentru punerea mai repede în practică a acestei înțelegeri internaționale, semnată, în final, de 63 de state.

România a salutat propunerea Moscovei și a a propus aliatei sale, Polonia, ca protocolul consacrat punerii în vigoare cu anticipație a Pactului Briand-Kellogg să fie negociat și semnat în comun de către toate țările vecine Uniunii Sovietice, acțiune cu care guvernul de la Varșovia a fost de acord⁸. După negocieri între țările implicate, la 9 februarie 1929, U.R.S.S și vecinii ei europeni – România, Estonia, Lituania, Letonia, Polonia au semnat Protocolul de la Moscova, prin care pactul Briand-Kellogg se pune în aplicare cu anticipație⁹. Cu acel prilej, ministrul de Externe sovietic, Maksim Litvinov, a făcut următoarea declarație: „Renunțarea la război este realizată de țările noastre înaintea altor state. Acțiunea noastră devine cu atât mai importantă, cu cât acest sector [geografic – n.n.] inspira o mare teamă pentru cauza păcii”¹⁰.

România a considerat semnarea Protocolului de la Moscova ca un act util pentru securitatea sa. În Adunarea Deputaților, Pactul Briand-Kellogg și Protocolul de la Moscova au fost apreciate ca evenimente de importanță mondială „în lupta dusă pentru stabilirea păcii între popoarele civilizate, fiind menite a exclude războiul din rezolvarea diferendelor”¹¹. Guvernul român a considerat Protocolul de la Moscova ca deschizător al căilor spre stabilirea climatului de bună vecinătate cu Uniunea Sovietică, climat ce trebuia să fie întărit printr-un pact de neagresiune

⁶ Lidia Pădureac, *Relațiile româno-sovietice (1917-1934)*, Editura Prut Internațional, Chișinău, 2003, pp. 103-141.

⁷ Ellis Ethen, *Frank Kellogg and American Foreign Relations. 1925-1929*, New Brunswick, New Jersey, 1961, pp. 193-212.

⁸ I.M. Oprea, *Din istoria relațiilor diplomatice româno-sovietice (1928- 1936)*, București, 1967, p. 27.

⁹ Jean Baptiste-Duroselle, *Istoria relațiilor internaționale*, vol. 1, traducere: Anca Airinei, Editura Științelor Sociale și Politice, București, 2006, pp.156-172.

¹⁰ *Relațiile româno-sovietice. Documente*, 1, pp. 277-292.

¹¹ Dezbaterile Adunării Deputaților, ședința din 14 februarie 1929, p. 1028.

româno-sovietic ce ar fi dus la consolidarea securității României. Tratatul româno-sovietic pentru semnarea acestui document au început la Riga, în ianuarie 1932, negociatorii fiind Mihail Sturdza și Boris Spiridinovici Stomononiakov¹². Convorbirile nu s-au soldat cu rezultate pozitive, astfel că România și Uniunea Sovietică nu au încheiat pactul de neagresiune¹³. Au făcut acest gest mai întâi polonezii (iulie 1932) și mai apoi francezii (noiembrie 1932)¹⁴.

Un moment care a apropiat cele două țări s-a consumat în cadrul Conferinței dezarmării de la Geneva (2 februarie 1932-11 iunie 1934), organizată de către Societatea Națiunilor. Maksim Litvinov, ministrul de externe sovietic, a propus, la 6 februarie 1933, o definiție a agresiunii. Comitetul desemnat de Conferință pentru studierea proiectului sovietic, prezidat de Nicolas Politis, a elaborat un raport despre definirea agresiunii, în cadrul unui sistem general de securitate.

În cursul dezbaterilor pe marginea raportului Politis, Nicolae Titulescu, ministrul de Externe român, a declarat că definiția propusă de Maksim Litvinov reprezenta pentru țările din Mica Înțelegere „un element primordial de securitate”¹⁵. La 3-4 iulie același an, România a semnat, alături de alte țări, convențiile de definire a agresorului și agresiunii, care, în esență, aveau la bază propunerea lui Litvinov. Acest eveniment a netezit calea restabilirii raporturilor diplomatice, care a avut loc la 9 iunie 1934, printr-un schimb de scrisori între cei doi miniștri de Externe, Litvinov și Titulescu¹⁶. Ulterior, România a votat în favoarea admiterii Uniunii Sovietice în Societatea Națiunilor (18 septembrie 1934).

În următorii ani, relațiile s-au îmbunătățit, fapt ilustrat de semnarea, la Montreux (Elveția), la 21 iulie 1936, de către cei doi miniștri de externe, N. Titulescu și M. Litvinov, a unui Protocol ce stabilea principiile Pactului de asistență mutuală dintre România și Uniunea Sovietică. Un asemenea document, de neimaginat cu un deceniu în urmă, se înscriseră în cadrul mai larg al raporturilor europene. La 2 mai 1935, Franța și URSS au semnat Tratatul de asistență mutuală, urmat două săptămâni mai târziu de un document similar între Cehoslovacia și URSS. Cele două țări erau aliatele României, Franța fiind pilonul principal al sistemului românesc

¹² *Relațiile româno-sovietice. Documente, I, 1917-1934*, p. 350.

¹³ W.M. Bacon, *Behind Closed Doors. Secrets papers on the Failure of Romanian-Soviet Negotiations. 1931-1932*, Stanford California, 1979; a se vedea și lucrarea lui Mihail Sturdza, *România și sfârșitul Europei. Amintiri din țara pierdută*, Alba Iulia-Paris, 1994, pp.65-71.

¹⁴ Pentru raporturile româno-polone și negocierile româno-sovietice din această perioadă a se vedea și Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Casa Regală. Miscelane, dosar nr. 687, f.1-16; dosar nr.695, f. 1-24.

¹⁵ Nicolae Titulescu, *Documente diplomatice*, p. 492.

¹⁶ *Relații româno-sovietice. Documente, I, 1917-1934*, pp.456-478.

de securitate¹⁷, astfel că eventualul pact de asistență mutuală între România și URSS se plia unui interes regional și european. În cele din urmă, el nu a mai fost semnat, cauza principală reprezentând-o schimbarea în raporturile de putere pe continentul european, după 7 martie 1936, când Germania a ocupat zona demilitarizată renană. Uniunea Sovietică și-a revizuit opțiunile de politică externă, iar Nicolae Titulescu a fost schimbat, la 29 august 1936, din funcția de ministru de Externe, fără ca România să-și modifice linia generală a politicii externe¹⁸.

Politica lui Titulescu avea un orizont mult mai larg, el scriind premonitoriu în 1937: "România are nevoie de un asemenea Pact, fie că Germania pornește război contra URSS, fie ajunge la un acord cu ea. Mai mult Pactul cu România va trebui făcut la timpul potrivit; altminteri apropierea ruso-germană va avea loc fără noi și împotriva noastră"¹⁹.

Dezghețul din relațiile româno-sovietice de la mijlocul deceniului al patrulea al secolului trecut a fost marcat și de gesturi cu valoare simbolică din partea statului sovietic. Astfel, în mai 1935, guvernul sovietic a restituit României 1 443 de cutii, ce conțineau documente de arhivă. Acestea făceau parte din valorile românești depozitate în Rusia în anii 1916-1917 și care fuseseră blocate la Moscova de către autoritățile sovietice în momentul ruperii relațiilor diplomatice în ianuarie 1918²⁰. De asemenea, au fost restituite osemintele lui Dimitrie Cantemir care au fost depuse în Biserica Trei Ierarhi din Iași²¹.

Evenimentul cel mai important care a determinat configurația raporturilor bilaterale pe parcursul celei de-a doua conflagrații mondiale a fost pactul Molotov-Ribbentrop din 23 august 1939, unul dintre cele mai importante documente ale

¹⁷ Vezi Maria Georgescu, *Franța și securitatea europeană în anii '20 – speranțe și iluzii*, Editura Militară, București, 2004.

¹⁸ Emilian Bold, Răzvan Ovidiu Locovei, *Relații româno-sovietice (1918-1941)*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2008, pp.213-232.

¹⁹ Nicolae Titulescu, *Politica externă a României (1937)*, p 131.

²⁰ *Relații româno-sovietice. Documente, vol. II, 1935-1941*, responsabil de volum: Costin Ionescu, Editura Fundației Culturale Române, București, 2003, p.14-16. Pentru această problemă a se vedea, între altele, și Mihail Gr. Romașcanu, *Tezaurul român la Moscova*, ediția a II-a, ediție îngrijită de Doina Popescu, Editura Globus, București, f.a.; *Tezaurul României la Moscova. Documente (1916-1917, selectate, adnotate și comentate de Viorica Moisuc, Ion Calafeteanu, Constantin Botoran, coordonare și studiu introductiv de Viorica Moisuc*, Editura Globus, București, 1993; Cristian Păunescu, Mihaela Țone, Nadia Manea, *Istoria Băncii Naționale a României în date, vol. II 1915-1918*, cuvânt-înainte acad. Mugur Isărescu, Editura Oscar Print, București, 2008, pp. 224-225; 268-294;

²¹ Pentru istoria familiei Cantemir a se vedea, între altele, Ștefan Lemny, *Cantemireștii. Aventura europeană a unei familii princiere din secolul al XVIII-lea*, prefață de Emmanuel Le Roy Ladurie, traducere de Magda Jeanrenaud, Polirom, Iași, 2010.

secolului al XX-lea²². Anexa secretă a acestuia stabilea împărțirea sferelor de influență în estul continentului european între Germania și Uniunea Sovietică. Punctul trei al acesteia prevedea “interesul” Uniunii Sovietice pentru Basarabia și “dezinteresul” Germaniei pentru “aceste teritorii”, plural care a generat controverse puternice între Berlin și Moscova în iunie 1940.

Dând curs unei asemenea prevederi, Uniunea Sovietică, după ce, în prealabil, a ajuns la o înțelegere cu Germania, a înaintat României, la 26 și 28 iunie 1940, două note ultimative prin care a solicitat anexarea Basarabiei și a nordului Bucovinei.

Foarte important este de subliniat faptul că, fără voia ei, România a stat la baza primului incident serios dintre Germania și URSS, după 23 august 1939. Este vorba de solicitarea de către Stalin a Bucovinei, teritoriul nefiind inclus în pactul din 23 august 1939. Reacția vehementă de împotrivire a lui Hitler l-a determinat pe Stalin să bată în retragere, astfel, că, în final, s-a limitat la nordul provinciei. Această neînțelegere gravă între Moscova și Berlin a reprezentat primul impuls pentru trecerea la pregătirea operațiunii “Barbarosssa”²³.

Complet izolată pe plan internațional, România a acceptat aceste cereri, deși au existat numeroase opinii care apreciau că se impunea rezistență, fie ea și simbolică. De reținut că relațiile bilaterale nu au fost rupte, România acreditând, începând cu luna august 1940, la Moscova, ca ministru plenipotențiar, pe Grigore Gafencu, un diplomat de prestigiu, fost ministru de Externe în perioada 30 noiembrie 1938-26 mai 1940²⁴.

După impunerea Dictatului de la Viena de către Germania și Italia (30 august 1940), la începutul lunii septembrie 1940, în România a avut loc o schimbare de regim politic, puterea fiind preluată de generalul (ulterior mareșalul) Ion Antonescu, proclamat “conducător al statului român”. Regele Carol al II-lea a abdicat, tronul fiind preluat de regele Mihai I, care a rămas cu atribuții simbolice. Ion Antonescu a decis să se alieze cu Germania, aderând, la 23 noiembrie 1940, la Pactul Tripartit, înființat la 27 septembrie 1940, parteneri fiind Germania, Italia și Japonia²⁵.

²² Florin Constantiniu, *Între Hitler și Stalin. România și Pactul Ribbentrop-Molotov*, București, Editura Danubius, 1991.

²³ Florin Constantiniu, 1941. *Hitler, Stalin și România. România și geneza operațiunii “Barbarosssa”*. București, Ed. Univers Enciclopedic, 2002.

²⁴ A se vedea Grigore Gafencu, *Jurnal / Grigore Gafencu*, ediție îngrijită, studiu introductiv, note și indicii de Ion Ardeleanu și Vasile Arimia, Editura Enciclopedică, București, 1994; Idem, *Misiune la Moscova: 1940-1941*, culegere de documente, ediție îngrijită de Ion Calafeteanu, Nicolae Dinu și Nicolae Nicolaescu, Editura Globus, București, 1995.

²⁵ Pentru această problemă a se vedea, între altele, Florin Constantiniu, Alesandru Duțu, Mihail Retegan, *România în război 1941-1945. Un destin în istorie*, București, Ed. Militară, 1995; Alesandru Duțu, Florica Dobre, Leonida Loghin, *Armata română în al Doilea Război Mondial. 1941-1945. Dicționar enciclopedic*, București, 1999; Dinu C. Giurescu, *România în al Doilea Război Mondial. 1939-1945*, București, 1999 etc.

La sfârșitul anului 1940 și în primele luni ale anului 1941, în relațiile bilaterale au apărut unele tensiuni, Moscova fiind nemulțumită de garantarea de către Germania și Italia a noului statut teritorial al României, gestul Berlinului și al Romei fiind considerat inamic la adresa sa. În primăvara anului 1941, însă, după mărturisirile lui Grigore Gafencu, România a beneficiat din partea Kremlinului de gesturi de bunăvoință, mergând până la sugestii de rectificări de frontieră (cazul ținutului Herța)²⁶. Cei mai mulți specialiști acreditează ideea prin această nouă atitudine, URSS dorea să slăbească alianța României cu Germania.

Printr-un act unilateral, la 22 iunie 1941, Ion Antonescu a decis intrarea României în război, alături de Germania împotriva Uniunii Sovietice, scopul fiind recuperarea Basarabiei și a nordului Bucovinei, obiectiv atins la sfârșitul lunii iulie 1941²⁷. Starea de beligeranță dintre România și Uniunea Sovietică a durat până la 23 august 1944, când o coaliție de forțe, condusă de regele Mihai I și în care au intrat membri ai partidelor politice (național-țărănist, liberal, socialist, comunist) și ofițeri de rang înalt au răsturnat regimul Antonescu, a rupt alianța cu Germania și a decis alăturarea țării la Coaliția Națiunilor Unite, din care făcea parte, de la 1 ianuarie 1942, și Uniunea Sovietică, alături de Marea Britanie și SUA²⁸.

Noul statut internațional al României a fost stabilit prin Convenția de Armistițiu, încheiată la Moscova (12/13 septembrie 1944), care a avut prevederi foarte largi și în aplicarea cărora rolul Uniunii Sovietice a fost precumpănitor.

În perioada 23 august 1944 - 9 mai 1945, Armata Română a luptat alături de Armata Roșie, cooperarea militară româno-sovietică, pe propriul teritoriu, în Ungaria, Cehoslovacia și Austria fiind pozitivă, fapt remarcat de mulți generali și ofițeri, de comandamente ale Armatei Roșii. Ca o ilustrare a acestei cooperări, regele Mihai I, șeful statului român la acea dată, a fost decorat, în 1945, de către statul sovietic cu înaltul ordinul "Victoria", foarte rar acordat străinilor²⁹.

Statul român a rămas sub regimul Convenției de Armistițiu până la 10 februarie 1947, când s-a semnat Tratatul de pace. România a fost considerat stat

²⁶ Petre Otu, *Raporturi româno-sovietice în prima jumătate a anului 1941*, în „Studii și Materiale de Istorie Contemporană”, vol. II, 2003, pp. 45-58.

²⁷ Alesandru Duțu, Mihai Retegan (coordonatori), *Eliberarea Basarabiei și a nordului Bucovinei (22 iunie - 26 iulie 1941)*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1999.

²⁸ Gheorghe Neacșu, *23 August 1944 în arhivele comuniste*, București, 2000; Traian Udrea, *23 August 1944. Controverse istorico-politice. Studiu istoriografic*, București, Editura Alex-Alex și Leti Press, 2004.

²⁹ Pentru rolul regelui Mihai I în istoria României a se vedea: Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi: [Carol I, Ferdinand I, Carol al II-lea, Mihai I]: (1866-1947)*. Vol. I-IV. București: MediaPro, 2001; Arthur Gould Lee, *Coroana contra secerii și ciocanului: povestea regelui Mihai al României*, ediția a 2-a. București: Humanitas, 2001; Ivor Porter, *Michael of Romania: the King and the Country*. Gloucestershire: Sutton Publishing, 2005 etc.

înving și obligat să plătească despăgubiri de război, iar trupele sovietice au continuat să staționeze pe teritoriul național până în anul 1958.

În contextul izbucnirii Războiului Rece (1947), relațiile româno-sovietice au intrat într-o nouă etapă, caracterizată de instaurarea regimului comunist în România și de prezența celor două țări în aceeași alianță, Tratatul de la Varșovia (1955-1989), hegemonul acesteia fiind Uniunea Sovietică³⁰.

În concluzie, pe parcursul celor aproape trei decenii, respectiv între 1918 și 1947 relațiile româno-sovietice au fost dependente în mare măsură de evoluția climatului internațional, ele având, în plus, și un evident caracter asimetric. O altă caracteristică o reprezintă sinuozitatea lor, astfel că perioadele de colaborare (1934-1936; 1944-1945) au alternat cu cele de îngheț (1918-1934) sau de conflict (1941-1944).

BIBLIOGRAFIE

Otu Petre, *Mareșalul Constantin Prezan. Vocația datoriei*, Editura Militară, București
Titulescu Nicolae, *Politica externă a României (1937)*, ediție îngrijită de: George G. Potra, Constantin I. Turcu, Ion M. Oprea, Editura Enciclopedică, București, 1994.

³⁰ Isteriografia acestei perioade este extrem de bogată, astfel că ne limităm la a insera câteva lucrări mai semnificative: Khrouchtchev, *Souvenirs*, introduction, commentaires et note du Edward Grankshaw, traduction du russe de Strobe Talbot, Editions Robert Laffont, traduction française de Paul Chwat, Pierre Girard et Raymond Olcina sous la direction de Jacques Michel, Éditions Robert, Éditions Robert Laffont, Paris, 1970; Pascal Boniface, *Relațiile Est-Vest. 1945-1991*, Institutul European, Iași, 1998; Jean-François Soulet, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, Polirom, Iași, 1998; Peter Calvocoressi, *Rupeți rândurile. Al Doilea Război Mondial și configurarea Europei postbelice*, traducere de Liliana Anghel, Polirom, Iași, 2000; Luc de Vos, *Le monde maitrisé. Histoire des relations internationales après 1945*, Bruxelles, 2000; Henry Kissinger, *Diplomația*, traducere: Mircea Ștefanu, Radu Paraschivescu, Editura All, București, 2002; Tony Judt, *Epoca postbelică. O istorie a Europei de după 1945*, traducere de Georgiana Perlea, postfață de Mircea Mihăieș, Polirom, Iași, 2008; Pentru situația României a se vedea, între altele, Raymond L. Garthoff, *When and why Romania Distanced Itself from the Warsaw Pact*, in "Bulletin Cold War International History Project", Spring 1995; *Romania and the Warsaw Pact. Document reader*, vol. I-II, Bucharest, Romania, October 2002; Constantin Olteanu, Alesandru Duțu, Constantin Antip, *România și Tratatul de la Varșovia – Isteric. Mărturii. Documente. Cronologie*, Editura Pro-Historia, București, 2005; Liviu C. Țărău, *Între Washington și Moscova. România 1945-1965. Politicile de securitate națională ale SUA și URSS și impactul lor asupra României (1945-1965)*, Editura Tribuna, Cluj-Napoca, 2005 etc.

- Pădureac Lidia, *Relațiile româno-sovietice (1917-1934)*, Editura Prut Internațional, Chișinău, 2003.
- Ethan Ellis, *Frank Kellogg and American Foreign Relations. 1925-1929*, New Brunswick, New Jersey, 1961.
- Oprea I.M., *Din istoria relațiilor diplomatice româno-sovietice (1928- 1936)*, București, 1967.
- Baptiste-Duroselle Jean, *Istoria relațiilor internaționale*, vol. 1, traducere: Anca Airinei, Editura Științelor Sociale și Politice, București, 2006.
- Bacon W.M., *Behind Closed Doors. Secrets papers on the Fallure of Romanian-Soviet Negotiations. 1931-1932*, Stanford California, 1979; A se vedea și lucrarea lui Mihail Sturdza, *România și sfârșitul Europei. Amintiri din țara pierdută*, Alba Iulia-Paris, 1994.
- Bold Emilian, Locovei Răzvan Ovidiu, *Relații româno-sovietice (1918-1941)*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2008.
- Constantiniu Florin, *Între Hitler și Stalin. România și Pactul Ribbentrop-Molotov*, București, Editura Danubius, 1991.
- Constantiniu Florin, 1941. *Hitler, Stalin și România. România și geneza operațiunii "Barbarossa"*. București, Ed. Univers Enciclopedic, 2002.
- Duțu Alesandru, Mihai Retegan, (coordonatori), *Eliberarea Basarabiei și a nordului Bucovinei (22 iunie – 26 iulie 1941)*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1999.

RELAȚIILE MILITARE ROMÂNNO-RUSE – prezent și perspective –

ROMANIAN-RUSSIAN MILITARY RELATIONS – present and perspectives –

*Dr. Mihai-Ștefan DINU**

Rezumat: *Prăbușirea regimurilor comuniste din sud-estul Europei, în perioada imediat următoare anului 1989, și mai apoi dezmembrarea URSS au condus la o reorganizare a relațiilor regionale și internaționale a statelor regiunii, majoritatea acestora aflându-se, până atunci în sfera de influență a URSS. Similar majorității acestor state, România și-a exprimat opțiunile strategice în sensul aderării la valorile occidentale, valori comune tuturor statelor ce au aderat la organizații precum Uniunea Europeană și NATO. În acest nou context relațiile cu Rusia au cunoscut noi coordonate de dezvoltare.*

Cuvinte cheie: *România; Rusia; Uniunea Europeană; NATO; cooperare; relații militare; cooperare regională.*

Abstract: *The fall of South Eastern Europe communist regimes, after 1989, and after that, USSR dismantling lead to a reconfiguration of regional and international relations developed by the states from the region, most of them being held, until that moment, in the USSR influence area. Like other states from the region Romania chose its strategic options by adhering to occidental values and becoming member of the European Union and NATO. In this context the relations with Russia were developed on renewed coordinates.*

Key words: *Romania; Russia; European Union; NATO; co-operation; military relations; regional co-operation.*

Introducere

Încetarea Războiului Rece nu a adus numai stoparea unei periculoase curse a înarmărilor între cele două mari puteri combatante, SUA și URSS, ci a schimbat întregul mediu strategic internațional. Statele din Europa de

* Mihai-Ștefan Dinu, PhD – senior researcher at the Centre for Defence and Security Strategic Studies, National Defense University "Carol I", Bucharest, Romania; mihaistdinu@yahoo.co.uk.

sud-est, aflate până atunci în sfera sovietică de influență, au aderat, în timp la organizații economice și politico-militare occidentale, devenind membri deplin ai Uniunii Europene și ai NATO.

Acest nou cadru strategic precum și noile tipuri de amenințări apărute pe scena internațională au condus la mutarea relațiilor dintre cei doi foști combatanți majori ai Războiului Rece, către colaborare și cooperare. Fenomenul terorismului sau acela al pirateriei sunt exemple elocvente pentru aceasta. În ciuda disoluției URSS, și a crizelor sociale și economice ce s-au succedat în ultimele aproape trei decenii, moștenitoarea de drept a acesteia, Federația Rusă s-a dovedit a fi un actor internațional a cărei prezență contează în echilibrul internațional de putere. Reformele economice interne, inițiativele de cooperare regională din Caucaz și Asia Centrală, dar și o foarte apropiată relație de colaborare cu China, au făcut din Rusia una din cele inițial patru state emergente ale economiei mondiale (Brazilia, Rusia, India și China la care s-a adăugat, relativ recent Africa de Sud)

Astfel, necesitatea dezvoltării unor relații pragmatice reciproc avantajoase cu Federația Rusă nu mai trebuie, credem, demonstrată.

În pofida dificultăților cu care s-au confruntat în trecut, apreciem că aceste relații se înscriu astăzi în starea de normalitate specifică condițiilor existente în plan regional și internațional. Astfel, analizând starea actuală a relațiilor româno-ruse, trebuie recunoscut că acestea s-au dezvoltat în special pe direcțiile economică, politică, culturală și mai puțin din punct de vedere militar.

Mai mult ca sigur, la această stare de fapt au contribuit și opțiunile existente după momentul 1989 în întreaga regiune a Europei Centrale și de Sud-Est, opțiuni exprimate, în general, spre integrarea statelor acestei regiuni în comunitatea euro-atlantică, în dorința de a împărtăși valorile comune ale civilizației occidentale.

Deși au existat momente disputate, tensionate chiar, legate de exprimarea acestor opțiuni de către statele regiunii, implicit și de către România, pe fondul percepțiilor create în timpul perioadei Războiului Rece, în prezent putem afirma că relațiile româno-ruse, cel puțin la nivel militar, sunt caracterizate de existența a trei coordonate principale, și anume: coordonata regională, coordonata europeană și coordonata euroatlantică.

Coordonata regională a relațiilor militare româno-ruse

Coordonata regională a relațiilor militare româno-ruse se desfășoară prin intermediul a diverse inițiative în spațiul comun de legătură a României și Rusiei, și anume bazinul Mării Negre.

Deși există o serie de organizații regionale, majoritatea au obiective economice, culturale sau politice, mai puțin militare. Dintre aceste organizații, amintim aici:

- Organizația de cooperare economică la Marea Neagră;
- Organizația pentru democrație și dezvoltare economică;
- Comunitatea alegerii democratice;
- Sinergia Mării Negre;
- Politica europeană de vecinătate;
- Parteneriatul estic.

Figura nr. 1. Organizații și inițiative din spațiul Mării Negre¹.

Adițional activității în aceste organizații, în ceea ce privește relațiile militare româno-ruse, accentul cade pe inițiative regionale precum Grupul de cooperare navală la Marea Neagră – BLACKSEAFOR și Operația Națională de Securitate Maritimă BLACK SEA HARMONY – OBSH).

¹ Questions Internationales, No. 37, mai-iunie 2009, La Documentation Francaise, 2009

BLACKSEAFOR este o inițiativă regională destinată întăririi încrederii și buneii înțelegeri între țările riverane Mării Negre, în acest cadru dezvoltându-se totodată cooperarea și interoperabilitatea militară între forțele navale din bazinul Mării Negre. *Grupul de Cooperare Navală la Marea Neagră* (BLACKSEAFOR), reunind cele 6 state riverane bazinului Mării Negre s-a constituit formal în aprilie 2001 pentru misiuni de căutare și salvare, asistență umanitară, deminare, protecție a mediului și bune officii. Începând din august 2001, BLACKSEAFOR a desfășurat exerciții maritime anuale de activare conduse prin rotație de țările membre. În 2004 acestea au decis să depășească etapa unor simple exerciții anuale, punând bazele unui centru permanent de control al operațiilor, elaborând un memorandum de înțelegere pentru schimb de informații și desfășurând activări neplanificate de urmărire a vaselor suspecte. Mai târziu, BLACKSEAFOR își extinde mandatul la lupta împotriva terorismului și a proliferării armelor de distrugere în masă.

O altă inițiativă regională care permite dezvoltarea de relații militare în cadrul său este *Black Sea Harmony*. Aceasta a fost pornită inițial ca o inițiativă națională turcă dar, începând cu 2006 devine deschisă spre participare tuturor statelor riverane Mării Negre. În prezent este percepută a fi echivalentul în Marea Neagră a operațiunii NATO „Active Endeavour” din Marea Mediterană, prin prisma obiectivelor urmărite, și anume de a monitoriza traficul de coastă și de a anunța autoritățile portuare despre navele suspecte.

Coordonata europeană

Relațiile de cooperare militară pe coordonata europeană au fost create și dezvoltate în cadrul instituțional al Uniunii Europene. Astfel, dimensiunea de securitate a relațiilor statelor membre UE cu Rusia nu pot fi disociate de nivelul mai amplu al arhitecturii de securitate europeană care include NATO, OSCE, și tratate precum *Tratatul privind rachetele antibalistice* și *Tratatul privind forțele armate convenționale din Europa*.

Coordonata euroatlantică

Direcția de colaborare euroatlantică a fost creată de cadrul instituțional al alianței politico-militare a Atlanticului de Nord.

Relațiile desfășurate pe această coordonată au ca principal cadru instituțional Consiliul NATO-Rusia. Odată cu aderarea la NATO, România a devenit membră a Consiliului NATO-Rusia, țara noastră acordând acestui for importanța meritată unui for dedicat dialogului politic deschis și promovării cooperării practice pe teme de securitate. Ultima reuniune a șefilor apărării statelor NATO, desfășurată la Bruxelles în 16-17 ianuarie 2013, a adus recunoașterea beneficiilor acumulate în anul 2012 în

cadrul planului de lucru al Consiliului NATO-Rusia, în mod special în domeniul luptei contra-pirateriei. De asemenea s-a căzut de acord pentru continuarea dezvoltării cooperării în cadrul inițiativelor ce pot aduce beneficii comune, astfel că , în perspectivă, pentru anul 2013 s-a convenit asupra unor planuri de lucru comune cu un nivel ridicat de ambiție.

Concluzii

Apreciem că desfășurarea relațiilor române-ruse pe aceste trei coordonate principale au condus la convenirea unor noi modalități de rezolvare a unor noi sarcini strategice generate de evoluția mediului internațional de securitate în ultimul deceniu.

Credem că, în perspectivă, aceasta este o modalitate de schimbare a percepției existenței unor obstacole în relațiile Occident-Rusia, în general și România-Rusia, în special, obstacole care nu sunt menite întotdeauna să limiteze, ci uneori pot servi doar ca un ocol ce duce către direcții mult mai benefice de explorat.

BIBLIOGRAFIE

Frunzeti Teodor, *Rolul instrumentului militar în creșterea stabilității și securității regionale*, în *Stabilitate și securitate regională, Sesiune anuală de comunicări științifice cu participare internațională*, București, 09-10 aprilie 2009

Frunzeti Teodor, *Tendențe regionale și dezvoltări de securitate în zona extinsă a Mării Negre*, a V-a Sesiune internațională de comunicări științifice a Universității Lucian Blaga din Sibiu, 27-29 mai 2011.

- <http://www.mae.ro/node/1434/2>
- <http://www.mae.ro/node/1477>
- <http://www.mae.ro/node/1502>
- http://www.mapn.ro/diepa/cooperare/initiative_regionale.htm
- Questions Internationales, No. 37, mai-iunie 2009, La Documentation Francaise, 2009

COOPERAREA MILITARĂ DINTRE ROMÂNIA ȘI FEDERAȚIA RUSĂ

DEFENSE COOPERATION BETWEEN ROMANIA AND THE RUSSIAN FEDERATION

*Dr. Teodora Crina POPESCU**

Rezumat: *România și Federația Rusă împart un spațiu geopolitic comun în care securitatea prin cooperare devine un instrument important în consolidarea unui mediu de securitate stabil. Cooperarea în domeniul apărării, fie că este dezvoltată în cadru bilateral sau multilateral, poate aduce, alături de cooperarea la nivel politic și economic, beneficii suplimentare în derularea unei relații de cooperare bilaterale, pe baze pragmatice și funcționale. Principalul nostru scop, atașat cooperării militare bilaterale, îl constituie restabilirea graduală a încrederii, transparenței și predictibilității, în vederea consolidării contribuției celor două state la securitatea întregului continent european.*

Cuvinte cheie: *cooperarea în domeniul apărării; Federația Rusă; România; cooperare economică.*

Abstract: *Romania and the Russian Federation are sharing a common geopolitical space where security through cooperation is becoming an important tool in contributing to the consolidation of a stable and secure environment. Defense cooperation, either developed in a bilateral framework or in a multinational one, could add, besides the political and economic cooperation, supplemental benefits to a functional and pragmatic bilateral cooperation relationship. Our main objective related to the military defense cooperation between the two countries is to gradually rebuild the confidence, the common trust, the transparency and the predictability in order to consolidate our contribution to the security of the European continent as a whole.*

Key words: *defense cooperation; Romania; Russian Federation; political cooperation; economic cooperation.*

În prezent, cadrul juridic de cooperare militară bilaterală dintre România și Federația Rusă este format din câteva acorduri internaționale, care oferă o bază suficientă, din punct de vedere juridic, pentru realizarea cooperării în diferite domenii și un punct de pornire pentru activități de colaborare în viitor. Dintre documentele încheiate menționăm:

* tpopescu@mapn.ro

- **Acordul între Ministerul Apărării Naționale al României și Ministerul Apărării al Federației Ruse privind colaborarea militară, semnat la București la 28.03.1994;**

- **Protocolul între Comandamentul Transmisiunilor, Informaticii și Electronicii al Statului Major General al Armatei României și Direcția Șefului Transmisiunilor Forțelor Armate ale Federației Ruse privind organizarea colaborării pe probleme de transmisiuni militare și sisteme automatizate de conducere a trupelor, semnat la București, la 01.12 1994;** acest protocol este încheiat în aplicarea Acordului cadru semnat în anul 1994;

- **Acordul între Guvernul României și Guvernul Federației Ruse privind regimul juridic al mormintelor militare române aflate pe teritoriul Federației Ruse și al mormintelor militare ruse aflate pe teritoriul României, semnat la București la 8 noiembrie 2005.**

*Deși se exprimă într-un cadru multilateral, trebuie menționată buna cooperare româno-rusă care se realizează în baza **Acordului privind înființarea Grupului de cooperare navală în Marea Neagră (BLACKSEAFOR), semnat la Istanbul, la 02.04.2001.***

Cadrul juridic bilateral se află într-un proces dinamic, urmând să fie dezvoltat în viitor prin materializarea altor inițiative și proiecte, dintre care menționăm ca fiind convenite sau în diverse etape de negociere:

- **Acordul între Guvernul României și Guvernul Federației Ruse cu privire la colaborarea în domeniul tehnico-militar;**

- **Memorandumul de Înțelegere între Ministerul Apărării din România și Ministerul Apărării din Federația Rusă privind cooperarea în domeniile hidrografiei și oceanografiei.**

În momentul de față, nu există un cadru legal care să reglementeze schimbul de informații clasificate.

Comparativ cu alte state, stadiul actual al cooperării militare bilaterale se află la un nivel relativ scăzut, axându-se concret pe elemente de cooperare generate de participarea celor două state la inițiativa regională la Marea Neagră (BLACKSEAFOR). Cu toate acestea, ar putea fi înregistrate progrese, în special prin consolidarea cooperării actuale. Această colaborare constituie o bază pentru dezvoltarea unor relații de cooperare pragmatice, orientată spre rezultate cuantificabile. De asemenea, suntem deschiși pentru inițierea unor discuții exploratorii în vederea identificării altor domenii de interes comun.

Avem o bună colaborare militară bilaterală în următoarele domenii:

- **cultural și istorie militară:** prin activități ce vizează protejarea și întreținerea monumentelor comemorative ale victimelor de război¹;
- **naval:** pregătirea personalului din forțele navale în cadrul inițiativei regionale la Marea Neagră, BLACKSEAFOR.

Cooperarea în domeniul militar cu Federația Rusă este în continuă dezvoltare pe dimensiunea cooperării în formate multinaționale (atât la nivel regional cât și internațional). Astfel, menționăm buna cooperare desfășurată în cadrul inițiativelor de cooperare regională navală „BLACKSEAFOR”, precum și celor circumscrise documentului referitor la măsurile de creștere a încrederii și securității în domeniul naval „*The Document on Confidence and Security Building Measures in the Naval Field in the Black Sea*” (CSBMs naval).

Scopul inițiativei de cooperare regională navală „BLACKSEAFOR” îl constituie întărirea încrederii și bune înțelegeri între statele semnatare (Bulgaria, Georgia, România, Federația Rusă, Turcia, Ucraina), precum și dezvoltarea cooperării și interoperabilității între forțele navale din țările riverane la Marea Neagră.

Misiunile forței (BSF), conform Acordului sunt: căutare și salvare pe mare (SAROp), asistență umanitară (HA), măsuri de luptă contra minelor (MCM), operațiuni de protecția mediului (EPOp), vizite de bune oficii în porturi (GWHV), precum și alte misiuni aprobate de părțile la Acord. BLACKSEAFOR poate fi disponibilă pentru angajarea în operațiuni mandatate/sub egida ONU sau OSCE.

Din perspectiva formatului BLACKSEAFOR au fost desfășurate în 2012 mai multe activități specifice la care au participat militari români și ruși, precum:

- activarea grupării de nave²;
- simpozionul „BLACKSEAFOR” pentru tineri ofițeri, organizat pe timpul vizitei grupării de nave în Portul Constanța, la Academia Navală „Mircea cel Bătrân”.

De asemenea, dimensiunea operațională este completată cu exercițiul de simulare CAX „BLACKSEAFOR”, în anul 2012, acesta fiind organizat la Centrul de Instruire prin Simulare și Evaluare al Marinei din România. Activitățile comune desfășurate în sprijinul implementării documentului *CSBMs naval* constau, în

¹ În cursul anului 2013 va avea loc în România cea de-a V-a Comisie mixta inter-guvernamentală româno-rusă pentru aplicarea prevederilor acordului între Guvernul României și Guvernul Federației Ruse privind mormintele de război.

² Prima fază a celei de-a XII-a activări a BSF s-a desfășurat în perioada 6 – 24 august 2012 și a cuprins, pe lângă exercițiile desfășurate pe mare, activități de reprezentare în porturile Golcuk și Trabzon (Turcia) și Novorossijsk (Federația Rusă). Activitatea a inclus și predarea comenzii de către Federația Rusă. A doua activare va avea loc în perioada 05-23 aprilie 2013, cu vizitarea porturilor Varna, Constanța, Sinop-Turcia. Comanda Grupării va fi exercitată până în august 2013 de reprezentantul Turciei.

principal, în informări periodice (notificări) privind activitățile desfășurate de către țările semnatare ale Documentului, prezentate într-un format anterior agreat și circulat între țări, de către națiunea care exercită președinția în anul respectiv, precum și invitarea partenerilor de cooperare la exercițiul anual (CANE – Confidence Annual Naval Exercise). Exercițiul naval CANE-2012 „CONFIDENCE 2012”, a avut loc în Federația Rusă, la Divnomorskoye.

Trebuie de asemenea menționate activitățile aferente implementării măsurilor de creștere a încrederii și securității specifice Documentului de la Viena 2011 și Tratatului Cer Deschis. Menționăm totodată și desfășurarea unor misiuni de observare a teritoriului național, în cadrul prevederilor Tratatului Cer Deschis executate de diverse echipe de inspectori, inclusiv de către partenerii ruși.

O altă dimensiune fundamentală pentru cooperarea româno-rusă este cadrul oferit de NATO. În acest context, România acordă o atenție deosebită dezvoltării cooperării cu partenerul rus, în special pe anumite domenii de interes comun.

Cooperarea în cadrul Consiliului NATO-Rusia (NRC) oferă posibilitatea creării unui spațiu comun de încredere, prin intensificarea înțelegerii reciproce și a încrederii, conducând la stabilirea unui adevărat parteneriat strategic.

Cooperarea noastră în Afganistan produce valoare adăugată, iar rezultatele notabile obținute în cadrul proiectului de instruire a personalului din Afganistan, țările Asiei Centrale și Pakistan, în domeniul combaterii narcoticelor, constituie un bun exemplu. Constatăm, de asemenea, un impact pozitiv al cooperării și rezultate eficiente în cadrul proiectelor aflate în derulare sub egida NRC, cum ar fi *Inițiativa de Cooperare în domeniul Aerospațial (CAI)* și telemedicina, proiect coordonat de România și Federația Rusă.

Considerăm că principalul obiectiv, pe termen mediu, al relațiilor de cooperare militară româno-ruse îl constituie restabilirea graduală a încrederii, transparenței și predictibilității în vederea consolidării securității comune, în spațiul european. Acest deziderat poate fi atins atât prin intensificarea dialogului politico-militar, cât și prin identificarea unor domenii suplimentare de cooperare practică, în beneficiul ambelor state.

ALOCUȚIUNEA AMBASADORULUI FEDERAȚIEI RUSE LA BUCUREȘTI*

THE RUSSIAN AMBASSADOR'S SPEECH, AT BUCHAREST

Excelența sa domnul Oleg Sergheevici MALGINOV

Doamnelor și Domnilor,

În primul rând doresc să-mi exprim recunoștința față de organizatorii acestui eveniment, dar și față de cei care au susținut prezentări pe teme de cercetare fundamentală.

Istoria cooperării româno-ruse în domeniul militar poate fi caracterizată precum o luptă eroică comună împotriva dușmanului comun. Aceasta, alături de colaborarea dintre D. Cantemir și Petru I, cu încheierea Acordului de la Luțk, și lupta comună împotriva stăpânirii otomane de la sfârșitul secolului al XVIII-lea – începutul secolului al XIX-lea, ceea ce a ajutat la fundamentarea statului român, dar și războaiele din anii 50 și 70 ai secolului al XIX-lea, unde pe câmpurile de luptă au căzut mii de soldați ruși în lupta pentru crearea statului român independent. În plus, nu trebuie să uităm cooperarea noastră din Primul Război Mondial și în etapele finale ale celui de-al Doilea Război Mondial, cooperarea în cadrul Organizației Tratatului de la Varșovia.

Desigur, că de-a lungul istoriei cooperării noastre au fost și pagini dificile, pe care nu trebuie să le uităm. Iar evenimentele din ultimii ani și revizuirea istoriei necesită o preocupare sporită din partea comunităților științifice române și ruse. De aceea, tot ceea ce are legătură cu istoria și ne unește trebuie așezat într-o retrospectivă istorică exactă și să devină obiectul analizei istoricilor ruși și români.

* 21 februarie 2013, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București

În prezent, s-a schimbat pe deplin cadrul geopolitic al cooperării noastre militare. România a devenit membră cu drepturi depline a sistemului euroatlantic de securitate, iar Rusia își construiește strategia de apărare individual, cu sprijinul Organizației Tratatului de Securitate Colectivă.

Cu toate acestea, misiunea de sprijin a stabilității globale necesită abordări noi, creative și dezghețate, încredere între diverse țări și blocuri, unirea eforturilor în lupta împotriva amenințărilor comune. Printre misiunile de bază menționăm următoarele:

- stabilitatea strategică: principiul potrivit căruia securitatea unui stat sau bloc nu trebuie să se construiască pe diminuarea securității altor state sau blocuri;
- securitatea în secolul al XXI-lea trebuie să se construiască pe baze de cooperare și egalitate în drepturi.

Federația Rusă acordă o atenție deosebită dezvoltării cooperării cu NATO. Hotărârile de la Lisabona și ale Consiliului NATO-Rusia sunt optimiste. Cu toate acestea, în ultimul timp, începe din nou să fie demontată tendința de „securitate alternativă”, și anume încercările de a întări securitatea NATO în schimbul slăbirii potențialului de securitate al Rusiei. În acest context analizăm programul EUROPRO și cel global PRO SUA.

În încheiere, aș dori să adaug că experiența pozitivă în urma participării ambelor state în inițiative militare în lupta împotriva amenințărilor asimetrice la nivel regional (BLACKSEAFOR și „Black Sea Harmony”) ar putea reprezenta fundamentul dezvoltării cooperării în sfera militară dintre România și Federația Rusă. În plus, avem și un progres în comisia reunită interjuridică, preocupată de reglementarea procesului de producție și vânzare a armamentului.

Cu toate acestea, nivelul cooperării tehnico-militare dintre cele două țări nu corespunde potențialului existent. În acest sens, trebuie să sprijinim mai activ și să dezvoltăm contactele pe linie militară, ceea ce va duce la creșterea încrederii, nu doar în cadrul relațiilor bilaterale, ci și în cadrul cooperării cu UE și NATO în ansamblu.

Traducere realizată de lector univ. dr. Luiza COSTEA

GENERALUL PAVEL DMITRIEVICI KISELEFF

THE GENERAL PAVEL DMITRIEVICI KISELEFF

*Colonel (r) prof. univ. dr. Eugen SITEANU**

Rezumat: În acest articol sunt prezentate datele biografice ale generalului Pavel Dmitrievici Kiseleff, principalele funcții deținute, percepția lui în epocă etc.

Cuvinte-cheie: general; ambasador; P.D. Kiseleff; principalele funcții deținute; percepția lui în epocă.

Abstract: In this article are presented general Pavel Dmitrievici Kiseleff's biographical data, the main positions held, how he was perceived.

Key words: general; ambassador; P.D. Kiseleff; the main positions held; how he was perceived.

Pavel Dmitrievici Kiseleff, general și diplomat rus, născut la 19 ianuarie 1788, la Moscova, mort la Paris, în noiembrie 1872. Făcea parte din „aripa liberală” a înaltei nobilimi ruse. Dotat cu o inteligență deosebită și având o pregătire remarcabilă, s-a afirmat în ierarhia militară și cercurile Palatului Imperial rus; la Congresul de la Viena din 1815, s-a aflat în suita Țarului Alexandru I.

A devenit, în 1819, Șef al Statului Major al Armatei a 2-a, calitate în care a participat la elaborarea planurilor operaționale împotriva Imperiului Otoman, precum și la războiul victorios din 1829.

În perioada administrației militare ruse, noiembrie 1829 - 23 aprilie 1834, generalul P. D. Kiseleff a fost Președinte Plenipotențiar al Divanurilor Moldovei și Țării Românești și a condus procesul de reorganizare administrativă a celor două

* Profesor univ. dr. ing., Academia Comercială, Satu Mare și Universitatea Națională de Apărare „Carol I”; membru asociat al AOȘR; vicepreședintele Asociației Absolvenților UNAp „Carol I”; esiteanu@yahoo.com; tel.:0720566911

principate. Kiseleff a fost membru al Consiliului de Stat al Imperiului Rus, iar timp de 18 ani, (1837 – 1855), ministrul Domeniilor Statului, având preocupări înnoitoare în „ameliorarea statutului social al țărănimii ruse aservite”.

Între anii 1855-1862, Kiseleff a fost ambasadorul Imperiului Rus la Paris, și a întâmpinat dificultăți generate de înfrângerea țării sale în războiul Crimeei. În calitate sa de ambasador la Paris a sprijinit activ Unirea Principatelor Românești. A demisionat nemulțumit, ca liberal, de înăsprirea regimului țarist, dar și de acuzațiile unor cercuri conservatoare de la Petersburg de a fi împărtășit prea mult „ideile europene” democratice ale Occidentului de atunci.

În timpul îndeplinirii funcției de Președinte al Divanurilor Românești, Generalul Kiseleff, deși comandantul unei armate de ocupație-inevitabil acuzată de abuzuri, a avut un rol important în reorganizarea și modernizarea administrativă și militară a Principatelor, precum și în elaborarea Regulamentelor Organice [acte cvasi-constituționale, după care s-au condus Principatele până la abrogarea lor în 1857, prin Convenția de la Paris]. „Regulamentele” au introdus unele concepte noi, inclusiv de inspirație vest-europeană, în administrație și orânduirea de drept și au favorizat conducerea unitară și apropierea dintre țările române, facilitând unirea lor în 1859. Indiferent de poziția guvernului țarist, Kiseleff a fost favorabil unirii Principatelor Române. Vizitându-l la Paris, în calitate de trimis al Domnitorului dublu ales, Al. I. Cuza, Vasile Alecsandri obține de la ambasadorul Kiseleff asigurarea întregii sale simpatii pentru cauza „acelei țări iubite în care am petrecut anii cei mai plăcuți ai vieții mele”. Desigur, P. D. Kiseleff nu poate fi creditat cu o „afecțiune excesivă” față de dorința românilor de independență, el fiind un militant fervent al anexării Principatelor Române la Rusia, scop în care a înaintat numeroase demersuri Țarului și miniștrilor ruși. Nu a fost imun la „patima anexărilor”, care a bântuit marile puteri multinaționale și în secolul XIX, încărcându-le cu „povara istoriei” și ducându-le inevitabil, dar poate prea târziu, la disoluție. Demersurile sale nu au fost acceptate și datorită faptului că problema Principatelor devenise deja o chestiune de interes general european, iar forța marilor idei proclamate de Revoluția Franceză nu mai putea fi oprită, idei de altfel gradual împărtășite și de intelectualitatea rusă.

În ansamblu, istoricii români, inclusiv Nicolae Iorga, George Potra, C. C. Giurescu și Dan Berindei, evaluează pozitiv activitatea administrativă și organizatorică în Principate, desfășurată de generalul Kiseleff cu „conștiinciozitate, simț de echitate socială și cu putere de muncă deosebită”. Măsurile adoptate în domeniul sănătății publice, edilitar și urbanistic, al salubrității, statisticii, impozitării, diminuării privilegiilor, organizării miliției naționale etc., au dovedit calități de bun și inspirat administrator, gospodar și, într-o anumită măsură, de vizionar, în condițiile vremii, asupra progresului social. Pe temeiul acestora s-au înlesnit marile reforme

înfăptuite de Alexandru Ioan Cuza, după unirea Principatelor. Karl Marx, în celebra-i lucrare „Capitalul”, în nevoia de a-și argumenta tezele, critica sever „Regulamentele”, denumindu-le „Codicele muncii de clacă”, dictate de boierii valahi și moldoveni, profitori de „supramuncă”. Vasile Alecsandri însă, mai bun cunoscător al situației anterioare a Principatelor, îl numește pe Kiseleff „cel dintâi revoluționar din țările române”, chiar „revoluționar ultra”. Politologul Gh. Magheru evaluează că generalul „a adus un vânt apusean în România pe la răsărit”. Documentatul analist româno-american Tudor Mavrodin considera un „paradox adevărat” faptul că *«Occidentalizarea, „franțuzirea” valahilor a venit la început pe filieră rusească. Abia în vremea lui Kiseleff au renunțat boierii români la calpac și caftan, au început să-și trimită copiii la Paris, să regularizeze cât de cât armata și să pietruiască drumurile»*. Din acești copii au ieșit „pașoptiștii”, cel mai valoros grup de politicieni, diplomați și vizionari români.

Cercetătorii istoriei naționale au un motiv în plus să-l aprecieze; în vremea lui Kiseleff au fost înființate Arhivele Statului, la București și Iași, facilitându-le strădaniile de a descoperi faptele consemnate în acte. Kiseleff a fost sensibil și la nevoile unor cititori de cultură românească; a încredințat tipografiei lui Ion Heliade Rădulescu contractul pentru tipărirea Regulamentelor Organice, permițând celebrului cărturar să dobândească fonduri importante pentru numeroasele sale proiecte.

La plecarea sa din Iași, la 23 aprilie 1834, populația l-a condus cu „o anume prețuire asupra omului și a activității sale de renovare a structurilor societății românești”. Se poate spune că prezența lui Kiseleff în Țările Române, în condițiile istorice date, a fost o perioadă de progres și de „coacere” a unei noi etape istorice. Simpatia și preocuparea generalului față de Țările Române au continuat și după retragerea sa din funcția deținută aici. Cu ocazia marelui incendiu din martie 1847, izbucnit din neglijența unui individ iresponsabil, care a distrus o mare parte a orașului București, Kiseleff a organizat strângerea de ajutoare în toată Rusia și a trimis o substanțială sumă de bani din fonduri proprii. A oferit totodată domnitorului valah Gh. Bibescu, gândurile sale privind reclădirea orașului „într-un mod mai occidental”, cu străzi mai largi și drepte, după un plan mai rațional, cum se cuvine capitalei unei țări. Unii cărturari moderni îl socotesc un binefăcător al poporului român. Unul dintre cele mai mari bulevarde din București poartă numele său, ceea ce dovedește că românii îl păstrează în memorie pentru ce a făcut bine. Va fi o idee lăudabilă să i se ridice o statuie pe artera care îi poartă numele, chiar dacă, cum spune o legendă, Kiseleff ar fi refuzat să i se pună un monument în București.

BIBLIOGRAFIE

- Iorga Nicolae, *Istoria românilor prin călători*, vol. I-IV, București, 1923.
- Potra George, *Din Bucureștii de ieri*, Editura Științifică și Enciclopedică, vol. 1, 1990.
- Filiti Ioan C., *Principatele Române de la 1828 la 1834*, București, 1934.
- Stroia Marian, *Între Levant și Europa Modernă, 1774-1848*, București, 2006.
- Jelavich Charles & Barbara, *The Establishment of the Balkan National States 1804-1920*, London, 1977.
- Marx Karl, *Capitalul*, Paris, Editura Lachatre, 1873.
- Bodunescu Ion, dr., *Diplomația românească*, Editura Junimea, 1978.
- Podureanu G., *Convorbiri cu tatăl meu despre rușii buni, Consultări cu oameni inteligenți*.

Miscelanee

**MAREȘALI, GENERALI ȘI COLONEI ROMÂNI,
MEMBRI AI ACADEMIEI ROMÂNE**

**ROMANIAN MARSHALS, GENERALS AND COLONELS,
MEMBERS OF THE ROMANIAN ACADEMY**

General-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI*
General de brigadă (r) dr. Florian TUCĂ**
Colonel (r) prof univ dr. Eugen SITEANU***
Locotenent-colonel dr. Adrian CIUCHE****

Rezumat: În acest articol sunt prezentați mareșalii, generalii și coloneii români membri ai Academiei Române, cu datele lor biografice și cu evidențierea preocupărilor și realizărilor lor științifice; se enumeră, pentru fiecare membru în parte, următoarele date: anul nașterii și decesului; studiile; principalele funcții; domeniile de activitate în care s-au afirmat; titlurile științifice și distincțiile; denumirile lucrărilor publicate; percepția lor în epocă etc. De asemenea, se evidențiază data alegerii în Academia Română a fiecărei personalități iar, de la caz la caz, funcțiile deținute în instituția academică.

Cuvinte-cheie: mareșali; generali; colonei; membri ai Academiei Române; date biografice; principalele funcții; percepția lor în epocă.

Abstract: In this article are presented Romanian marshals, generals, colonels, members of the Romanian Academy, together with their biographical data, highlighting their concerns and scientific achievements; for each member there are listed the following information: year of birth and death; studies; the main positions held; activity fields that made them known; scientific titles and distinctions; the names of the published works; how they were perceived etc. Also, for each personality, it is stressed the election date in the Romanian Academy and, from case to case, the positions held in the academic institution.

Key words: marshals; generals; colonels; members of the Romanian Academy; biographical data.

* General-locotenent profesor universitar dr. Teodor FRUNZETI este rectorul (comandantul) Universității Naționale de Apărare „Carol I”, membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România (AOȘR) și președintele Secției de Științe Militare a AOȘR; teoretician militar; tfrunzeti@unap.ro

** Membru al Academiei Oamenilor de Știință din România; istoric.

*** Profesor univ. dr. ing., Academia Comercială, Satu Mare și Universitatea Națională de Apărare „Carol I”; membru asociat al AOȘR; vicepreședintele Asociației Absolvenților UNAp „Carol I”; esiteanu@yahoo.com; tel.:0720566911.

**** medic.

Din timpuri imemorabile, în spațiul de viață românească s-au născut, s-au format și s-au afirmat oameni de o certă valoare, „**autentice elite**”, care și-au pus întreaga lor energie în slujba propășirii Țării pe toate planurile: economic, social, cultural, militar etc. Foarte mulți dintre acele „**elite**” au acționat și au militat pentru înflorirea învățământului, a științei și culturii, pentru asigurarea sănătății semenilor etc. Referindu-ne la străluciții noștri oameni de știință, de cultură și de litere din trecutul nostru istoric mai îndepărtat, personalități dotate, înțelepte, luminoase și harnice, care prin prestațiile lor de excepție și-au servit în chip exemplar Țara, Poporul, Limba strămoșească și Credința întru Cel de Sus, ne-a venit în minte următorul citat în versuri aparținând poetului nemuritor Vasile Alecsandri: „**Sunt nume destinate,/ Să steie neclintite pe-a timpilor hotare,/ Și veșnic să răspândă o falnică lumină,/ Prin secolii ce în umbră,/ Trecând, li se închină**”.

Potrivit opiniilor autorilor acestui articol, între acele „**nume destinate să steie neclintite pe-a timpilor hotare**”, se înscriu, fără nici-un dubiu, la „**loc de mare cinste**” și o întreagă pleiadă de foști mareșali, generali și colonei trăitori în România. Dar înainte de a ne referi la ei – care, de altfel, reprezintă și obiectul articolului de față, - să aruncăm o scurtă privire asupra ceea ce a fost și este Academia Română, din rândurile căreia au făcut parte și mareșalii, generalii și coloneii la care ne vom referi ceva mai încolo.

Academia Română a luat ființă acum aproape 150 de ani (în 1866), în scopul ca membrii ei componenți să „**studieze limba română și pentru a stimula creația științifică națională**”¹. Printre fondatorii ei s-au aflat renumiții oameni de cultură și de litere, așa cum au fost Titu Maiorescu, Ion Heliade Rădulescu și Vasile Alecsandri, lor adăugându-li-se, ulterior, Mihail Kogălniceanu, Bogdan Petriceicu Hașdeu, Ion Ghica, Alexandru Odobescu și mulți alții.

În evoluția sa, Academia Română a avut trei etape distincte, marcate, printre altele, și prin titulaturile respectivei instituții. Ea s-a numit, la înființare, „**Societatea Literară Română**” (la 1/13 aprilie 1866). La numai un an și ceva, ea și-a schimbat denumirea în „**Societatea Academică Română**” (1/13 august 1867). După alți zece ani și ceva, instituția academică a devenit „**Institut național**”, sub denumirea de „**Academia Română**” (în vara anului 1879).

Dacă la înființarea ei instituția academică română își propunea, în principal, să apere și să propage limba și cultura națională, ulterior ea avea să-și lărgască substanțial sfera de activitate, începând să se ocupe, din ce în ce mai vizibil, și de afirmarea, propagarea și apărarea altor domenii de activitate. Cu trecerea timpului, „**Societatea Academică Română**”, iar apoi „**Academia Română**”, și-a sporit

¹ Acad. Eugen Simion, Președinte al Academiei Române, în „*Cuvânt înainte*” la volumul „*Membrii Academiei Române 1866-1999. Dicționar*”, semnat de dr. Dorina N. Rusu, București, 1999, p. 5.

atribuțiile, preocupările de bază și domeniile de activitate, începând să se dea o atenție cu totul deosebită și științelor exacte, dar nu în defavoarea limbii și istoriei românilor. Referindu-se la acest fapt, fostul președinte al Academiei Române, academicianul Eugen Simion, făcea următoarea remarcă: „**În 1866, filologii și literații erau, ca să zicem așa, la putere**”². Ulterior, acest „raport de forțe” se va schimba aproape fundamental. Ca urmare, zicem noi acum, reprezentanții științelor exacte (inginerii, matematicienii, fizicienii, chimiștii, geografil, inventatorii, apoi medicii, juriștii etc.) vor deveni „**la putere**”.

După înfăptuirea României Mari, rolul Academiei Române a sporit substanțial. Ea și-a reconsiderat forțele, și-a fixat o strategie mult mai largă în funcție, printre altele, și de întregirea spațiului geografic național, de dezvoltarea spectaculoasă a științelor exacte, dar și de ample legături de colaborare și de cooperare pe diferite planuri ce vor fi stabilite de statul unitar român modern cu celelalte state din Europa și din întreaga lume. Pe această linie, dacă în anul 1869 în statutul Societății Academice se prevedea că scopul societății este „**înaintarea literelor și științelor între români**”, după realizarea Marii Uniri, în Statutul Academiei Române se consemna, printre altele, într-un paragraf: „**În știință este putere!**”

În virtutea marilor realități, în cadrul Academiei Române vor intra, alături de oameni de litere, de istorici, de filozofi și sociologi, de artiști și critici de artă etc., oameni de știință din aproape toate domeniile de activitate din societatea românească. Spre bucuria, satisfacția și mândria noastră, acelor ce am purtat sau purtăm uniforma armatei române, începând cu primii ani de după înființarea Academiei Române, continuând apoi cu ultima decadă a secolului al XIX-lea și cu precădere după realizarea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, vor fi primiți în forumul academic român și mareșali, generali și colonei ai armatei române, personaje ilustre, care se afirmaseră în domeniul conducerii de stat și a oștirii și al activității științifice, al culturii și istoriei militare, al teoriei militare, al medicinei militare etc. Alături de aceste „**eminențe militare**”, în fruntea acestora aveau să se numere, comandanții supremi ai oștirii române, regii și mareșalii României Carol I, Ferdinand I și Carol al II-lea.

Ne vom referi, în continuare, la prezentarea acestora dar și a celorlalți mareșali, generali și colonei care au fost membrii Academiei Române, cu reliefaarea unor date biografice specifice acestora și în special cu evidențierea preocupărilor și realizărilor lor științifice, ca și a felului în care ei și activitatea lor aveau să fie receptate în epocă. În linii generale, vom sublinia, pentru fiecare personalitate în parte, următoarele aspecte: anii de naștere și de intrare în lumea umbrelor; studiile făcute; principalele funcții deținute; domeniile de activitate pe care le-au îmbrățișat și în care s-au afirmat; titlurile științifice și distincțiile deținute sau obținute; denumirile

² „Op. cit”.

unor cărți sau studii de referință publicate; felul sau modul cum au fost receptate în epocă sau după aceea personalitățile vizate etc. Nu vor fi lăsate uitării data alegerii în Academia Română a fiecărei personalități la care ne vom referi, iar, de la caz la caz, funcțiile deținute în instituția academică.

Ne vom referi, în cele ce urmează, la mareșalii, generalii și coloneii membri ai Academiei Române nu în ordinea alfabetică a numelor lor, nici în cea a domeniilor de activitate științifică în care s-au afirmat, ci în ordinea gradelor și a datelor în care ei aveau să devină membri titulari, membri de onoare sau membri corespondenți ai instituției academice. În relatările noastre, noi, autorii, vom lua ca bază de informații, datele și faptele cuprinse în excelentul volum publicat în ultimul an al secolului al XX-lea, intitulat „**Membrii Academiei Române. 1866-1999. Dicționar**”³. Datele și informațiile preluate de noi din acest „**Dicționar**” vor fi marcate cu ghilimele simple și redată cu litere ceva mai mari, iar restul de informații vor fi relatate fără astfel de ghilimele, acestea reprezentând modeste contribuții ale autorilor acestui studiu la conturarea cât mai rotundă și mai reală a portretelor sau a biografiei sintetice ale fiecărei personalități în parte.

CAROL I, Domnitor (1866-1881) și Rege (1881-1914), Feldmareșal, Membru de Onoare al Academiei Române (15 septembrie 1867), Președinte de Onoare al Academiei Române (27 mai 1879-27 septembrie 1914) și Prorector al Academiei Române (15 septembrie 1867 – 27 septembrie 1914)

S-a născut în ziua de 8/20 aprilie 1839 la Sigmaringen – Germania.

„A urmat cursurile Școlii de Cadeți din Münster, ale Școlii de Artilerie și Geniu din Berlin, a audiat cursurile de limbă franceză la Universitatea din Bonn. A intrat în armata prusacă (sublocotenent în regimentul de artilerie al gărzii, apoi căpitan de cavalerie); a participat, ca voluntar, la războiul purtat de Prusia împotriva Danemarcei (1864). După numirea sa ca domnitor al României (1866) a depus eforturi în direcția redresării situației politice și economice a țării”⁴.

³ Dr. Dorina N. Rusu, „*Membrii Academiei Române. Dicționar*”, ediția a 2-a revăzută și adăugită, cu un „*Cuvânt înainte*” de Acad. Eugen Simion, București, 1999.

⁴ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 106.

În ziua de 10 mai 1866, domnitorul României, Carol I, a depus jurământul pe Constituția țării noastre, prilej cu care își va arăta, în mod oficial, devotamentul și loialitatea față de Țară și de poporul român. Cu acel prilej, noul suveran va declara în plenul Adunării Deputaților: **„Ales al națiunii, cu spontaneitate, domn al românilor, mi-am părăsit, fără să stau la îndoială, și țara și familia, spre a răspunde la chemarea acestui popor, care mi-a încredințat destinele sale. Punând piciorul pe acest pământ sacru, am devenit român. Cetățean astăzi, mâine, de va fi nevoie, soldat, eu voi împărtăși cu dumneavoastră soarta cea bună și cea rea. Din acest moment, totul este comun între noi, credeți în mine, precum eu cred în Dumneavoastră. Providența, care a condus pe alesul Dumneavoastră până aici și care a înlăturat toate piedicile-i din cale-i, nu va lăsa neîmplinită opera sa”**⁵.

Primul mare act istoric în care Carol I și-a arătat deschis atașamentul față de România și de poporul său, l-a reprezentat poziția clară și demnă pe care s-a situat cu prilejul proclamării independenței de stat depline a României și apoi a consfințirii ei pe câmpul de bătălie de dincolo de Dunăre.

„În războiul de independență (1877-1878), (Carol I – n.n.) a fost comandant al Armatei de Vest (româno-ruse).

În 1881 (Carol I – n.n.) a devenit rege al României, preocupându-se de dezvoltarea, pe toate planurile, a țării. În întreaga sa domnie, a trebuit să facă față unor momente grele (pierderea Basarabiei în 1878, Răscoala din 1907, Războaiele balcanice din 1913, izbucnirea Primului Război Mondial în 1914). În 1883 a favorizat încheierea tratatului politico-militar secret cu Austro-Ungaria, la care au aderat ulterior Germania și Italia. A fost un constant sprijinitor al culturii: în 1891 a pus bazele Fundației Universitare „Carol I”, înzestrând o bibliotecă bogată; din inițiativa și cu cheltuiala sa, Academia Română a început alcătuirea monumentalei lucrări „Etimologicum Magnum Romaniae”. A lăsat câteva lucrări memorialistice: „Memorii” (17 volume); „Memorii” (2 volume); „Treizeci de ani de domnie” (2 vol., 1909-1912); „Cuvântări și scrisori” (1909)”⁶.

În anul 1909, datorită calităților și însușirilor sale, cu precădere pentru modul în care a condus acțiunile de luptă ale armatei române și ruse în campania glorioasă din 1877-1878, Carol I a primit, din partea suveranului Germaniei, titlul sau rangul de Feldmareșal german. Trei ani mai târziu (1912) lui Carol I i s-a conferit și demnitatea

⁵ Cristache Gheorghe, Florian Tucă, „Voievozi, Domnitori, Principi, Regi, Președinți și alți șefi de Stat din spațiul românesc. Dicționar”, București, 2006, p. 287.

⁶ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 106.

de Mareșal al Armatei imperiale ruse, primind cu aceeași ocazie din partea împăratului Rusiei, și însemnul acelei demnități, adică „**Bastonul de Mareșal**”.

Carol I s-a căsătorit în anul 1869 cu principesa Elisabeta de Wied, care era o femeie foarte frumoasă și harnică, cultă și talentată, iubitoare de oameni. Ea reușise să vorbească destul de bine limbile franceză, engleză, italiană, suedeză și română. A avut înclinații cu totul deosebite față de artă și de literatură.

Carol I a murit în ziua de 17 septembrie 1914, în palatul său regal de la Sinaia. A fost înmormântat, după dorința familiei regale, în incinta mănăstirii din Curtea de Argeș. I s-au organizat funeraliile naționale. Pe piatra sa de mormânt, realizată din marmură de Cararra, este săpată următoarea inscripție: „**Aici se odihnește pe veci, robul lui Dumnezeu Carol I de Hohenzollern, adormit întru Domnul în al 76-lea an de viață închinată țării, după o bine cuvântată domnie de 48 de ani**”⁷.

În incinta Mănăstirii de la Curtea de Argeș, alături de locul de veci al lui Carol I, se află și mormântul soției sale, Regina Elisabeta. Pe piatra sa de mormânt sunt săpate următoarele cuvinte evocatoare și omagiale: „**Aici se odihnește pe veci roaba lui Dumnezeu Elisabeta de Wied, cea dintâi regină a României, odihnită întru Domnul în al 73-lea an de viață închinată țării ca slăvita Carmen Sylva și mama răniților**”⁸.

Cu câțiva ani în urmă, cea mai înaltă instituție militară de învățământ din România – Academia de Înalte Studii Militare –, a primit numele regelui Carol I.

ADRIAN (ANDREESCU) GHEORGHE, GENERAL, TEORETICIAN MILITAR, MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE (13 SEPTEMBRIE 1875)

S-a născut în anul 1821. Nu cunoaștem data în care a venit pe lume și nici localitatea în care a văzut lumina zilei. În familie a primit o educație aleasă.

„**A urmat cursurile Școlii Militare din București, iar apoi pe cele ale Școlii de Stat Major din Paris. A îndeplinit numeroase funcții: comandant și profesor de artă militară la Școala Militară de Ofițeri din Iași; aghiotant domnesc; ministru de Război al Moldovei (1859-1861), al Țării Românești (1860-1861) și al României (1867-1868);**

⁷ Ibidem.

⁸ Dr. Florian Tucă, dr. Cristache Gheorghe, „*Altarele eroilor neamului*”, București, 1994, p. 132.

inspector general al gărzii orășenești etc.”⁹

Înainte de începerea revoluției române de la 1848-1849, Gheorghe Adrian se afla în armata Țării Românești cu gradul de subofițer. S-a numărat printre primii militari români care a trecut, chiar din primele momente ale izbucnirii revoluției, de partea fruntașilor mișcării revoluționare, în fruntea căreia se afla Nicolae Bălcescu. A participat activ la acțiunea revoluționară din ziua de 19 iunie 1848, din București pentru eliberarea membrilor Guvernului Provizoriu ce fuseseră arestați de către forțele reacțiunii. Pentru acest fapt, va fi avansat, ulterior, la gradul de sublocotenent.

Având bogate cunoștințe militare și evidente calități organizatorice, George Adrian a fost selecționat de către fruntașii revoluției din Țara Românească pentru organizarea taberei de la Râureni, din județul Vâlcea, devenind un colaborator foarte apreciat de generalul Gheorghe Magheru. După desființarea taberei, împreună cu alți militari destoinici, sublocotenentul Gheorghe Adrian a trecut în Transilvania și s-a încadrat în oastea populară condusă de Avram Iancu.

„A luat parte la Revoluția de la 1849 din Transilvania, luptând în oastea lui Avram Iancu. A contribuit la redactarea și promulgarea primei legi de organizare a armatei române. S-a numărat printre cei care au sprijinit acțiunea de înarmare a țării, de instruire a cadrelor, de separare a școlilor militare, prin crearea de școli speciale de infanterie, cavalerie, de artilerie, geniu etc. Lui i se datorează câteva lucrări cu caracter militar, teoretic și practic: „Idee rapide despre resbelul de partizeni“, urmată de instrucțiuni asupra serviciului în campanie și de un manual de fortificațiuni, pasagere (1853); „Mémoire sur l’organisation de la force armée des deux Principautés Roumanies Réunies” (1858). În anul 1875, a donat Societății Academice Române lucrări ale clasicilor latini, cu traducere franceză, precum și numeroase dicționare și cărți în limba franceză”.¹⁰

În timpul domniilor lui Alexandru Ioan Cuza, militarul de profesie Gheorghe Adrian a fost un ilustru colaborator al înfăptuitorului Unirii din 1859. În 1868, pentru însușirile și meritele sale, Gheorghe Adrian a primit gradul onorant de general al armatei române. Așa cum am arătat în partea de început al acestui capitol, generalul Gheorghe Adrian a devenit membru de Onoare al Academiei Române. El a trecut în lumea umbrelor la data de 14 decembrie 1889, la București.

⁹ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p.

¹⁰ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 18.

**FĂLCOIANU ȘTEFAN, GENERAL, MATEMATICIAN ȘI ISTORIC, MEMBRU
TITULAR AL SOCIETĂȚII ACADEMICE ROMÂNE (13 septembrie 1876);
VICEPREȘEDINTE AL ACADEMIEI ROMÂNE (15 aprilie 1886 – 16 aprilie 1888;
15 aprilie 1891 – 1 aprilie 1892; 1 aprilie 1898 – 14 aprilie 1899)**

S-a născut în ziua de 6 martie 1835 la București. Încă din primii ani de școală a simțit o atracție deosebită față de științele exacte, cu deosebire a matematicii, dar și față de istoria neamului românesc.

„**Studii militare la București (Școala militară de ofițeri) și la Paris (Școala imperială de Aplicații de Stat Major). S-a specializat pe lângă statul major al armatei franceze și în cadrul Școlii Politehnica din Paris. A deținut numeroase funcții: profesor la Școala Militară de ofițeri din București; director general în Ministerul de Război, Șef al Marelui Stat Major (7 decembrie 1877 – 5 august 1878; 15 aprilie – 28 iunie 1883; 16 octombrie 1883 – 21 iunie 1884 – n.n.), Ministru de Război (13 iunie 1884 – 12 ianuarie 1886 – n.n.); Secretar General al Ministerului Lucrărilor Publice; Director General al Poștelor și Telegrafului; Director General al Căilor Ferate Române**”. A luat parte, în calitate de șef al statului major al Armatei de operații, la Războiul de independență (1877-1878), participând la luptele de la Plevna, Rahova, Smârdan și Vidin. A avansat până la gradul de general de divizie (1882). A avut preocupări în domeniul armamentului, astrologiei, fortificațiilor (el fiind considerat, pe drept, printre primii noștri teoreticieni militari din perioada de după Cuza Vodă – n.n.), dar mai cu seamă în cel al Istoriei, principala sa lucrare fiind „Istoria războiului din 1877-1878 ruso-româno-turc (1885), concepută și predată sub formă de lecții la Școala Superioară de Război din București. A fost decorat cu ordinele „Steaua României”, „Coroana României”, „Virtutea militară” și „Trecerea Dunării”.¹¹

¹¹ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 192.

**PETRESCU ZAHARIA, GENERAL MEDIC, MEMBRU CORESPONDENT
AL ACADEMIEI ROMÂNE (18 martie 1885)**

S-a născut în orașul Alexandria, azi Kalipetrova, din Bulgaria, la data de 25 aprilie 1841. În zona respectivă trăiau de veacuri români de viță veche, care vorbeau o limbă românească tradițională. În familie viitorul general Petrescu Zaharia a fost crescut și educat în spirit curat românesc.

„După studii primare și secundare în orașul natal, în anul 1857 s-a înscris în Școala Națională de Medicină și Farmacie din București, pe care a absolvit-o în 1860, când a primit gradul de sublocotenent (medic de batalion clasa II), fiind numit profesor suplinitor la Catedra de Istoria Medicinii și subdirector la Școala Națională de Medicină și Farmacie din București. În 1862 a luat licența în medicină; și-a continuat pregătirea la Facultatea de Medicină din Paris. În 1864 a devenit doctor în medicină și chirurgie, cu teza „Du meilleur moyen pour déterminer l'accouche prématuré artificiel”. A fost (medic – n.n.) intern la unele spitale din București (1862-1864); conferențiar de botanică și suplinitor la Catedra de Materie Medicală la Secția Medicală a Școlii Naționale de Medicină și Farmacie (1864-1869); suplinitor la Catedra de Patologie și Terapie Generală; profesor de terapie, materie medicală și arta de a formula la Facultatea de Medicină din București (1870-1891); șef de divizie la Spitalul Militar Central; medic șef al Corpului 1 armată, al Secției Sanitare de la Cartierul General al administrației sanitare din Ministerul de Război, director al Institutului Medico-Militar din București. A urcat treptele ierarhiei militare până la gradul de general de brigadă (1893). A participat la Războiul de Independență din 1877-1878 ca medic șef al Corpului 1 armată, apoi ca medic șef al Secției Sanitare de pe lângă Marele Cartier General, calitate în care a rămas pe front până la începutul anului 1878, experiență împărtășită în lucrarea „Însemnările unui medic în Războiul pentru independență”. În 1879 a fost trimis în Rusia, în compania de combatere a epidemiei de ciumă izbucnită în regiunea Astrahan. Activitatea sa științifică se referă, în principal, la problemele de farmacologie („Elemente de farmacologie. Formarea arta de a formula”, 1868) și de terapie generală („Elemente de terapeutică și materie medicală”, 2 volume 1882-1884). A fost un precursor al chimioterapiei din România, metoda sa de tratament a pneumoniei cu doze mari de digitală

dobândind o notorietate europeană („L'action hyperciétique de la digitale et son action antiphlogistique dans la pneumonie”, 1889; „Tratamentul pneumoniei cu digitală în doză mare sau doză terapeutică”, 1892). A contribuit la apariția publicațiilor de specialitate „Analele medicale române”, „Gazeta medicală”, „Presa medicală românească”, „Revista Sanitară Medicală”.

Membru fondator al Societății de Medicină din România, membru al Academiei de Medicină din Rio de Janeiro, al Societății de Igienă și Medicină Practică din Paris și al Societății de Științe Naturale și Climatologie din Algeria¹².

Pentru strălucita sa actualitate științifică în domeniul medicinei civile și militare, generalul doctor Zaharia Petrescu, membru corespondent al Academiei Române, a fost distins cu nenumărate decorații. Numele său figurează la loc de cinste în enciclopediile și în dicționarele de specialitate. De exemplu, în „**Dicționarul Enciclopedic Român**”, despre el se spune următoarele: „... **Medic român, elev și colaborator al lui Carol Davila. A fost profesor la Școala Națională de Medicină și Farmacie și la Facultatea de Medicină din București. Este cunoscut mai ales prin cercetările sale asupra tuberculozei și prin acțiunea dozelor mari de digitală. P.Z. a publicat primul manual românesc de terapeutică. Opere publicate: „Elemente de farmacologie” (1870), „Elemente de terapeutică și materie medicală” (1884)**”¹³.

**ȘERBĂNESCU THEODOR, COLONEL, POET ȘI TRADUCĂTOR,
MEMBRU CORESPONDENT AL ACADEMIEI ROMÂNE
(12 aprilie 1894)**

S-a născut în ziua de 29 decembrie 1839 în orașul Tecuci, Județul Galați. A urmat cursurile primare și parte din cele liceale în localitatea natală. Încă din primii săi ani de școală a fost atras de mirajul poeziei. Se spune că „în timpul în care era elev în primele clase de liceu, recita cu patos și talent numeroase poezii din creația lui Eminescu și începuse să scrie versuri”.

În „**Dicționarul**” cu membrii Academiei Române, Theodor Șerbănescu nu figurează în categoria fostelor cadre militare care aveau să devină membri ai

¹² Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, pp. 408-409.

¹³ „*Dicționarul Enciclopedic Român*”, vol. III, București, 1965, p. 731.

Academiei Române. Dar prin gradul militar pe care l-a avut, consemnat și în articolul ce-i este dedicat în acel „**Dicționar**”, cât și din cele studiate de noi privitoare la persoana sa, îl socotim fără teama de a greși, că el poate fi încadrat în categoria „membriilor militari ai Academiei Române”.

Iată ce se spune despre poetul și traducătorul Șerbănescu Theodor în „**Dicționarul**” cu membrii Academiei Române:

„A urmat cursurile Academiei Mihăilene și ale Școlii de Ofițeri din Iași, pe care a absolvit-o cu gradul de sublocotenent de geniu. A demisionat din armată în 1869, când dobândise gradul de căpitan. A fost prefect al J. Cahul (1876). La izbucnirea războiului de independență (1877), a reintrat în armată cu gradul de maior, fiind încadrat în batalionul de miliții. În urma cererii de a participa în companie a fost numit la Statul Major al Armatei de Operații, luptând la Plevna. A urcat treptele ierarhiei militare până la gradul de colonel; în 1893 a părăsit definitiv armata. A fost membru al Societății Literare „Junimea” și a colaborat cu diverse poezii la „Ateneul Român”, unde a și debutat în 1861, dar mai ales la „Convorbiri literare” („Speranța”, „Ca Maria”, „Lacrimile”, „Frunzile”, „Unde ești”, „Marșul călărașilor”), dar și la alte publicații ale vremii: „Ateneul Român”, „Albina Pindului”, „Literatura și Arta Română”. Sub influența simbolismului, a scris câteva „sonete decadente”. S-a remarcat și ca traducător, tălmăcind din creațiile lui Heine, Horațiu, Hugo, Lamartine”.¹⁴

Colonelul poet și traducător Theodor Șerbănescu s-a stins din viață în ziua de 2 iulie 1901 în orașul dunărean Brăila. Din nefericire, în special în zilele noastre activitatea sa literară și cea de traducător au cam fost date uitării. Și este păcat.

Poeziile sale pe tema războiului de independență din 1877-1878, ca să ne referim doar la ele, sunt nu doar valoroase din punct de vedere literar, ci încărcate cu un fierbinte patriotism. O bună parte dintre ele și-ar putea găsi un loc special în manualele școlare, alături de cele ale clasicii literaturii noastre cu tematică eroică!

Din cele spuse de noi aici, cei ce au menirea să popularizeze pe marii noștri poeți ai vremii de mai demult ar trebui să rețină spusele noastre!

¹⁴ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 511.

**BRĂTIANU CONSTANTIN I., GENERAL, GEODEZ ȘI TOPOGRAF,
MEMBRU CORESPONDENT AL ACADEMIEI ROMÂNE (10 aprilie 1899).**

A văzut lumina zilei la București, în ziua de 17 septembrie 1844. De mic copil s-a arătat atras de cunoașterea fenomenelor din natură și de dorința de învățatură, fapt remarcat de cei din familia sa. Ca urmare, cei din preajma lui au căutat să-i călăuzească pașii spre învățatură și spre cunoaștere.

„După terminarea cursurilor primare și secundare, în 1862, s-a înscris la Școala de Ofițeri din București. Și-a continuat specializarea la Observatorul din Paris și la Serviciul Cadastral al Franței, fiind apoi detașat pe lângă statul major al Serviciului Geografic al Armatei franceze la Paris și în Algeria (1868-1870). Și-a desăvârșit pregătirea la Serviciul Geografic al armatei belgiene (1871) și la Institutul Geografic al Armatei din Viena.

A fost director al Institutului Geografic al Armatei (1885), subșef al Statului Major General (1887). A urcat treptele ierarhiei militare până la gradul de general de brigadă (1896).

A luat parte la Războiul de Independență (1877-1878), în calitate de ofițer de stat major, organizând Serviciul de Reproducere Cartografice și conducând Secția Topografică de pe lângă Marele Stat Major al Armatei. S-a numărat, alături de C. Barozzi, G. Slăniceanu ș.a., printre întemeietorii revistei „România Militară” (1864), precum și printre colaboratorii unor publicații ale vremii: „Analele Academiei Române”, „Cercul publicațiilor militare”, „Revista Armatei”, „Revista Infanteriei”, „Revista nouă”, „Revista pentru istorie, arheologie și filologie” etc. În vederea întrunirii hărții României, a efectuat numeroase lucrări topografice și geodezice, ale căror rezultate le-a expus pe larg în studii valoroase privitoare la însemnătatea hărților în domenii dintre cele mai variate: „Însemnătatea chartei României pentru economia noastră națională” (1901), „Însemnătatea chartei țării pentru apărarea națională” (1902), „Însemnătatea chartei țării pentru istoria Patriei și a neamului” (1905), „Însemnătatea chartei țării pentru stabilirea regimului cadastral în România” (1910). A făcut numeroase călătorii prin țară, pentru coordonarea lucrărilor topografice și geodezice, ale căror rezultate le-a sintetizat în „Notițe asupra

charterelor actuale ale României, urmate de un proiect pentru alcătuirea chartei generale a regatului” (1888), „Instrucțiuni pentru determinări geodezice” (1895). A militat pentru organizarea și realizarea unor măsurători cadastrale: „Trebuița de a se face cadastrul României cu modele de întrebuințat. Organizarea serviciului cadastral și proiect pentru buget de venituri și cheltuieli” (1898); „Stabilirea regimului cadastral de care avem nevoie în România” (1903). Și-a legat numele, alături de Gr. G. Tocilescu și George Ioan Lahovary, de „Marele dicționar geografic român”, realizat sub auspiciile Societății Române de Geografie, al cărei membru fondator a fost (1875)¹⁵.

Brătianu Constantin I. A încetat din viață, la București, în ziua de 6 ianuarie 1910. În cei peste 100 de ani care au trecut de atunci, pentru calitățile, însușirile și meritele sale, el s-a bucurat în România și în armata în care a slujit, de stimă, de admirație și de caldă recunoștință. Lucrările sale de referință încă sunt studiate cu atenție în școli, în facultăți și de către specialiștii noștri din domeniile topografiei și geodeziei. De câțiva ani încoace, întru amintirea, în memoria și întru slava sa, o formațiune din structura oștirii române – Universitatea de Instrucție și Asigurare Topogeodezică – poartă numele General de brigadă Brătianu Constantin I.

FERDINAND I, REGE ȘI MAREȘAL AL ROMÂNIEI, MEMBRU DE ONOARE AL ACADEMIEI ROMÂNE (16 martie 1890); PREȘEDINTE DE ONOARE ȘI PRORECTOR AL ACADEMIEI ROMÂNE (29 septembrie 1914 – 20 iulie 1927)

Ferdinand I s-a născut în ziua de 12/24 august 1865 în Germania, în localitatea Sigmaringen, așezare situată aproape de izvoarele Dunării.

Tatăl său, prințul Leopold de Hohenzollern, era militar de carieră și fratele mai mare al regelui Carol I. Mama sa, Antonia de Braganca, era sora regelui Portugaliei. Ca aproape toți fiii familiilor regale din epocă, copilul Ferdinand de Hohenzollern – Sigmaringen a fost crescut și educat într-un clar spirit de cultură și de disciplină.

„Studiile liceale, la Düsseldorf și universitare la Tübingen și Leipzig. Pregătirea militară și-a

¹⁵ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, pp. 87-88.

făcut-o în cadrul Școlii Militare din Kassel, în anul 1886 devenind sublocotenent în garda prusiană din Postdam. A urcat repede treptele ierarhiei militare: locotenent (1889), maior (1892), locotenent-colonel (1895), colonel (1895), general de brigadă (1898), general de divizie (1904), general de corp de armată (1911). A fost inspector general al cavaleriei, comandant al Regimentului nr. 68 infanterie german, al Regimentului 1 gardă german. În 1889 s-a stabilit în România, fiind declarat moștenitor al tronului, calitate în care a condus armata română în campania din Bulgaria (1913)¹⁶.

Ferdinand a fost de fapt „moștenitor prezumtiv al Coroanei României”, în același timp primind înaltul și onorantul titlu de „Alteță regală” și de „Principe al României”. Cu prilejul Primirii înaltelor demnități regale, viitorul suveran al României și-a exprimat în mod sincer, deschis și plin de mândrie credința și loialitatea față de statul român, spunând, printre altele: „**Toate actele mele vor fi însuflețite de cea mai adâncă iubire de Țară, pe care mă voi sili să o servesc din toate puterile mele, luând pilda marilor săi Domni din trecut, inspirându-mă din frumoasele amintiri ce au lăsat**”¹⁷. Iar spre cinstea lui, și spre bucuria poporului nostru, a respectat întocmai cele spuse atunci.

„În 1914, după încetarea din viață a unchiului său, regele Carol I, a devenit rege al României. În timpul domniei sale, România a participat, alături de puterile Antantei, la eliberarea teritoriilor românești de sub dominația străină și a desăvârșit unitatea națională prin revenirea la Patria – mamă a Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei, acte consacrate apoi prin tratatele de pace din 1919-1920. După înfăptuirea României Mari a sprijinit inițiativele menite să aducă importante prefaceri în viața economică, social-politică și culturală a României: reforma sistemului electoral bazat pe votul universal (1918); reforma agrară (1921); Constituția (1923) – considerată drept una dintre cele mai democratice din Europa vremii, și unificarea legislativă, care a consfințit regimul constituțional democratic; s-au stabilit relații cu diverse state ale Europei ș.a.”¹⁸

Socotim potrivit să încheiem scurta evocare a personalității regelui Ferdinand, Membru de Onoare al Academiei Române și Președinte de onoare și prorector al aceluiași for științific românesc, spunând câteva cuvinte și cu privire la înălțarea lui la rangul de mareșal. Faptul s-a petrecut în ziua de 1 decembrie 1918. Atunci, în cadrul unui ceremonial fastuos, în prezența oficialităților statale a deputațiilor

¹⁶ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 193.

¹⁷ Cristache Gheorghe, Florian Tucă, *op. cit.*, p. 291.

¹⁸ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 193.

parlamentului, a marilor comandanți ai armatei române, dar și a reprezentanților din rândurile poporului de rând, generalul Eremia Grigorescu, Ministru de Război din acel timp, a înmănat primului mareșal al României „Cartea de Mareșal” și „Bastonul de Mareșal”.

În acea „Carte de Mareșal” era înscris următorul text: **„Neamul românesc și oștirea au luptat sub înalta conducere a Măriei Tale spre a întrupa visul nostru strămoșesc.**

Pentru vitejia cu care ai stat dârz în fruntea eroilor de la Carpați, Dobrogea, Cerna, Jiu, Olt, Neajlov, Oituz, Mărăști și Mărășești. Pentru neclintita credință ce ai avut în biruința planurilor noastre în zilele de grea cumpănă. Pentru înțeleapta cărmuire a treburilor dinăuntru și dinafară în vremea cumplitelui război. Pentru dragostea și dreptatea de bun părinte ce ai dovedit prin fapte față de țărănimea obijduită.

Armata Ta, prin mine, smerit sfetnic al Măriei Tale, Te roagă pe Tine, cel dintâi domn și stăpânitor de veci al tuturor pământurilor românești, să primești ridicarea la cea mai înaltă treaptă ostășească, care în graiul marilor popoare, nouă prietene și sprijinitoare, se cheamă RANG DE MAREȘAL ...”¹⁹

Ferdinand I, rege și mareșal al României Mari, Membru și Președinte de onoare al Academiei Române, a murit la data de 20 iulie 1927, fiind înmormântat la mănăstirea din Curtea de Argeș. I s-au organizat funeralii naționale. Pe piatra sa de mormânt a fost săpată următoarea inscripție evocativă: **„Aici odihnește robul lui Dumnezeu Ferdinand I, Regele României, născut la 24 august 1865 la Sigmaringen, răposat la 20 iulie 1927 la Castelul Peleş. Luând cârma Țării la 11 octombrie 1914, a tras sabia la 25 august 1916 pentru dezrobirea românilor de peste vechile hotare, înfăptuind întregirea neamului și încoronându-se în 15 octombrie 1922, la Alba Iulia, ca primul rege al tuturor românilor”²⁰.**

În amintirea și întru slava sa, numele lui Ferdinand I este și va rămâne nepieritor. Statul, poporul român și armata sa l-au elogiat și-l vor elogia așa cum se cuvine. Printre multe altele, o decorație de stat îi poartă numele („Ordinul Ferdinand I”), care s-a constituit după intrarea regelui în lumea umbrelor și care era cea mai înaltă distincție românească din epocă; o fregată, o navă a marinei noastre militare poartă numele de Fregata „Regele Ferdinand”; același nume nemuritor îl poartă astăzi și Muzeul Militar Național.

¹⁹ Corpul 8 armată „General Eremia Grigorescu”, Comisia Română de istorie militară, „Mareșalii României”, București, 1999, p. 24.

²⁰ Dr. Florian Tucă, dr. Cristache Gheorghe, „Altarele eroilor neamului”, București, 1994, pp. 132-133.

BAROZZI CONSTANTIN, GENERAL, GEODEZ ȘI CARTOGRAF, MEMBRU DE ONOARE AL ACADEMIEI ROMÂNE (9 aprilie 1905)

S-a născut în orașul București la data de 14 octombrie 1883 într-o familie de oameni ceva mai avuți, dar și cu o bună formație culturală. Ca urmare, părinții și-au orientat vlăstarul spre învățătură. În consecință, a urmat școala primară și liceală în orașul natal, obținând rezultate foarte bune. Cum în epocă, în special tinerii proveniți din familii ceva mai înstărite și bine cultivate își orientau copiii către meseria armelor, pe aceeași cale au fost îndreptați și pașii lui Constantin Barozzi. Biografia sa militară și științifică este foarte bine conturată, zicem noi, în „**Dicționarul**” dedicat prezentării membrilor Academiei Române, din care vom reproduce, cele ce urmează, fapt care ne scutește pe noi de alte comentarii sau informații suplimentare.

„După terminarea studiilor secundare, a urmat Școala Militară de Ofițeri din București (1854-1856). Și-a continuat studiile la Institutul Geografic al Armatei din Viena (1856-1857). A urcat treptele ierarhiei militare până la gradul de general de divizie (1892). A fost primul comandant al Batalionului 2 geniu, Șef al Statului Major al Diviziei 4 infanterie; Șef al Depozitului de Război; Comandant al Diviziei Active „Dobrogea” și al Corpului 3 armată; Șef al Statului Major General, Șef al Marelui Stat Major al Armatei (2 septembrie – 20 octombrie 1877; 28 octombrie 1895 - 12 martie 1899 - n.n.) și Ministru de Război (23 martie – 11 noiembrie 1888, pe când deținea gradul de general de divizie – n.n.).

A luat parte la Războiul de Independență (1877-1878) în calitate de Șef al Statului Major al Armatei de Operații. A avut contribuții la intensificarea studiilor geodezice din România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Încă din anii în care se număra printre elevii Școlii Militare, a luat parte la ridicările geodezice efectuate de un grup de ofițeri pentru realizarea hărții României, precum și la măsurătorile efectuate în Transilvania și de-a lungul Oltului, până la Dunăre.

Odată cu numirea sa la conducerea Depozitului de Război, a depus o susținută activitate în vederea modernizării și amplificării lucrărilor geodezice, urmărind întocmirea hărții României numai de către români; un prim pas s-a făcut în 1872-1873, când s-a început efectuarea hărții Moldovei, urmată de cea a Dobrogei.

A luat parte la lucrările Comisiei Internaționale însărcinată cu delimitarea frontierei dintre România și Austro-Ungaria (1885) și, respectiv, cu Bulgaria (1886), cât și la diferite congrese internaționale de geodezie, ca și la ședințele Consiliului Geodezic Internațional, al cărui membru era, ținute la Berlin, Dresda, Hamburg, Paris, Roma și Viena. Din inițiativa sa, în 1895, a luat ființă Institutul Geografic al Armatei, îngrijindu-se de activitatea de procurare a aparaturii necesare. Membru fondator și vicepreședinte al Societății Geografice Române și membru al Comisiei Geodezice Internaționale²¹.

Generalul Constantin Barozzi a încetat din viață în ziua de 15 aprilie 1921, la București, numele său având să rămână înscris la loc de mare cinste în categoria elitelor militare românești, din cea de a doua perioadă a secolului XIX și prima perioadă a veacului următor. În zilele noastre, Direcția Topografică Militară poartă numele de „General de Divizie Constantin Barozzi”.

HÂRJEU CONSTANTIN, GENERAL, INGINER, MEMBRU CORESPONDENT AL ACADEMIEI ROMÂNE (27 mai 1909)

S-a născut în ziua de 10 decembrie 1856 la București, în familia unor oameni de ținută modestă. Încă din anii copilăriei a avut o atracție cu totul deosebită pentru cunoașterea fenomenelor din domeniile științelor exacte. Ca urmare, părinții săi aveau să-i îndrepte pașii spre studiu. În unele materiale în care se vorbește despre viața și preocupările sale, am întâlnit o însemnare din care rezultă că viitorul inginer militar „și-ar fi ales singur profesia, fiind atras, încă din anii din liceu, de meseria armelor”. S-a numărat printre primii ingineri militari români școliți în străinătate și care, apoi, și-a pus, cu dăruire, toată energia și cunoștințele în slujba armatei române.

„A urmat cursurile Școlii de Ofițeri din București (1874-1876), după care și-a desăvârșit pregătirea la Școala Politehnică din Paris și la Școala de Aplicații de Artilerie și Geniu de la Fontainebleau. A urcat treptele ierarhiei militare până la gradul de general de brigadă (1904). A fost profesor la Școala Superioară de Război și la cea de Artilerie și Geniu din București, întocmind și publicând o serie de manuale mult apreciate în epocă: „Curs de topografie” (1886); „Curs de telegrafie militară” (1890). A fost Ministru de Război (în două rânduri: 14 octombrie 1912 – 3 ianuarie 1914; 6 martie – 23 octombrie 1918 – n.n.) și Ministru ad-interim la Lucrările Publice (1918). A colaborat la publicațiile militare: „Cercul publicațiilor militare” și la „România militară”.

²¹ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 48.

În 1900 a întocmit un studiu monografic asupra armatei române, publicat în limba franceză, menit a face cunoscute realizările armatei române la Expoziția militară de la Paris (L'armée roumaine en 1900), secția rezervată prezentării României fiind amenajată de el. Preocupat de studiul fortificațiilor și însemnătatea lor pentru apărarea Țării, în anul 1902 a publicat lucrarea „Istoria armei geniului”, distinsă de Academia Română cu Marele Premiu „Năsturel Herescu”²².

Generalul inginer Hârjeu Constantin a încetat din viață, la București, în ziua de 24 mai 1928. Atât în timpul vieții sale, dar cu precădere după aceea, experiența sa de viață, pusă cu generozitate în slujba afirmării și propășirii Țării și a armatei, dar în special opera sa scrisă, a fost studiată în aproape toate instituțiile militare de învățământ din România. Spre slava și onoarea sa, opera sa științifică este indicată spre studiu, ca bibliografie, și în zilele noastre, pentru viitorii ingineri militari și nu numai pentru ei. Este păcat, zicem noi, autorii lucrării de față, faptul că numele lui Constantin N. Hârjeu, nu figurează în „Denumirile onorifice” specifice armatei noastre, așa cum figurează, pe merit, atâția și atâția alți generali și oșteni străluciți ai armatei române (am fi bucuroși să nu cunoaștem noi așa ceva! să ne înșelăm noi în această privință).

**CRĂINCEANU GRIGORE, GENERAL, TEORETICIAN MILITAR, MEMBRU
CORRESPONDENT (14 mai 1910), MEMBRU TITULAR AL ACADEMIEI ROMÂNE
(18 mai 1911) ȘI PREȘEDINTE AL SECȚIEI ȘTIINȚIFICE AL ACADEMIEI
ROMÂNE (1925-1928)**

A văzut lumina zilei pe data de 20 iulie 1852, în satul Crainici, comuna Bala, județul Mehedinți, într-o familie de oameni simpli, cu dragoste de muncă și de libertate, dar cu dorința curată și firească de afirmare a vlăstarelor lor. Se zice că numele tatălui său, ca și cele ale înaintașilor lor pe linie paternă, ar fi provenit de la denumirea istorică a satului în care a venit pe lume cel ce va fi botezat cu nume de sfânt: Grigore. Copilăria și anii școlii primare i-a petrecut pe plaiurile natale. Apoi, părinții săi, oameni dornici să-i asigure fiului lor Grigore drumul luminos către învățătură prin școli înalte din București, l-a înscris la Colegiul „Sf. Sava”. Într-o însemnare biografică din anii de tinerețe ai lui Grigore Crăinceanu, se consemnează faptul că odată ajuns în capitala țării, „**el s-a simțit atras de meseria armelor**”. L-a captivat și l-a cucerit, la început, frumoasa uniformă a ofițerilor, cu nasturii tunicii strălucitori și cu grade „grele pe umeri”, cu pieptul încărcat cu insigne

²² Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 241.

și decorații, cu cizmele din piele cu boruri înalte și cu centuri tot din piele și cu diagonale etc. „Până la urmă - ne va mai mărturisi viitorul cadru militar al armatei – el „**va îmbrățișa meseria armelor, își va dedica întreaga sa viață slujirii țării sub drapel ostășesc**”, așa cum va rezulta de altfel, din cele ce urmează, reproduse din „**Dicționarul cu Membrii Academiei Române**”.

„După absolvirea Colegiului „Sf. Sava”, din București, a urmat cursurile Școlii Militare din Iași, iar apoi ale celei de ofițeri de Geniu din București, pe care a terminat-o în 1873, cu gradul de sublocotenent, fiind repartizat la Batalionul 1 geniu. Și-a continuat pregătirea la Școala de Aplicații de Artilerie din Bruxelles, unde l-a avut ca profesor pe generalul H. Brialmont, unul dintre cei mai mari specialiști în fortificație (din Europa – n.n.) din acel timp.

În vara anului 1877 (tânărul ofițer Grigore Crăiniceanu – n.n.) a condus lucrările de fortificație de la Calafat, unde s-au construit forturi, amplasamente pentru bateriile de artilerie sub conducerea sa, s-au executat lucrări pentru bateria „Mihai Bravul”, iar apoi amplasamente pentru artilerie și fortificații la Plevna, Grivița, Dolni Etropol și Vidin.

A urcat treptele ierarhiei militare până la gradul de general de divizie (1909). A îndeplinit mai multe funcții: profesor de fortificații la Școala de Ofițeri de Infanterie și Cavalerie, la Școala de Artilerie și Geniu și la Școala Superioară de Război din București; șef al Serviciului Geniu al Corpului 2 armată; secretar general al Ministerului de Război; subșef de stat major la Corpul 2 armată; comandant al Brigăzii 7 infanterie și Diviziei 1; inspector general al Geniului; șef al Marelui Stat Major General (1 aprilie 1907 – 1 noiembrie 1909, pe când avea gradul de general de brigadă – n.n.); ministru de Război (1 noiembrie 1909 – 28 decembrie 1910, pe când deținea gradul de general de divizie – n.n.).

În anii războiului de reîntregire națională (1916-1919), a contribuit la întărirea și modernizarea liniei fortificate Galați-Nămoloasa-Focșani. Specialist în fortificații, a lăsat câteva lucrări de specialitate: „Constituirea cetăților și fortificarea țărilor cu aplicațiuni la fortificarea României” (1883); lucrarea distinsă cu Premiul „Năsturel Herescu” al Academiei Române; „Experience des coupoles a Bucarest” (1886); „Utilitatea cetăților” (1889); „La fortification permanente actuelle” (1889, 1899); „Geografia militară. Frontiera Carpaților, Idei de apărare. Studiu pe teren în anii 1888-1889 – iune 1890” (1894); „Tratat de fortificații” (1911). De numele său se leagă punerea bazelor „Revistei armatei” (1883) și a „Cercului publicațiilor militare” (1889). A fost decorat cu Ordinul „Steaua României”, Ordinul „Coroana României” și Medalia „Virtutea

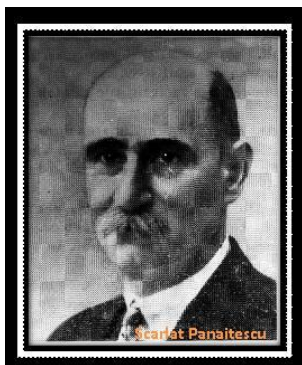

militară”, precum și cu ordine și medalii bulgare, franceze, portugheze și spaniole.”²³

Lucrările întocmite și publicate de către generalul Grigore Crăiniceanu, de o valoare științifică deosebită în epocă, se vor constitui în obiecte de studiu în toate instituțiile militare de învățământ din România de după Marea Unire din 1918. Unele dintre ele reprezintă și în zilele noastre material bibliografic de bază pentru cei ce studiază problemele de teorie militară privitoare la arta fortificațiilor în spațiul românesc.

Generalul Grigore Crăiniceanu, distins cadru militar al armatei române din trecut, a încetat din viață la București, în ziua de 1 octombrie 1935. Dar numele, faptele și împlinirile sale din domeniul științei militare, au rămas și vor rămâne nemuritoare. O dovadă elocventă în acest sens o reprezintă și faptul că în zilele noastre, Grupul E.O.D. al Forțelor Aeriene, poartă strălucitul nume al „**Generalului Grigore Crăiniceanu**”²⁴

PANAITESCU SCARLAT, GENERAL, TEORETICIAN MILITAR, MEMBRU CORESPONDENT AL ACADEMIEI ROMÂNE (7 iunie 1919)

S-a născut în ziua de 30 ianuarie 1867 în orașul Iași. Și-a petrecut anii copilăriei într-o familie mândră de locurile în care trăia, cu o istorie și cu o cultură specifică, în care amintirile colonelului Cuza Vodă și ale lui Eminescu, erau la ea acasă. Cum în acea zonă a țării ființa și o școală militară, micuțul Scarlat Panaitescu avea să fie și el atras de cariera ostășească, fiind încurajat, în această privință, și de părinții săi. Așa se face că, în cele din urmă, va îmbrăca uniforma militară și se va dedica meseriei armelor, așa cum va rezulta, de fapt, din cele ce urmează, consemnate din Dicționarul intitulat „Membrii Academiei Române”.

„A urmat cursurile primare și liceale la Iași, apoi pe cele ale Școlii Militare din Iași la București. Și-a continuat pregătirea la Școala Politehnică și la liceul „Sf. Louis” din Paris, unde a urmat cursurile Secției de Matematici. În anul 1889 și-a luat licența în Matematici la Sorbona, fiind primul român licențiat în matematici la renumita universitate din Paris. Între anii 1890-1892 a

²³ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, pp. 147-148.

²⁴ Statul Major General, „Calendarul Tradițiilor Militare/2013”, București, 2012, p. 132.

frecventat cursurile Școlii de Aplicație de Artilerie și Geniu de la Fontainebleau. A urcat treptele ierarhiei militare până la gradul de general de divizie.

În perioada premergătoare Războiului de reîntregire națională, a fost directorul Serviciului de Geniu, iar între anii 1916 și 1918, șef al Serviciului Armament din cadrul Ministerului de Război. A fost profesor la Școala Militară de Artilerie și Geniu din București, predând matematicile elementare, astronomia, calculul diferențial și integral, construcțiile, regulamentele militare și fortificațiile, apoi la Școala Militară de Infanterie și Cavalerie, unde a fost titularul cursului de topografie.

Între anii 1905 și 1912, a fost profesor la Școala Superioară de Război din București, predând cursuri de topografie și fortificații. A fost apoi profesor de topografie și geodezie la Facultatea de Științe din Iași. A întocmit și a publicat lucrări și studii, între care: „Educațiunea militară a națiunii” (1907); „O problemă geografică cu privire la Valea Mostiștei” (1910); „Contribuții la educațiunea militară” (1912); „Chestiuni de toponimie” (1913); „Din istoricul cartografiei” (1913); „Din istoricul fortificațiilor” (1914); „Rolul României în Războiul mondial” (1919); „Documentarea cartografică în România” (1921); „Știința fortificației în România de la 1866 până în zilele noastre” (1923); „Turtucaia și războiul mondial” (1924) ș.a. A fost un constant colaborator al „Buletinului Societății Geografice”, „Gazetei matematice”, „Revista Armatei”, „Revista Infanteriei” etc. Membru al „Societății Geografice Române”, al Societății „Gazeta matematică”, al Societății „Amicii Științelor Matematice”, al Comisiei „Monumentelor istorice”²⁵.

Privit în toată complexitatea sa de militar, de om de știință și de membru al Academiei Române, putem aprecia, fără teama de a greși sau a exagera că, generalul Panaitescu Scarlat a avut o cultură enciclopedică. Multe din lucrările sale științifice, așa cum sunt „Din istoricul geografiei”, „Din istoria fortificațiilor”, „Documentarea cartografică în România”, „Educațiunea Militară în armată a națiunii”, dar și altele, reprezintă și în zilele noastre repere bibliografice de referință pentru cei ce studiază astfel de probleme. Lecturând sau studiind astfel de lucrări, ne întâlnim cu istoria românească, cu știința și teoria militară, dar și cu un strălucit oștean român care și-a închinat viața Patriei sale și armatei. El a trecut în lumea umbrelor în ziua de 22 martie 1938, la Câmpulung Moldovenesc, județul Suceava.

²⁵ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 392.

**CAROL II, REGE ȘI MAREȘAL AL ROMÂNIEI, MEMBRU DE ONOARE
AL ACADEMIEI ROMÂNE (17 mai 1921), PREȘEDINTE DE ONOARE
ȘI PRORECTOR AL ACADEMIEI ROMÂNE (8 iunie 1930 – 5 septembrie 1940)**

Carol II de Hohenzollern – Sigmaringen s-a născut în ziua de 3/15 octombrie 1893 în palatul regal de la Sinaia. Este fiul regelui Ferdinand I și al reginei Maria. S-a născut, deci, pe pământ românesc și a fost crescut, în linii generale, în spiritul tradițiilor statului și poporului român. Primii ani de învățătură i-a făcut într-o școală specială, așa cum se obișnuia, de regulă, în epocă, în familiile regale. Și-a continuat apoi studiile în școlile de stat românești cu profil militar. În volumul „**Membrii Academiei Române. Dicționar**”, biografia sa este redată destul de sintetic, doar prin câteva paragrafe. Iată care sunt acestea: „**La absolvirea Școlii Fiilor de Militari din Iași și a Școlii de Ofițeri din București (1909), a fost înaintat sublocotenent și încadrat în Regimentul de vânători de munte. A urcat treptele ierarhiei militare până la gradul de general.**

În 1913 a vizitat Italia, apoi Germania și Rusia.

În 1914 a fost declarat moștenitor al tronului României, calitate la care a renunțat de mai multe ori în perioada 1918-1927, părăsind țara. A revenit la conducerea statului român în 1930, rămânând până în 1940.

A manifestat o preocupare specială pentru dezvoltarea economică a României și pentru viața culturală. Pe plan intern a instaurat, la 10 februarie 1938, regimul monarhiei autoritare. Măsurile adoptate, între care dizolvarea partidelor politice, înființarea frontului Renașterii Naționale, reforma administrativă etc., nu au putut asigura stabilitatea noului regim. Evenimentele internaționale, ca și situația internă, au condus la izolarea completă a României, care a avut, ca principală consecință, grava amputare a teritoriului național din 1940. În septembrie 1940 a fost nevoit să părăsească țara.”²⁶

În „Dicționarul” din care am citat cele de mai sus, nu se fac referiri directe, ci doar tangențiale în legătură cu tema ce face obiectul demersului nostru științific. De exemplu, nu se spune niciun cuvânt în legătură cu primirea de către regele Carol al II-lea a rangului de mareșal. În consecință ne vom referi noi, în continuare, la această

²⁶ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 106.

problemă. Faptul s-a petrecut în vara anului 1930. Se pare că atunci el nu îndeplinea toate condițiile ce se stabileau prin „Legea din 2 iulie 1930”, relativă la crearea demnității de Mareșal al României. De aceea, unii specialiști din domeniul istoriei românești nu s-au ferit să afirme că „el, Carol al II-lea”, **„și-ar fi acordat personal titlul de mareșal”**. Nu face obiectul demersului nostru științific să analizeze acum și aici o astfel de problemă controversată. Socotim însă necesar să cităm, în continuare, textul înscris pe **„Cartea de Mareșal”** a regelui Carol al II-lea:

„Neamul românesc, în fireasca lui întregime, și oastea românească se află azi sub conducerea Măriei Tale (Carol al II-lea – n.n.), întâiul rege născut pe pământul Patriei. Pentru conștiința înaltă a datoriei pe care Măria Ta ai arătat-o și insuflat-o tuturor ostașilor țării, pentru virtutea pe care ai sădit-o în sufletele tinerelor vlăstare ale neamului, înălțându-te la vitejesc simțământ de Țară, la dragostea de aproape și la pornirea spre jertfă, pentru vitejia pe care ai arătat-o în războiul cel mare (cel de reîntregire națională din anii 1916-1918, - n.n.), când în fruntea ostașilor tăi în Carpați și pe Tisa ai sădit credința în izbândă, pentru râvna și munca neobosită cu care ai întemeiat și ai oțelit oastea munților și văzduhului, Armata, prin mine, smerit sfetnic al Măriei Tale, te roagă pe tine, Fiu și Părinte al Țării, Domn și stăpânitor al tuturor plaiurilor românești, să primești drept prinos al ei, de recunoștință și devotament, însemnele rangului de Mareșal.”²⁷

Regele Carol al II-lea a domnit timp de 10 ani, perioadă marcată de suișuri și coborâșuri pe tronul României. După ample și obositoare trăiri și peregrinări obositoare prin lume (Cuba, Mexic, Statele Unite ale Americii ș.a.) fostul **„Fiu rătăcit al României”**, așa cum l-a definit după moarte un prelat român, se va stabili, în cele din urmă, în Portugalia, în orașelul Estoril. Acolo își va găsi și sfârșitul, în anul 1953. A fost înmormântat, cu fasturile și onorurile cuvenite unui fost rege, în cimitirul regal al mănăstirii „Sf. Vicente”, din Lisabona.

După o jumătate de secol de la trecerea sa în neființă, în urma unor propuneri făcute de către mai mulți români din Țară și din străinătate, inclusiv de către unii reprezentanți din fosta familie regală, Senatul României și Guvernul Țării au aprobat ca osemintele regelui Carol al II-lea să fie aduse în România și depuse într-un fel de capelă improvizată ce se află în curtea mănăstirii din Curtea de Argeș, la doar câțiva zeci de metri de locurile în care își au locurile de odihnă veșnică regii Carol I și Ferdinand I și soțiile acestora. Cu prilejul aducerii acasă a rămășițelor pământești

²⁷ Citat din volumul „Mareșalii României”, București, 1999, p. 11.

ale lui Carol al II-lea și a ceremonialului religios ce s-a organizat la Curtea de Argeș, prin grija „**Fundației Prințului Paul de România**”, în memoria fostului suveran s-a bătut o medalie. Piesa are reprodus pe avers stema României din vremea domniei regelui Carol al II-lea, la baza căreia se află o eșarfă cu inscripția: „**Nimic fără Dumnezeu**” și data emiterii medaliei (februarie 2003). Pe reversul piesei se află reprodusă imaginea mănăstirii din Curtea de Argeș, circular este înscrisă și această legendă explicativă: „**Aducerea în Țară, după 50 de ani, a osemintelor regelui Carol al II-lea (1893-1953).**”

Așa cum se petrec lucrurile, din fericire, la români, nici Carol al II-lea, și nici înaintașii săi regali, fostul suveran al României, mareșal al României și membru al Academiei Române, n-a fost dat uitării. Despre el s-au scris nenumărate cărți. Chipul lui și unele obiecte care i-au aparținut, pot fi văzute în marile muzee ale României, în special în Muzeul Național de Istorie și în Muzeul Militar „**Ferdinand I**”. Nu putem să lăsăm uitării nici faptul că încă din anii vieții sale, chipul lui Carol al II-lea se află reprodus pe o medalie jubiliară, intitulată „**Amintirea Regelui Carol al II-lea**”. Piesa a fost instituită la data de 15 august 1934 și are trei clase: cl. I, de aur; cl. II, de argint; cl. III, de bronz. Pe aversul ei se află efigia regelui Carol al II-lea, în profil, iar pe revers imaginea unui scut pe care este înscris anul emiterii medaliei (1934).

AVERESCU ALEXANDRU, MAREȘAL, TEORETICIAN MILITAR, MEMBRU DE ONOARE AL ACADEMIEI ROMÂNE (7 iunie 1923)

A văzut lumina zilei la data de 9 martie 1859 la Izmail, azi în Ucraina, în familia unor oameni modești. Și-a trăit primii ani ai copilăriei în localitatea natală, unde a urmat și școala primară.

Născut parcă anume să îmbrățișeze meseria armelor, s-a ridicat de jos, din rândurile simplilor soldați, ajungând strălucit comandant de oști cu rangul de mareșal, iar în cadrul forumurilor științifice ale țării noastre să fie ales în înalta și onoranta postură de membru de onoare al Academiei Române. Iată ce se spune despre el în

„**Dicționarul**” dedicat membrilor Academiei Române.

„**A urmat cursurile Școlii de Arte și Meserii din București, la terminarea cărora s-a încadrat ca soldat în Regimentul de cavalerie din Ismail (1876). A participat la Războiul de independență din 1877-1878. După absolvirea Școlii**

Divizionare de la Mănăstirea Dealu (1881), a fost repartizat, ca sublocotenent, la Regimentul 2 roșiori, transferat apoi la Regimentul 6 Focșani. Și-a continuat studiile în Italia, la Școala Militară din Torino (1886).

A urcat repede treptele ierarhiei militare, ajungând până la gradul de mareșal (1930). A fost comandantul Școlii Superioare de Război din București (1894-1895); atașat militar la Berlin (1895-1898); comandant al Regimentului 4 roșiori (1898-1899); Șef al Secției Organizare și Operații în Marele Stat Major (1899-1904); comandant al Brigăzii 1 roșiori (1904-1907); Ministru de Război (13 martie 1907 – 4 martie 1909 – n.n.); comandant al Diviziei 1 infanterie (1909-1911); Șef al Marelui Stat Major (18 noiembrie 1911 – 2 decembrie 1913 – n.n.); comandant al Corpului 1 armată (1914); comandant al Armatei 2 (1916-1918); comandant al Grupului de armate „Sud” (1916); prim ministru și ministru ad-interim la Externe (1918); ministru de interne (1919-1921); președinte al Consiliului de Miniștri (1920-1921, 1926-1927); ministru al Industriilor și Comerțului (1920-1921); ministru de Finanțe (1927); ministru secretar de stat și consilier al Coroanei (1938).

A luat parte la operațiile armatei române în cel de-al doilea război balcanic (1913) și în Războiul de Reîntregire Națională (a elaborat proiectul „manevrei de la Flămânda”, în 1916 și a condus Bătălia de la Mărăști (1917). După război, a intrat în viața politică, înființând „Liga Poporului” (1918), devenită Partidul Poporului (1920).

A desfășurat și o activitate publicistică, ca redactor al revistei «România militară».

A lăsat câteva lucrări de specialitate: «Tactica» (3 vol., 1887-1889), «Jocul de război» (1903), «Călăuza ofițerului» (1904); «Operațiile de la Flămânda» (1924), dar și de memorialistică («Notițe zilnice de război 1916-1918, 2 vol., 1937»).

A fost distins cu ordinele «Steaua României» și «Coroana României» și cu medaliile «Bene Merenti» și «Crucea Trecerii Dunării».²⁸

Cu siguranță că din economia de spațiu, în consemnările biografice dedicate mareșalului Alexandru Averescu cuprinse în „Dicționarul” membrilor Academiei Române, din care am citat cele de mai sus, s-a relatat, destul de sumar, câteva aspecte deosebit de interesante din viața strălucitului personaj. Ca urmare, pentru a-i contura ceva mai pe larg biografia sa de oștean și de om de știință, ne vom referi, în continuare, la două aspecte esențiale. Primul dintre ele se referă la primirea, în anul 1930, a rangului de Mareșal. Motivațiile acordării aceluia înalt rang sau grad militar sunt foarte bine sintetizate în „Cartea de mareșal” a lui Alexandru Averescu, al cărui text îl vom reproduce în extenso în cele ce urmează:

²⁸ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, pp. 34-35.

„Oastea românească, pornită pe căile izbândeii de către regele întregitor de neam, Ferdinand I, a fost călăuzită pe câmpurile de bătălie în grelele și hotărâtoarele momente de căpetenii, cari prin bărbăția și virtuțile lor, au adus la îndeplinire porunca nestrămutată a poporului românesc. Printre aceste căpetenii de oști, cronicile vremii au înscris întru glorioasa și nepieritoare pomenire, numele dumitale, care simbolizează închinarea unei vieți pentru binele și propășirea oștirii, prin îndeplinirea până la capăt a datoriei.

Luptător din primele clipe ale tinereții, voluntarul din războiul neatârării, pregătea pe gloriosul general de mai târziu, precum și pe dascălul luminos al ofițerimii noastre în mintea și inima căruia a știut să sădească știința războiului și hotărârea de a învinge. În campania anului 1913, armatele înălțătorului avânt au fost cu iscusință îndrumate prin prevederea și pilduitoarea știință ce ai dovedit ca Șef al Statului Major General al Armatei.

La începutul marelui Război pentru întregirea neamului, datorită domniei tale, Armata a 2-a a fost dusă dincolo de crestele Carpaților. Comandant al Grupului de armate de „Sud”, ai stăvilit ofensiva cotropitoare a oștilor germano-bulgare din Dobrogea. Mai apoi, Armata a 2-a, în fruntea căreia te-ai găsit, a înscris în cartea neamului crâncena rezistență de pe coamele însângerate ale Carpaților, Tabla Buții, Predeal, Predeluș și Drogoșlavele – eforturi supraomenești, bine întrebuințate de ferma domniei tale conducere, grație căreia s-a înregistrat în analele științei militare clasica pildă a unei retrageri în permanentă luptă cu vrăjmașul, iar în a doua parte a campaniei, alesele domniei tale însușiri le-ai crestat pe răbojul luptelor de la Cașin, Tg. Ocna, Cireșoia, pentru ca apoi să înscrie pe lespezile de granit ale vitejiei românești, memorabila victorie de la Mărăști. Pentru marile însușiri ostășești și faptele mărețe cu care ai împodobit izbânda noastră națională, te înalță la rangul de Mareșal, drept care îți înmânez, spre cinstirea oștirii și răsplata personală, însemnele acestei înalte demnități.”²⁹

Cel de-al doilea aspect la care dorim să ne referim este primirea Generalului Alexandru Averescu în Academia Română. Evenimentul istoric s-a petrecut la data de 7 iunie 1923. În acea zi, atât el, cât și camaradul său de arme, generalul Constantin Prezan, au trăit marea bucurie de a fi fost primiți în forul academic român. Cu acel prilej, luând cuvântul la acea solemnitate, academicianul Andrei Rădulescu a rostit următoarele cuvinte laudative la adresa celor doi bravi oșteni:

„Prin răspunderea grea ce au luat-o asupra-le, prin priceperea lor, prin munca depusă, prin patriotismul lor, au contribuit, într-o largă măsură, la

²⁹ Citat din volumul „Mareșalii României”, București, 1999, pp. 11-12.

înfăptuirea idealului nostru național (Marea Unire din Decembrie 1918 – n.n.). pentru această activitate, socotim că Academia Română trebuie să-i cinstească, primindu-i în sânul ei ca membri de onoare. Am fi nedrepti dacă la faptele lor de arme n-am adăuga și marea contribuție a lor la publicistica militară prin intermediul căreia au luat parte la dezbaterile unor problematici majore legate de teoria instruirii trupelor și ducerii războiului.”³⁰

Onorat cu titlul de membru al Academiei Române (1923) și cu rangul de mareșal al României (1930), decorat în mai multe rânduri, de către statul român, stimat de poporul român și fiii lui ce s-au aflat și se aflau sub arme, mareșalul Alexandru Averescu a intrat în lumea umbrelor în anul 1938, la respectabila vârstă de 79 de ani. I s-au organizat funeralii naționale. Sarcofagul cu rămășițele sale pământești se află în incinta mausoleului de la Mărăști, localitate care în timpul războiului de reîntregire națională i-a adus, în mod deosebit, gloria militară. În fața mausoleului, un însemn memorial dedicat lui, îi preamărește peste timp și numele și faptele sale ostășești. Tot în memoria și întru slava sa, i s-au înălțat busturi monumentale în „capitala Marii Uniri” de la 1 Decembrie 1918, orașul Alba Iulia și în capitala Moldovei, în orașul Iași. În același timp, o nouă arteră de circulație din București și mai multe străzi din marile orașe ale României poartă azi numele mareșalului Alexandru Averescu. De asemenea, o mare unitate a armatei române (Brigada de Informații militare) poartă cu demnitate și cu mândrie numele de „Mareșal Alexandru Averescu”.

**PREZAN CONSTANTIN, MAREȘAL, COMANDANT DE OȘTI ȘI
TEORETICIAN MILITAR, MEMBRU DE ONOARE AL ACADEMIEI ROMÂNE
(7 iunie 1923)**

S-a născut în localitatea Butimanu, din județul Ilfov, așezare ce se întinde pe malul lacului Snagov. A venit pe lume într-o familie de oameni harnici, cinștiți și cu dragoste față de locurile natale. Având în imediata sa apropiere mănăstirea Snagov, în care se zice că se odihnesc rămășițele pământești ale lui Vlad Țepeș, micuțul Constantin și-a legănat copilăria cu povești, cu legende și cu fapte adevărate de arme ale domnitorului Țării Românești (1448, 1456-1462, 1476), aflate fie din gura părinților săi, fie a învățătorilor din localitate. Se

³⁰ Citat din volumul „Mareșalii României”, București, 1999, p. 35.

spune că, de multe ori, însoțit de ai săi, el trecea cu barca o parte din lacul Snagov, pentru a ajunge la mănăstire și pentru a vedea acolo, cu proprii săi ochi, locul în care se spunea că se odihnește Țepeș Vodă. Unii istoriografi ai viitorului mareșal al României aveau să afirme că din povestirile privitoare la războaiele lui Vlad Țepeș s-ar fi lăsat atras Constantin Prezan de meseria armelor.

Părinții copilului născut în mediul sătesc, înțelegând în mod profund rostul învățaturii, și-au înscris vlăstarul la școala primară din comuna natală, iar apoi la un liceu din București, pe care l-a absolvit în anul 1877. Tânărul Prezan, dornic de învățatură, fiind însuflețit, se pare, de faptele de arme ale militarilor români în timpul războiului de independență de la 1877-1878, s-a înscris într-o școală militară din București. Iată care a fost, în linii mari, cariera sa militară, pe care o vom contura din „Dicționarul” în care sunt prezentați Membrii Academiei Române.

„A urmat cursurile Școlii de Ofițeri de Infanterie și Cavalerie, Școlii Speciale de Artilerie și Geniu din București; și-a continuat studiile în Franța, la Școala de Aplicație de Artilerie și Geniu Fontainebleau.

A urcat treptele ierarhiei militare până la gradul de mareșal (1930).

A ocupat diferite funcții: profesor pregător de Fortificații la Școala de Aplicație de Artilerie și Geniu (1886), lăsând un „Curs de fortificații” (1900); comandant al diviziilor 3 (1910) și 7 infanterie (1915); comandant al corpurilor 3 (1914) și 4 armată (1915); comandant al Armatei de Nord (1916); comandant al Grupului de Armate „Prezan” (noiembrie-decembrie 1916); șef al Marelui Cartier General (1916-1918); șef al Marelui Stat Major (5 decembrie 1916 – 1 aprilie 1918; 28 octombrie 1918 – 20 martie 1920 – n.n.). Ofițer specialist în arma genului, a contribuit la desăvârșirea lucrărilor de construcții la „Cetatea Bucureștilor”.

A participat la cel de-al doilea Război Balcanic (1913) și la Războiul de Reîntregire Națională (1916-1919), distingându-se în luptele din Transilvania (1916) și în Bătălia de pe Argeș-Neajlov (1916).

În calitate de șef al Marelui Cartier General, a realizat un puternic aliniament ofensiv pe linia Siret și în Carpați (decembrie 1916 – ianuarie 1917), la adăpostul căruia s-a realizat opera de refacere a armatei române; a participat la conferințele internaționale și a coordonat activitatea de elaborare a planului campaniei anului 1917, materializat în marile bătălii din iulie – august, de la Mărăști, Mărășești și Oituz.”³¹

³¹ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p.433.

Ne vom referi, în cele ce urmează, în mod concret, la două momente deosebit de interesante din biografia mareșalului Constantin Prezan care nu sunt relatate decât tangențial în „**Dicționarul**” din care am citat cele de mai sus. Primul dintre ele se referă la primirea generalului Constantin Prezan, în vara anului 1923, în rândurile membrilor de onoare ai Academiei Române împreună cu generalul Alexandru Averescu. La acest fapt ne-am referit atunci când am vorbit despre mareșalul Alexandru Averescu.

Cel de-al doilea aspect se referă la primirea rangului de Mareșal de către generalul Constantin Prezan. Faptul s-a petrecut în anul 1930. Pentru a se înțelege dintr-o sursă istorică sigură meritele pentru care generalul Prezan a primit cea înaltă și onorantă demnitate, vom cita textul de pe „**Cartea sa de mareșal**”:

„Oastea românească pornită pe căile izbândeii de către regele întregitor de neam, Ferdinand I, a fost călăuzită pe câmpurile de bătălie în grelele și hotărâtoarele momente, de căpetenii, care prin bărbăția și virtuțile lor au adus la îndeplinire porunca nestrămutată a poporului românesc. Dintre acestea, cronicile vremii au înscris întru glorioasa și nepieritoarea pomenire numele domniei tale, care simbolizează întruchiparea unei vieți pentru binele și propășirea oștirii, prin îndeplinirea până la capăt a datoriei. În campania anului 1913, trupele de sub comanda domniei tale au ajuns până la poalele Balcanilor, iar în marele război (1916-1918 – n.n.), Armata a 4-a, în capul căreia te găseai în momentul intrării noastre în acțiune, a fost condusă cu bărbăție și hotărâre din victorie în victorie, până în inima Ardealului. Mai apoi, sub urgia nesfârșitelor străduințe de cotropire ale vrăjmașului, ai ridicat zăgaz de neînving pe vechiul hotar al Moldovei. Comandant al grupului de armată din Muntenia, grație minunatei forțe morale a domniei tale, s-a putut înscrie glorioasă în istoria noastră, marea bătălie de pe Argeș și Neajlov, pildă de supraomenească încordare în preajma retragerii.

Ca șef de stat major general al armatei și prim sfetnic al gloriosului meu părinte, prin priceperea și hotărârea domniei tale, s-au putut stăpâni și învinge împrejurările tragice din iarna anului 1916 și primăvara anului 1917, iar din încercatele armate române a răsărit cea minunată oaste care a câștigat victoria de la Mărăști.

Încheind mai apoi epopeea neamului prin victoria de pe Tisa, pentru marile însușiri și faptele mărețe cu care ai împodobit izbânda noastră națională, te înalț la rangul de Mareșal, drept care îți înmânez acum, spre

cinstirea oștirii și răsplata personală, însemnele acestei demnități.³² („Cartea de Mareșal” și „Bastonul de Mareșal” – n.n.)

Împovărat de anii grei de război și de anii de trecere prin viață, Mareșalul Constantin Prezan a murit în ziua de 27 august 1943, în localitatea Schintea, în județul Vaslui. Într-una din însemnările de ordin biografic închinată celui dispărut la frumoasa vârstă de 82 de ani, se relatează, la un moment dat, că strălucitul oștean s-a stins din viață cu gândurile împovărate de calvarul pe care îl trăia atunci România prin ciuntirea teritorială a spațiului românesc în urma Diktatului de la Viena, când partea de nord-vest a României intrase sub ocupația horthystă.

Ca strălucit militar de carieră, ca Mareșal al României și ca Membru de Onoare al Academiei Române, Constantin Prezan avea să fie evocat și elogiât, pe merit și cu multă căldură, de către poporul român și de către armata sa. Iată doar trei dovezi, în această privință: în câteva zone din țară (la Alba Iulia, la Mărășești și la Iași, în memoria sa s-au înălțat statui); un larg bulevard din București, ca și numeroase alte străzi din alte orașe românești, poartă numele Mareșalului Prezan; o unitate specială a armatei române (Batalionul 110 Sprijin Logistic) a primit denumirea de „Mareșal Constantin Prezan”.

**TEODORESCU PAUL, MILITAR DE CARIERĂ CU GRADUL DE GENERAL,
TEORETICIAN MILITAR, MEMBRU CORESPONDENT AL ACADEMIEI ROMÂNE
(27 mai 1938)**

S-a născut în ziua de 28 iunie 1888 la Bacău. Și-a petrecut copilăria în orașul natal și tot acolo a urmat cursurile școlii primare și liceale. La vârsta majoratului, s-a decis să îmbrățișeze cariera militară, unde se va dovedi a fi un oștean de elită al armatei române și se va afirma ca autor de mare valoare pe teme militare.

În calitatea sa onorantă de membru corespondent al Academiei Române, în „**Dicționarul**” dedicat membrilor acestui forum științific, despre generalul Paul Teodorescu se scrie cele ce urmează:

„A urmat cursurile Școlii Militare de Ofițeri de infanterie, pe care le-a absolvit în anul 1908 cu

³² Citat din volumul „*Mareșalii României*”, București, 1999, pp. 12-13.

gradul de sublocotenent, apoi pe cele ale Școlii Superioare de Război din București (1919-1921). Și-a făcut stagiatura la Statul Major al Corpului 14 armată din Lyon (1921-1922).

A ocupat diferite funcții: comandant al Regimentului de gardă „Mihai Viteazul”; atașat militar la Paris; director al Școlii Superioare de Război; subsecretar de stat la Ministerul Apărării Naționale (1937-1938); Ministru al Aerului și Marinei (1938-1940).

Pentru atitudinea sa procarlistă în anul 1940 a fost demis din armată de generalul Ion Antonescu, fiind reprimat în 1944 (probabil după arestarea mareșalului Ion Antonescu; se spune că după înlăturarea din armată – pe care o putem considera neîntemeiată – generalul Paul Teodorescu ar fi fost înlăturat și din Academia Română, în care era membru corespondent, tot pe motive neîntemeiate, adică pe motive de ordin politic – n.n.).

A fost o prezență activă în viața publicistică, colaborând la diverse reviste militare și întocmind câteva lucrări: „Divizia în Războiul de Mișcare. Teme și soluții” (3 vol.); „Ce trebuie să știe orice ofițer din tactica generală”, lucrare distinsă în 1932 cu premiul „Gh. Lazăr” al Academiei Române, „Întrebuințarea Jandarmeriei Teritoriale și operative în război”; „Rolul marinei în viața națiunii” ș.a.³³.

După evenimentele din decembrie 1989, atunci când viața politică din România a revenit pe un făgaș normal, generalul Paul Teodorescu a fost repus în drepturi și de către Academia Română. Ca urmare, începând cu data de 3 iulie 1990, el a redevenit membru corespondent al Academiei Române.

Oșteanul cu grad de general care se afirmase, atât în domeniul militar, cât și în cel științific, dar care avusese de suferit din plin pe ambele planuri (demiterea din armată și înlăturarea din Academia Română), a încetat din viață în ziua de 17 ianuarie 1981, fiind înmormântat la Mănăstirea „Dintr-un Lemn”, din județul Vâlcea, locaș de cult pe care-l renovase și-l dotase din fonduri proprii. Viața și faptele lui, în postura de militar cu gradul de general, cât în cea de membru corespondent al Academiei Române și de bun creștin, vor rămâne înscrise de-a pururi în istoria noastră militară și națională.

³³ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, pp. 523-524.

**ROSETTI R. RADU, GENERAL, ISTORIC, MILITAR, MEMBRU
CORRESPONDENT (4 iunie 1927) ȘI MEMBRU TITULAR AL ACADEMIEI
ROMÂNE (24 mai 1934)**

S-a născut în ziua de 20 martie/1 aprilie 1877 în comuna Căiuți, din Județul Bacău, într-o familie de oameni simpli luminați la minte. Considerând că fiul lor are o atracție deosebită pentru carte, părinții săi i-au îndreptat pașii către învățătură, în această privință făcând eforturi mari. Evoluția sa în acest domeniu, ca și în viață, este pe larg reliefată în „**Dicționarul**” dedicat membrilor Academiei Române, din care vom cita cele ce urmează:

„După studii începute în familie, a urmat Gimnaziul Clasic din Brăila și Liceul „Național” din Iași. În 1885 s-a înscris la Școala de Poduri și Șosele, iar în 1897 la Școala Militară de Ofițeri de Artilerie și Geniu din București, pe care a absolvit-o în 1899. A urcat treptele ierarhiei militare până la gradul de general de brigadă (1924).

A predat la Școala de Aplicație a Ofițerilor de Artilerie și Geniu (1909-1910), la Școala Pregătitoare de Infanterie (1909-1910) și la Școala Specială de Infanterie (1911-1912).

A participat la Războiul de Reîntregire Națională (1916-1919), mai întâi ca ofițer de stat major în cadrul Marelui Cartier General al Armatei, apoi, după retragerea trupelor române pe frontul din Moldova, în calitate de comandant al Regimentului 47 infanterie, luând parte la marile bătălii din vara anului 1917. După război a îndeplinit mai multe funcții militare și civile, între care: atașat militar pe lângă Legația română din Londra (1919-1920), director al Muzeului Militar Național (1924-1931); director general al Bibliotecii Academiei Române (1931-1940); ministru al Educației Naționale, Cultelor și Artelor (1941-1943)

Fiind unul dintre cei mai de seamă istorici militari români, a acordat o atenție aparte străngerii și publicării de documente: „Notele unui ofițer norvegian înainte și în timpul de neatarnare 1876-1878” (1928); „Corespondența generalului Iancu Ghica 2 aprilie 1877 – 8 aprilie 1878” (1930); „Un document inedit asupra mișcării de la 3 august 1865” (1934).

A întreprins studii aprofundate asupra evoluției tehnicii de luptă și a modalităților de desfășurare a războiului în funcție de spațiul geografic și de organizarea social-politică: „Studii asupra chipului cum se făptuia războiul de către Ștefan cel Mare” (1925); „Evoluția mijloacelor și a chipului de făptuire a războiului de la moartea lui Ștefan cel Mare până la Matei Basarab” (5 volume, 1930-1933); „Istoria artei militare a românilor până la mijlocul secolului XVII” (1947) etc. A acordat o atenție deosebită războiului din 1877-1878: „Partea

luată de armata română în Războiul din 1877-1878” (1926); „Câteva extrase din presa engleză. 1871-1878” (1927); „Participarea populației civile la războiul din 1871-1878” (1941); „Făuritori de seamă ai neatârării României” (1946). A lăsat însă și alte lucrări de istorie militară: „Partea luată de Regimentul 47-72 infanterie în războiul pentru întregirea neamului (1923)”; „Artileria în trecutul românesc” (1934) ș.a., precum și câteva monografii („Gh. I. Donici”, 1934; „Un uitat. Generalul I. Em. Florescu”, 1937; „Familia Rosetti”, 2 volume, 1938-1940; „Generalul adj. Ernest O. Baliff”, 1946 s.a.).

A fost unul dintre istoricii de seamă ai războiului României din anii 1941-1944 în Răsărit („Războiul pentru eliberarea Bucovinei și Basarabiei”, 1942).

A fost decorat cu „Coroana României”, ordinul britanic „Distinguishend Service”, „Legiunea de Onoare și Crucea de Război”, conferite de generalul francez”.³⁴

După o prezentare atât de frumoasă și de elogiasă strâns legată de viața și de activitatea științifică a generalului și istoricului militar Radu R. Rosetti, le este greu, autorilor acestui studiu să mai adauge câte ceva cât de cât interesant și semnificativ. Totuși, vom mai spune și noi, următoarele, ca un fel de concluzii: generalul Rosetti R. Radu trebuie socotit a fi fost unul dintre cei mai reputați istorici militari români din cea de a doua parte a sec. al XIX-lea și prima parte a veacului al XX-lea, opera sa științifică s-a bucurat de aprecieri deosebite din partea Academiei Române, fapt pentru care, înaltul for științific român l-a ales, la început, membru corespondent (1927), iar apoi, membru titular (1934); la un an de la primirea celui de-al doilea titlu, în ziua de 27 mai 1935, generalul Radu Rosetti a rostit în plenum membrilor Academiei Române discursul de recepție, intitulat astfel: „**Gânduri despre vitejia în trecutul românilor**”; în perioada postbelică, fiind considerat om de cultură periculos pentru regimul comunist, generalului și istoricului militar Radu Rosetti i s-a retras de către Academia Română titlul onorant de membru titular, el fiind repus în drepturi, cu acest titlu științific, după evenimentele din decembrie 1989 (la data de 3 iulie 1990).

Generalul Radu Rosetti s-a stins din viață în ziua de 2 iunie 1949 la București.

În zilele noastre, vasta și valoroasa sa operă științifică, se bucură de o atenție deosebită, ca material bibliografic, în școli, în facultăți și în instituțiile militare de învățământ din țara noastră.

³⁴ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, pp. 461-462.

CONDEIESCU NICOLAE, GENERAL ȘI SCRITOR, MEMBRU DE ONOARE AL ACADEMIEI ROMÂNE (1 iunie 1938)

S-a născut în ziua de 20 octombrie 1880, la București. Văzând că avea o atracție deosebită față de cultură, savurând încă de mic copil povestirile și poeziile reprezentative din epocă, spuse și citite de către ai lui, părinții săi i-au îndreptat pașii către învățătură.

A urmat școala primară și cursurile secundare în orașul natal. Dar cum în Bucureștiul acelor ani o bună parte din tineretul avid de învățătură considera că cea mai sigură și cea mai puțin costisitoare cale de afirmare și de formare pentru viață o reprezintă studiile militare, tânărul Nicolae Condeiescu, la îndemnul familiei sale și a rudelor apropiate, s-a hotărât să îmbrățișeze meseria armelor. Și avea să aibă numai satisfacții. Iată ce se spune despre el în „Dicționarul” Membrilor Academiei Române:

„După terminarea cursurilor secundare, s-a înscris la Școala de Ofițeri din București, la terminarea căreia, cu gradul de sublocotenent, a fost repartizat la Regimentul 1 vânători. Între 1903 și 1905 a urmat cursurile Școlii Superioare de Război din București. A urcat treptele ierarhiei militare până la gradul de general. A fost profesor de istorie militară la Școala Superioară de Război.

În calitate de ofițer al Marelui Stat Major, a participat la Războiul de Reîntregire națională (1916-1919).

Între anii 1930 și 1931 a deținut portofoliul Ministerului Armatei (14 aprilie 1930 – 18 aprilie 1931 – n.n.). S-a remarcat ca scriitor, semnând jurnalul de călătorie „Peste mări și țări” (1922-1923); nuvela „Conu Enache” (1928), romanul „Însemnările lui Serafim” (1936); schițele „Trucă șeful”, „Subiect de nuvelă”, „Regăsire”, „Vedenie”, „Strigări în noapte” reunite apoi în volum (1936). Președinte al Societății Scriitorilor Români și secretar al „Federației Literare”.³⁵

Privitor la opera literară a generalului Nicolae Condeiescu, se cuvine să apreciem că valoarea ei avea să-i aducă înaltul și onorantul titlu de Membru de Onoare al Academiei Române. Opera sa scrisă se bucură și în zilele noastre, pe

³⁵ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, pp. 134-135.

bună dreptate, de aprecieri elogioase din partea cititorilor, evident și a celor ce au îmbrăcat sau încă poartă uniforma militară. Ca urmare, vă recomandăm, stimați cititori, să lecturați și dumneavoastră scriiturile celui care a fost generalul și scriitorul Nicolae M. Condeescu. El s-a stins din viață la București, în ziua de 15 iunie 1939. În ceea ce ne privește, noi, autorii cărții de față, n-am putut afla cum a fost elogiat și evocat după moarte această ilustră personalitate a oștirii române!

**LONGHIN SCARLAT, GENERAL MEDIC, MEMBRU CORESPONDENT AL
ACADEMIEI ROMÂNE (21 martie 1963)**

S-a născut în ziua de 12 august 1899 în comuna Dofteana, din județul Bacău. Provenind dintr-o familie modestă, părinții săi au căutat, încă de la început, să-i călăuzească pașii către învățătură, gândind că astfel fiul lor va avea o viață mai ușoară, iar ei un vlăstar care să-i ajute la bătrânețe. Și au avut perfectă dreptate. Ei n-au gândit, la început, să-l facă medic, ci doar „om cu carte”, cum avea să se laude cu fiul lor, cei din familia sa. Copilul Longhin Scarlat și-a făcut studiile primare în comuna natală, iar pe cele liceale în mai multe orașe din Moldova. În această privință, în Biografia sa selectivă, publicată în „Dicționarul” membrilor Academiei Române, care este destul de amplă și de bogată în informații. Cităm în cele ce urmează din acel „Dicționar”:

„Studii secundare la Focșani, Bârlad și Tecuci și medicale (Facultatea de medicină) la Iași.” Și-a continuat pregătirea la Institutul Medico-Militar din București, paralel lucrând ca preparator la Institutul „Dr. I. Cantacuzino” și intern la Serviciul de Dermato-Sifilografie din cadrul Spitalului Militar Central. În 1924 și-a susținut teza „Cercetări asupra variațiunilor alexinei și indicului osponic în cursul reinfecției tuberculozei”, devenind doctor în medicină. Și-a continuat specializarea în domeniul dermatologiei și microbiologiei la Spitalul „Sf. Louis” din Paris (1928-1929) și la Facultatea de Medicină din Alger, iar în morfopatologie și oncologie dermatologică la Institutul de Radium al Universității din Paris.

A urcat treptele ierarhiei militare până la gradul de general. A fost șef al Secției Dermatologie din Spitalul Militar Central (1933-1968); consilier al Direcției Medicale a Ministerului Apărării Naționale (1968); Șef al Secției Dermatologie din cadrul Institutului „Dr. Cantacuzino”; profesor de dermatologie la Facultatea de Medicină din Timișoara (1948) și la Institutul de Medicină și Farmacie din București (1952), unde a înființat Clinica de

dermatologie. A întreprins cercetări originale, fiind precursorul imunostimulării nespecifice cu vaccinul BCG, al imunoterapiei în piodermite, dermatomicoze și tuberculoze cutanee; a dat o nouă clasificare streptodermiilor pe baza unor criterii patogenetice și clinice; a descris tumoarea granulomatoasă a limbii. A obținut, pentru prima dată în România, sifilisul vicerat tardiv de iepure. A efectuat experiențe referitoare la inocularea bacilului Hasen la șobolani, printre puținele reușite în lume, și a virusului limfogranulomatos pe creierul de maimuță, care a condus la prepararea unui vaccin specific dotat cu proprietăți curative în maladia „Niolas-Favre”. În studiul dermatozelor, a elaborat o nouă clasificare clinico-patologică a streptodermiilor și a descris o nouă entitate clinică-tumoarea granulomatoasă. A adus contribuții în prevenirea bolilor venerice și dermatologice transmisibile sau cu mare răspândire: sifilisul, gonoreea, prodermitele, dermatomicozele, tuberculoza cutanată, lepra, dermatozele alergice etc. A publicat numeroase lucrări: „Bolile venerice în armată” (1940); „Dermatologie și venerologie” (1955); „Dermatozele copilului” (1960); „Valoarea citodiagnosticului în melonomul malign” (1967); „Biologia Treponemiei pallidum” (1969); „Dermatologia” (1971); „Fotodermatoze” (1972); „Vascularite alergice cutanate” (1976). Membru al Academiei de Științe Medicale din România, al Societății de Micologie din Paris, al Asociației și Microbiologilor Francezi, al Asociației dermatologilor de Limbă Franceză, precum și membru de onoare al 14 societăți de dermatologie și alergologie din întreaga lume.”³⁶

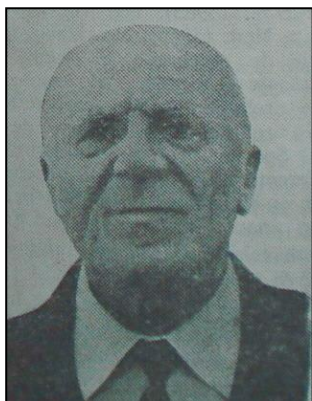
Ca o concluzie la cele consemnate în rândurile de mai sus, putem aprecia, fără teama de a greși sau de a exagera, că generalul medic Longhin Scarlat, membru corespondent al Academiei Române, s-a numărat printre cei mai renumiți medici ai secolului al XX-lea nu doar din România, ci din întreaga lume. El poate fi considerat a fi fost „părintele” dermatologilor și algologilor din Europa și din lume. Opera sa scrisă se studiază în institutele de învățământ medical de pe întregul mapamond. Prin toate acestea noi, românii, suntem mândri că pe pământul nostru s-a născut, s-a format și s-a afirmat un savant de renume mondial. El s-a stins din viață în ziua de 13 martie 1979, la București. În ceea ce ne privește, ne pare nespuse de rău că această eminentă a școlii românești și mondiale de medicină, nu este evocat și elogiat în zilele noastre, în societatea științifică românească, după merit. El

³⁶ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, pp. 302-303.

trebuie așezat, evident după merite, chiar și „post-mortem”, în fruntea celor mai renumiți medici militari români din toate timpurile, zicem noi!

**ODOBLEJA ȘTEFAN, COLONEL, MEDIC, MEMBRU POST-MORTEM
AL ACADEMIEI ROMÂNE (13 noiembrie 1990)**

Este primul fost cadru militar român primit în Academia Română după evenimentele din decembrie 1989, ca membru „Post-Mortem”. El a venit pe lume în ziua de 13 octombrie 1902, în satul Izvorul Aneștilor, din actuala comună Livezile, din Județul Mehedinți. Părinții săi, oameni simpli, dar harnici, care trăluiau cu vrednicie pe pământurile comunei așa de frumos denumite – Livezile – i-au îndreptat pașii copilului lor către învățătură, fără să fi bănuț că în mintea lui existau embrioni de geniu. Micuțul Ștefan a urmat școala primară în comuna natală, dovedindu-se în permanență fruntaș și premiant la învățătură. A fost trimis apoi să studieze în orașul reședință de județ, Drobeta Turnul Severin, unde se îvață carte sau, așa cum avea să se exprime apoi chiar Ștefan Odobleja, unde „cartea se mânca precum bucățica de pâine îndulcită”. Acolo, la Turnu Severin, va începe, de fapt, urcușul în viață a celui ce venise pe lume în satul cu nume de izvor. Din acea etapă începe să fie conturată biografia științifică a viitorului medic militar român cu minte strălucită în „Dicționarul” membrilor Academiei Române, din care vom reproduce, întocmai, cele ce urmează:

„După terminarea studiilor secundare la Turnu Severin, în 1922, a intrat, prin concurs, la Institutul Sanitar Militar (din București – n.n.). În anul 1928 și-a susținut teza de doctorat „Accidentele de automobil”. În anii studenției, sub îndrumarea unor specialiști de marcă, a făcut cercetări clinice în domeniul neurologiei, preocupându-se de problema transmiterii sunetelor în organismele vii. La absolvirea facultății, a fost înaintat la gradul de locotenent, fiind numit medic militar în mai multe garnizoane (Brăila, Turnu Severin, Lugoj, Dorohoi, Dej, Târgoviște, Cernavodă, București). A urcat treptele

ierarhiei militare până la gradul de locotenent-colonel (1946*). **Și-a legat întotdeauna numele de cibernetică** (domeniu absolut nou în literatura medicală de specialitate – n.n.), fiind autorul primei variante elaborate a concepției cibernetice, generalizată cu un deceniu înainte de apariția lucrării lui Norbert Wiener, „Cibernetica”. În 1938 a publicat lucrarea „Psihologia consonantistă” – prima expunere de mare amploare a unor principii cibernetice – în care încearcă să explice fenomenele din natură, dar cu deosebire de cele din cadrul biologiei și psihologiei cu ajutorul conexiunii inverse. A demonstrat caracterul multi și interdisciplinar al ciberneticii. S-a aplecat și asupra altor domenii, între care fizica, filozofia, psihologia, dreptul, literatura etc. (el fiind, de fapt un autentic enciclopedist – n.n.).

Pornind de la experimentarea modului cum sunt transmise sunetele în organismul uman, a realizat în 1935 lucrarea „La phonoscopie, nouvelle methode d’exploration clinique”, distinsă cu premiul „General dr. Al. Papin” al Academiei Române, urmată, în 1936, de „Fonoscopedia și semiologia clinică”. În 1938 i-a apărut lucrarea „Psihologie consonantiste” (2 vol.), considerată drept prima lucrare pe plan mondial în care au fost puse în evidență principiile generale ale ciberneticii³⁷.

La cele citate mai sus cu privire la medicul militar român Ștefan Odobleja, membru „Post-Mortem” al Academiei Române, ce am mai putea adăuga sau a mai spune noi, autorii acestui studiu? Poate doar atâta: el a fost, este și va rămâne, pe bună dreptate, indiferent de aprecierile străinilor, „**părintele autentic al științei cibernetice**”.

Medicul militar Ștefan Odobleja a încetat din viață în ziua de 2 octombrie 1978 la Drobeta Turnu Severin. Pentru tot ceea ce a gândit, a făcut și a lăsat în urma sa, el merită toate considerațiile poporului din țara în care s-a născut și a lucrat spre binele științei românești și mondiale, dar și a celor ce se află în slujba medicinei pe plan european și mondial. În țara noastră, în amintire și întru memoria medicului militar Ștefan Odobleja, un spital Militar Clinic de Urgență poartă numele de „**Dr. Ștefan Odobleja**”.

* Nota noastră: A urcat, de fapt, până la gradul de colonel – n.n.

³⁷ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 382.

**VOICU A. VICTOR, GENERAL MEDIC, FARMACOLOG, MEMBRU
CORESPONDENT AL ACADEMIEI ROMÂNE (18 decembrie 1991)**

S-a născut în ziua de 29 iunie 1939 în satul Balovani, comuna Cornățelu, județul Dâmbovița, într-o familie de oameni modești. Pentru a-i asigura noului venit pe lume o viață mai bună, părinții săi i-au călăuzit pașii spre învățătură. Potrivit mărturisirilor lor de mai târziu, ei nici nu gândeau că va deveni medic, general și renumit om de știință. Doreau doar și sperau ca fiul lor să aibă un viitor mai fericit decât al lor.

Copilul cu numele de dublu „V”, așa cum îl alintau sau îl porecleau la joacă cei de-o seamă cu el, a făcut școala primară în comuna natală, absolvind-o cu rezultate „foarte bune”, după cum se laudau părinții săi atunci când „fiul lor ajunsese cineva”, și-a continuat învățătura în orașe renumite în epocă. Iată cum este redată biografia sa în „Dicționarul” dedicat Membrilor Academiei Române:

„**Studii liceale la București și Iași și medicale, ca student militar la Facultatea de Medicină Generală din București; în 1970 și-a susținut teza de doctorat „Homeostazia și reactivitatea farmaco-dinamică a sistemului nervos vegetativ în sindromul acut de iradiere”. A fost profesor (din 1972) și șef al Catedrei de Farmacologie al Facultății de Medicină din Craiova (din 1973); din 1974 este medic primar, iar din 1985, comandant (director) al Centrului de Cercetări Științifice Medico-Militare; general de brigadă și șef al Direcției Medicale din Ministerul Apărării Naționale (1990-1995); din 1993, profesor de Toxicologie la Facultatea de Medicină din București; a înființat prima Catedră de Toxicologie Clinică din învățământul medical românesc. Activitatea sa de cercetare s-a orientat spre studiul farmacologiei, cu deosebire al farmacodinamiei sistemului nervos vegetativ și cardio-vascular. S-a înscris în literatura științifică de specialitate cu contribuții în fiziopatologia și patofarmacologia organismului iradiat; farmacologia și toxicologia pesticidelor organofosforice; farmacologia, toxicologia și eficacitatea mijloacelor antidotice în intoxicații cu pesticide, mijloace de radioprotecție; farmacoterapia hipertensiunii arteriale și arimiilor cardiace. Este autorul „teoriei interacțiunilor finite”. Rezultatele cercetărilor sale se regăsesc în peste 190 de lucrări publicate în țară și în străinătate: „Mecanisme enzimatice în farmacodinamie” (1977); „Farmacologie” (1980); „Farmacologia alcaloizilor din ergot” (1981); „Elemente de patofarmacologie clinică” (1987); „Terapia afecțiunilor oculare” (1989); „Mecanisme farmacologice la interferența**

membranare”, lucrare distinsă cu Premiul „Daniel Danielopolu” al Academiei Române (1994); „Toxicologia clinică” (1997); „Enzymatic Mechanism in Pharmacodynamics” (1997); „Bazele chimioterapiei antineoplazice” (1997) ș.a. Aceștia li se adaugă 16 brevete de invenție, care se referă mai ales la preparate medicamentoase noi, în majoritate aplicate în practică (medicament pentru anestezie subarahnoidiană hiperbară; compoziție de medicament cu acțiune antispastică; dispozitiv de citire a interacțiunilor medicamentoase; pansament calogenic pentru tratamentul plăgilor și arsurilor etc.).

Președinte al Societății Române de Farmacologie, Terapeutică și Toxicologică; președinte al Societății Române de Medicină și Farmacie Militară; Membru al Academiei de Științe Medicale din România; președinte al Comisiei Medicamentului a Ministerului Sănătății (din 1997).”³⁸

După o sinteză biografică atât de bogată în fapte și în împliniri la adresa generalului medic farmacolog Voicu Victor, ce-am mai putea adăuga noi, autorii acestui material, în continuare?

Doar atâta, ca un fel de concluzii: Voicu Victor, generalul, medicul militar și membrul corespondent al Academiei Române, este un reprezentant de frunte al oamenilor de știință români care s-au afirmat plenar după evenimentele din decembrie 1989. Opera sa științifică în domeniul farmacologiei, care face cinste armatei române, este studiată și apreciată la superlativ de către specialiștii români din domeniile medicinei și farmaciei, în general, cu precădere de către viitorii medici și farmaciști ai țării noastre. Pe când, mai zicem noi, se va institui pe plan național, departamental sau școlar și un premiu de specialitate cu numele ilustrului personaj militar și științific la care ne referim? Pentru că el merită din plin acest lucru.

NICULESCU GHEORGHE, GENERAL MEDIC, MEMBRU DE ONOARE AL ACADEMIEI ROMÂNE (10 noiembrie 1992)

Este primul medic militar român cu gradul de general care a primit, după evenimentele din decembrie 1989, înaltul titlu de Membru de Onoare al Academiei Române. El s-a născut în ziua de 28 aprilie 1923 în orașul Craiova, în familia unor oameni înstăriți și cu dragoste față de istoria neamului. A fost crescut de mic copil de către ai săi în spiritul mândriei față de locurile natale – vestita Bănie a patrioților și cărturarilor craiovești - și al dorinței de a deveni „Un om întreg și util al Cetății”,

³⁸ Dr. Dorina N. Rusu, „Membrii Academiei Române. 1866-1991. Dicționar”, București, 1991, p. 558.

după cum se va destăinui el, viitorul medic militar și om de știință, într-o expunere memorialistică.

Așa cum se obișnuia în epocă, Gheorghe Niculescu a urmat școala primară în orașul natal, iar apoi, tot acolo, și pe cea liceală.

Biografia sa, pe mai departe, ne este prezentată, în coordonatele sale principale, în „**Dicționarul**” dedicat membrilor Academiei Române. Iată ce se consemnează acolo:

„Studiile liceale la Craiova și superioare (Institutul de Medicină și Institutul Medico-Militar) la București. În 1949 a devenit doctor în medicină și farmacie; în 1974 a primit titlul de doctor docent. A urcat treptele ierarhiei militare până la gradul de general-locotenent (1990). Între anii 1951 și 1953 și-a continuat specializarea în chirurgie generală la Academia Medico Militară „Kirov”, apoi în Franța și SUA, la clinica de specialitate din Washington, Texas, California, Boston și New York (1982). În 1961 a fost numit șef al Serviciului de Ortopedie al Spitalului Militar Central, serviciu devenit în 1984 clinică universitară; profesor de traumatologie și ortopedie la Facultatea de Medicină Militară din cadrul Institutului Medico-Farmaceutic din București (din 1981); rector al Institutului Medico-Militar (1990); din 1991, profesor consultant.

S-a preocupat de descoperirea și realizarea unei aparaturi de chirurgie traumatologică și ortopedică, fiind autorul a 15 certificate de invenții și 4 inovații, printre care: fixatoare externe originale pentru tratamentul pseudoartrozelor și fracturilor deschise și infectate, aparatură originală de prim ajutor în vederea imobilizării transportului politraumatizațiilor și polifracturilor; proteze magnetice, bioelectrice și fonice pentru aplicarea pe boturile de amputație ale membrilor; truse de chirurgie ortopedică; aparatură pentru stimularea consolidării osoase etc. A construit săli de operație, de pansamente și de sterilizare pe container. A introdus, pentru prima dată în România, tratamentul cu laser de slabă putere în specialitatea ortopedie și traumatologie, bisturiul cu laser de 100 W și ortoscopia în scop explorator și terapeutic” (în ampla problematică la care ne-am referit mai sus, generalul doctor Niculescu Gheorghe a avut un ajutor de nădejde pe fratele său mai mic, care era tot medic militar și ortoped, și care, în cele din urmă, îi va lua locul, cu rezultate frumoase, în clinica pe care o condusesese vreme de mai mulți ani – n.n.).

„Interpretarea datelor obținute în practica spitalicească a fost reflectată în peste 450 de lucrări (monografii, capitole de tratate, studii, articole,

comunicări, rapoarte), scrise singur sau în colaborare: „Chirurgia în campanie” (1956); „Chirurgia arborelui bronhic – studii experimentale și clinice” (1960); „Traumatismele – descriere, prin ajutor” (1964); „Probleme de medicină militară” (1966); „Traumatismele membrelor – atlas schematic de tehnici operatorii” (1973), lucrare distinsă cu premiul „Gh. Marinescu” al Academiei Române; „Transplanturi și grefe osoase și cartilagioase” (1976); „Atlas de anatomie umană” (3 volume, 1983-1985), lucrare distinsă cu premiul „V. Babeș” al Academiei Române (era o raritate în epoca dată, ca aceeași personalitate științifică să i se acorde două premii ale Academiei Române – n.n.); „Compendiu de anatomie” (1988); „The International Conference on Trends in Quantum Electronics” (1989) ș.a. Membru al Societății Europene de Chirurgie Experimentală; al Societății de Cercetări Chirurgicale ale Colegiului Regal al Chirurgiilor Engleze; al Societății Americane de Cercetări Chirurgicale; al Societății Franceze de Chirurgie Ortopedică și Traumatologie; al Societății Internaționale de Istoria Medicinii; al Societății Europene de Chirurgie Ontologică; al Societății Europene pentru Organe Artificiale.”³⁹

După aceste aprecieri atât de elogioase la adresa generalului medic și omului de știință Gheorghe Niculescu, cuprinse în „Dicționarul membrilor Academiei Române”, aproape că nu știm ce am mai avea de spus! Cu gânduri curate de admirație și de omagiu la adresa sa – pentru că o parte din autorii acestui volum care au acum tâmplele albe au avut bucuria și onoarea de a-l cunoaște pe acest strălucit membru de onoare al Academiei Române – vom mai spune, pe scurt, doar trei lucruri: primul – el ne-a părăsit, încărcat de glorie, de titluri științifice și de decorații, la București, în ziua de 21 mai 1995; al doilea, reprezintă o apreciere referitoare la opera sa științifică în domeniul medicinei militare: după opiniile noastre, nici un alt medic militar de dinaintea sa, de până la el și de după el, n-a lăsat în urmă, în rafturi de bibliotecă, un număr atât de mare de lucrări științifice de certă valoare ca dânsul; în al treilea rând, că amintirea și numele său au rămas și vor rămâne veșnic în amintirea medicilor din spitalul militar în care și-a petrecut cei mai mulți ani pe linie profesională. Pe această linie, ne face o plăcere cu totul deosebită să amintim că în zilele noastre, secția clinică în care el a lucrat, personalitatea la care ne-am referit, poartă numele de „**general Gheorghe Niculescu**”. De asemenea, că în acea clinică se află un bust monumental închinat lui!

³⁹ Dr. Dorina N. Rusu, *op. cit.*, p. 374.

ÎN LOC DE ÎNCHEIERE, CÂTEVA CONCLUZII

a. Academia Română, care încă din anii înființării ei (1866) era socotită a fi „**Templul cel mai înalt al Culturii Neamului**”, a purtat trei denumiri distincte, dar foarte strâns legate între ele: la început s-a numit „**Societatea Literară Română**” (1866), apoi „**Societatea Academică Română**” (1867) și în cele din urmă, „**Academia Română**” (1879), zisă în prezent, de către mulți dintre noi, fie „**Academia Mamă**”, fie „**Academia Mare**”.

b. În decursul timpului, până în zilele noastre, Instituția academică la care ne referim a primit în rândurile ei în jur de peste 1500 de oameni, „români și străini, dintre care, potrivit cifrelor din anii 1999, din rândurile românilor, un „număr de 25, ca membri fondatori, 375 membri titulari, 178 membri de onoare, 361 membri corespondenți și 41 post-mortem”, iar din rândurile străinilor, „404 membri de onoare, 109 membri corespondenți și un membru „post-mortem”.⁴⁰

c. Domeniile sau specialitățile în care s-au afirmat membrii Academiei Române, fie cei din țară, fie cei din străinătate, au fost deosebit de multiple și de variate. Le vom cita aici în ordinea alfabetică a denumirilor lor, agronomie, arhitectură, arheologie, astrologie, botanică, chimie, compoziție, diplomatie, dramaturgie, în domeniul politic, în economie, estetică, filozofie, fizică, geografie, geologie, istorie, istoria artei, istoria literaturii, lingvistică, inginerie, limba română, limbi străine, matematică, medicină umană și medicina veterinară, muzicologie, numismatică, pedagogie, pictură, politologie, psihologie, publicistică, sculptură, slujitor al cultelor (arhiereu, preot, episcop etc.), sociologie, statistică, științe exacte, științe juridice, științe militare, științe politice, teorie literară, teorie militară, ziaristică, zoologie etc.

d. Membrii Academiei Române proveniți din armată au purtat grade de mareșali, de generali și de colonei. Majoritatea dintre ei au fost medici militari, lor le-au urmat teoreticienii militari, apoi cartografii, geodezii și topografi militari, iar în cele din urmă istoricii și inginerii militari.

e. Nu cunoaștem, din păcate, dacă au mai intrat în Academia Română, după anul 1999, alți oameni de știință și de cultură proveniți din armată. N-am studiat această problemă. Va fi posibil s-o studiem de acum încolo și s-o tratăm, ulterior, într-un alt material de sine stătător.

⁴⁰ Dr. Dorina N. Rusu, „*Membrii Academiei Române. 1866-1990. Dicționar*”. București, p. 5.

BIBLIOGRAFIE

- Corpul 8 armată „General Eremia Grigorescu”, Comisia Română de istorie militară, „Mareșalii României”, București, 1999.
- Cristache Gheorghe, Tucă Florian, „Voievozi, Domnitori, Principi, Regi, Președinți și alți șefi de Stat din spațiul românesc. Dicționar”, București, 2006.
- Rusu N. Dorina, „Membrii Academiei Române. 1866-1991. Dicționar”, ediția a 2-a revăzută și adăugită, cu un „Cuvânt înainte” de Acad. Eugen Simion, București, 1991.
- Tucă Florian, Cristache Gheorghe, „Altarele eroilor neamului”, București, 1994.
- „Mareșalii României”, București, 1999.
- Statul Major General, „Calendarul Tradițiilor Militare/2013”, București, 2012.

CAPABILITĂȚI C4ISR ALE ARMATELOR STATELOR EUROPENE MEMBRE NATO. INTEROPERABILITATEA INTRAEUROPEANĂ ȘI TRANSATLANTICĂ A SISTEMELOR

C4ISR CAPABILITIES OF NATO EUROPEAN STATES' ARMED FORCES. THE INTRA-EUROPEAN AND TRANSATLANTIC SYSTEMS' INTEROPERABILITY

General-maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU*

Rezumat: *Articolul prezintă pe scurt problematica complexă a resurselor pentru apărare în țările membre NATO și UE (EDA) și efectele negative ale subfinanțării în unele armate membre NATO și UE din Europa, între care și România.*

Autorul apreciază că sunt înregistrate efecte majore și asupra dezvoltării și implementării sistemelor C4ISR, interoperabilității acestora, inclusiv în dimensiunea transatlantică (SUA-Europa). Studiul citat „Bridging the Gap. European C4ISR Capabilities and Transatlantic Interoperability” exprimă îngrijorarea justificată a autorilor acestuia față de adâncirea decalajelor în domeniul sistemelor informaționale între SUA și Europa și nerezolvării satisfăcătoare a interoperabilității operaționale și tehnice.

În final sunt prezentate câteva aspecte privind situația din România și efectele nefaste asupra unei capacități rezonabile și credibile de apărare.

Cuvinte cheie: NATO; UE; EDA; C4ISR; capabilități.

Abstract: *The article briefly presents the complex issue of defence resources in the NATO and EU (EDA) Member States and the negative consequences of the lack of financing in some NATO and EU armed forces of some European countries, among which Romania is present.*

The author appreciates that there are major consequences registered also over the C4ISR systems development and implementation, their interoperability, inclusively over their transatlantic dimension (USA-Europe). The quoted study „Bridging the Gap. European C4ISR Capabilities and Transatlantic Interoperability” expresses the justified worry of its authors related to the deepening gaps in the field of informational systems between USA and Europe and the unsatisfactory unfulfillment of operational and technical interoperability.

* Constantin Mincu – membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, Secretar Științific al Secției de Științe Militare; membru în Consiliul Onorific al AOȘR, mincu_constantin@yahoo.com, telefon: 0722303015.

In the end, there are presented few aspects over the situation in Romania and the unfortunate consequences over a reasonable and credible defence capacity.

Keywords: NATO; EU; EDA; C4ISR; capabilities.

Credem că este oportună reluarea acestei teme în anul 2013, luând în considerație evoluțiile în politicile de apărare ale Uniunii Europene a statelor membre după anul 2002, precum și rezultatele eforturilor depuse în perioada 2006-2010 (conform ultimelor date afișate pe **portalul EDA/UE „Defence Data Portal”**¹).

Mă bazez în demersul meu, în primul rând, pe numeroase studii, cărți, articole publicate în perioada 2000-2012 pe problematica apărării în cadrul NATO și Uniunii Europene, și, în al doilea rând, pe realitățile concrete din Armata României.

În contextul temei a contat și conținutul unui important studiu publicat în anul 2004, de către patru reputați specialiști politico-militari americani, intitulat: **„Bridging the Gap. European C4ISR Capabilities and Transatlantic Interoperability”**².

Se înțelege că realizarea capabilităților militare în general, și a celor C4ISR, în special, depinde de voința, buna credință și profesionalismul (sau nu) ale decidenților politici și militari aflați în Parlamente, Guverne și Ministere ale Apărării.

În acest punct apreciez că este necesar să comentăm ultimul raport al Agenției Europene pentru Apărare (EDA), publicat în decembrie 2011: **„European Defence Agency – Defence Data 2010”** (prezintă în anexe o selecție de 6 slide-uri – edificatoare pentru cititorii interesați de subiect).

Dezvoltarea capabilităților generale pentru apărare ale SUA, NATO și în ultimii opt ani ale Uniunii Europene, depinde direct de opțiunile liderilor politici, de forța economiilor statelor respective și de înțelegerea corectă sau incorectă a evoluțiilor geopolitice, militare și tehnologice care împreună și separat schimbă modul de abordare a conflictelor militare viitoare, declanșate vrând-nevrând cu motivații economice, sociale, religioase, etnice etc.

Pentru cei care sunt parte importantă la deciziile aliaților și statelor nu ar fi deloc rău dacă ar studia mai mult și ar analiza mai atent evoluțiile pe termen scurt,

¹ www.eda.europa.eu „Defence Data Portal”, raportul pe 2010.

² Gordon Adams, Guy Ben-Ari, Josh Logsdon, Ray Willisonson; *The George Washington University*, October 2004.

mediu și lung (un exemplu ar fi cartea fondatorului STRATFOR George Friedman „Următorii 100 de ani. Previziuni pentru secolul XXI”³).

Revenind la raportul EDA/UE – 2010 rezultă clar discrepanțele mari dintre Europa (UE) și SUA în problemele de apărare, cu consecințele de rigoare, care înseamnă pentru europeni: capacități militare modeste, forțe de angajare prea mici și echipare tehnică mult rămasă în urmă. Aceste efecte negative se răsfrâng și asupra domeniului cu evoluții tehnologice rapide – sistemele C4ISR (cu diferite variante), precum și a noilor concepte lansate în ultimii ani privind „războiul bazat pe rețea”.

Să prezentăm o serie de date de sinteză:

	EUROPA	SUA
Total cheltuieli de apărare 2010	€ 194 Mld.	€ 460 Mld
Cheltuieli de apărare % PIB	1,60 %	4,55 %
Cheltuieli de apărare/locuitor	€ 390	€ 1600

Ca urmare, forțele europene care au fost și care mai sunt în teatrele de acțiune din Balcanii de Vest, Irak și Afganistan au avut și au mari dificultăți în susținerea logistică și în conducerea forțelor utilizând capacități C4ISR, fiind nevoite, adesea, să se sprijine pe aliatul american, cu efecte politice, militare și de moral nedorite de liderii europeni.

În ceea ce privește situația personalului și cheltuielile pe un militar, situația se prezenta astfel în anul 2010:

	EUROPA	SUA
Personal militar	1.620.188	1.378.550
Personal civil	389.719	694.150
Cheltuieli pe un militar	119.455	342.000
Cheltuieli pentru echipamente și cercetare-dezvoltare pe militar	26.458	123.000

³ George Friedman, „Următorii 100 de ani. Previziuni pentru secolul XXI”, Editura Litera, București, 2012.

Din raportul menționat (EDA-UE-2010) am selectat situația din șapte țări membre NATO și UE, între care și România:

**EXTRAS DIN
DEFENCE DATA PORTAL / UE / EDA⁴**

DATE APĂRARE	MAREA BRITANIE	FRANȚA	GERMANIA	ROMÂNIA ⁵	POLONIA	BULGARIA	UNGARIA
CHELTUIELI APĂRARE	43,4 MLD. E	39,24 MLD. E	33,50 MLD. E	1,57 MLD. E	63,92 MLD. E	629 mil. E	1,022 MLD. E
% PIB	2,56%	2,01%	1,34%	1,29%	1,81%	1,74%	1,04%
CHELT. AP/LOC	698 E	605 E	410 E	74 E	167 E	83 E	102 E
NR. MILITARI	192.300	233.600	246.244	68.340	97.170	29.803	21.196
NR. CIVILI	83.060	67.500	30.984	12.789	46.280	8.470	3.653
INVESTIȚII PE MILITAR	58.960 E	50.736 E	28.884 E	1.775 E	16.018 E	3.250 E	5.831 E
CHELTUIELI ECHIPAMENTE	8,5 MLD. E	8,28 MLD. E	5,66 MLD. E	119 mil. E	1435 mil. E	97 mil. E	123 mil. E

Comparând aceste date, prezentate mai sus, precum și în anexe, rezultă o diferență mare de voință politică și capacități militare între cele două maluri ale Atlanticului și în interiorul UE diferențe semnificative între Marea Britanie și Franța, pe de o parte și restul plutonului, pe de altă parte. Ca de obicei România se plasează pe ultimul loc la toți indicatorii (voi reveni asupra acestui aspect). De aceste diferențe nu au scăpat nici noile tehnologii C4ISR.

Cei patru autori ai studiului „**Bridging the Gap. European C4ISR Capabilities and Transatlantic Interoperability**” se bazează în demersul lor științific pe o bogată bibliografie, reprezentată de studii și cărți ale unor renumiți oameni de știință americani și europeni (tabelul cu lucrări se prezintă în anexă, pentru a oferi posibilitatea doritorilor să-și extindă documentarea în ceea ce privește relația tehnologică și operațională transatlantică, în noile condiții geopolitice și geostrategice).

⁴ www.eda.europa.eu

⁵ În realitate în 2010 alocația bugetară a fost de 0,9%, reprezentând 1,09 miliarde Euro. Diminuarea s-a resimțit în mod deosebit la înzestrarea cu echipamente.

Studiul este focusat, în principal, pe sistemele de comunicații și informatice și pe rolul acestora în conducerea forțelor în orice mediu de acțiune, în integrarea senzorilor și a sistemelor de arme.

Se apreciază fără a exista în acest moment și puncte de vedere contrarii, că tehnologiile C4ISR sunt inima luptei moderne. Aceasta înseamnă că nu sunt numai multiplicator de forțe ci și un integrator de neînlocuit al diferitelor platforme și sisteme de armament, din toate mediile de acțiune: cosmic, aerian, terestru și maritim.

Totodată, acestea pot interconecta forțe de diferite naționalități, dezvoltând interoperabilitatea operațională și tehnică și utilizarea eficientă a resurselor.

Specialiștii citați, dar și alții, recunoscători în lume pentru profesionalismul lor și aportul adus la dezvoltarea conceptelor și prefigurarea noilor evoluții, apreciază că toate instituțiile unui stat modern (politice, economico-financiare, culturale, educaționale, științifice, militare etc.) care colectează, stochează și prelucrează un volum foarte mare de date, utilizând infrastructuri hardware și un set corespunzător de aplicații software, nu se pot lipsi de aportul de eficiență și competitivitate al tehnologiei IT&C.

Referitor la domeniul militar putem să observăm și să analizăm evoluțiile în aria sistemelor informaționale, îndeosebi începând cu anii '70, progresele importante au fost determinate de mai mulți factori:

- dezvoltările tehnologice în producția echipamentelor;
- creșterea rapidă a performanțelor computerelor și a produselor software;
- unirea conceptuală, tehnologică și operațională a echipamentelor și rețelelor de comunicații digitale cu echipamentele de calcul electronic și aplicații software;
- presiunile mari asupra structurilor militare de comandă și control pentru scurtarea ciclului conducerii și pentru efectuarea unei analize multicriteriale rapide a unui volum uriaș de date și informații necesare planificării și conducerii operației (luptei);
- perfecționarea senzorilor opto-electronici și apariția unor noi tipuri, cu performanțe ridicate, plasați pe diferite platforme terestre, aeriene, navale și cosmice;
- apariția și dezvoltarea hărților digitale și a aplicațiilor software geografice;
- apariția și dezvoltarea conceptului de „război informațional” și a măsurilor de protecție pentru infrastructura informațională proprie, concomitent cu distrugerea infrastructurii inamicului;

- elaborarea unor noi concepte privind ducerea războiului.

Ca o coincidență firească a progreselor înregistrate, dar și ca o necesitate în exercitarea actului de comandă – control, toate armatele NATO, structurile de comandă NATO și, mai nou, structurile de apărare dezvoltate sub egida Uniunii Europene (Agenția Europeană de Apărare – EDA, după 2004), au demarat un amplu proces de modernizare a sistemelor de comunicații și informatică (CIS), iar mai târziu, a unor complexe sisteme puternic integrate de tipul C3I (C4I, variante).

Astfel, evoluțiile pot fi analizate în timp:

- **Anii '70:**

- dezvoltarea unor rețele de comunicații militare permanente, la început analogice, apoi analogice-digitale mixte și în final digitale (anii '80); promotori fiind SUA, Franța, Germania, Italia, Marea Britanie;
- creșterea capacității transportului de date în detrimentul utilizării comunicațiilor de voce și, ca urmare, a exploziei rețelelor globale comerciale, denumite generic **Internet**;
- cercetarea, dezvoltarea și implementarea unor sisteme (rețele) automatizate CIS pentru eșaloanele operative și tactice, cum au fost MSE – SUA, AUTOKO – Germania, SOTRIN – Italia și RITA – Franța;
- creșterea, pe baza noilor performanțe tehnice a rolului comunicațiilor militare bazate pe stații radio HF, VHF și UHF terestre, aeriene, navale; comunicații radio militare prin sateliți militari și civili;

- **Anii '80 și anii '90:**

- dezvoltarea și implementarea la toate eșaloanele a unor sisteme puternic integrate de tipul C3I (C4I și variante) – promotori: SUA, Marea Britanie, Italia, Franța, Germania;
- apariția și utilizarea la trupe a hărților digitale, fapt ce a permis un mai mare grad de precizie al mișcării forțelor și o integrare din ce în ce mai pronunțată a diversilor senzori opto-electronici;
- dezvoltarea unei noi clase de senzori opto-electronici și a tehnologiei laserelor și integrarea acestora în sistemele de arme, ducând la o mai mare precizie și la o reacție în timp real sau aproape real;

- aplicarea unor învățăminte (lecții învățate) din conflictele care au avut loc în lume (îndeosebi de către Armata SUA și unele state europene);
- elaborarea unor noi concepte și tehnologii în domeniul C4I (+ variante) în Armata SUA și în structurile integrate NATO.
- **După anul 1999 și până în prezent (2013):**
 - dezvoltarea unor concepte noi în cadrul Armatei SUA și în NATO, în ceea ce s-a numit „NETWORK CENTRIC WARFARE” (Armata SUA, 1999), apoi a NCO (NETWORK CENTRIC OPERATIONS) – operații centrate pe rețea; NEC – NETWORK ENABLED CAPABILITY – posibilități facilitate de rețea; NEO – NETWORK ENABLED OPERATIONS – Operații facilitate de rețea; NNEC – NATO NETWORK ENABLED CAPABILITY – posibilități facilitate de rețea în NATO etc.;
 - intensificarea eforturilor SUA și ale NATO de a ridica nivelul armatelor europene din NATO, în domeniul sistemelor C4ISR (este și scopul declarat al „Studiului...” citat);
 - dezvoltarea conceptului de „rețea de rețele” sau „sistem de sisteme”, însemnând un grad cât mai ridicat de compatibilitate și interoperabilitate operațională și tehnică între sisteme diferite din aceeași țară (armată) și între sistemele aliaților (problemă nerezolvată încă în mod satisfăcător);
 - creșterea rolului comunicațiilor VoIP și a capacităților de stocare distribuită a datelor, după modelul rețelelor comerciale (Internet) ceea ce face posibilă trecerea de la împingerea informației către utilizatori, la extragerea informației necesare, stocată undeva în sistem;
 - perfecționarea mijloacelor fizice și electronice de protecție a comunicațiilor de voce și date proprii și ale aliaților;
 - utilizarea mult mai largă a sistemelor GPS atât în planificarea și desfășurarea sistemelor C4ISR, cât și în folosirea, cu precizie, a sistemelor de arme și a sprijinului pentru luptător;

- o punere în comun a unor resurse umane financiare și tehnologice în baza noului concept lansat la Summitul de la Chicago „Smart Defence” (Mai 2012).

Revenind la comparația dintre dezvoltarea tehnologiilor C4ISR în Armata SUA, pe de o parte și cea din armatele principalilor aliați europeni, pe de altă parte (principalul obiect al studiului „European C4ISR Capabilities and Transatlantic Interoperability”) se arată că:

- **atât SUA cât și europenii** recunosc importanța interoperabilității transatlantice a sistemelor C4ISR și faptul că în acest domeniu sunt multe neajunsuri;
- **statele europene**, chiar dacă dispun de posibilități economice, financiare și tehnologice ridicate, nu acordă atenția cuvenită sistemelor de apărare și implicit componentei C4ISR;
- **există un dialog insuficient între** militari și reprezentanții industriei electronice și de asemenea, o irosire redundată de resurse pe cele două maluri ale Atlanticului (nu există o sinergie a eforturilor de cercetare-dezvoltare);
- **NATO continuă să pună la dispoziția** membrilor NATO concepții, obiective și standarde în domeniul C4ISR, inclusiv pentru dezvoltarea capacităților specifice aflate sub autoritatea UE/EDA;
- **interoperabilitatea C4ISR** este avansată în statele Uniunii Europene doar în domeniul spațial, inclusiv prin efortul de a pune în operă sistemul de poziționare globală GALILEO;
- **studiile, prognozele și politicile UE/EDA**, în domeniu nu au depășit faza teoretică, mai ales după anul 2004 (a se vedea site-ul EDA: <http://www.eda.europa.eu/defencefacts/>).

La aceste concluzii se pot adăuga unele observații și puncte de vedere venite din partea unor oficiali americani, cu ocazia desfășurării simpozionului jubiliar al AFCEA⁶, Washington DC, 18-19 iunie 2006. **Astfel, Amiralul Edmund P. Giambastini Jr., USN**, vicepreședinte al Statului Major Întrunit al Armatei SUA la acea vreme a subliniat:

- necesitatea îmbunătățirii și îmbogățirii schimbului de idei și păreri între reprezentanții militari și cei ai mediului industrial de pe

⁶ AFCEA a fost fondată în SUA în anul 1946. În prezent servește ca o punte de legătură între cerințele guvernamentale și capacitățile industriei, reunind membrii de vârf din structuri guvernamentale, industrie și profesioniști militari care activează în domeniul tehnologiei informației, comunicațiilor și serviciilor de informații (intelligence).

ambele maluri ale Atlanticului, în domeniul dezvoltării tehnologiilor C4ISR și ale sistemelor, echipamentelor și serviciilor destinate mediului militar și civil;

- a cerut militarilor SUA și i-a rugat pe aliații europeni să se implice în dialog, sub toate aspectele (operaționale, tehnice, umane) spunând că aceștia „nu trebuie să bage capul în nisip”, lăsându-i pe cei din industrie să acționeze singuri, fără corecțiile obiective venite din partea luptătorilor;
- a solicitat liderilor armatei (civili și militari) să înțeleagă evoluțiile actuale în domeniul C4ISR și în domeniile conexe, precum și progresele așteptate pe termen mediu și lung, pentru a nu fi depășiți de realități;
- a punctat cu fermitate necesitatea unificării operaționale și tehnice a sistemelor și rețelelor armatei SUA (și ale aliaților), în așa fel încât să dispară, în cel mai scurt timp posibil, disfuncționalitățile grave dintre categoriile de forțe ale Armatei și dintre MU(U) aparținând diverselor arme. **În context, a spus că în domeniul CIS (C4ISR), alte sisteme tehnice, categoriile de forțe nu pot și nu vor fi lăsate să devină „stat în stat”, cu politici autarhice, izolate. Rolul de coordonator general îl are și îl va avea Direcția Comandă, Control, Comunicații și Computere (J6) din Statul Major Întrunit. (notă: acest lucru este valabil și pentru armatele europene din statele membre NATO).**

La rândul său, generalul (ret.) Collin L. Powell, fostul secretar de stat al SUA, om cu o bogată experiență militară, a prezentat în cadrul expunerii sale – „Soldatul și Omul de Stat” (The Soldier and The Statesman) câteva idei demne de reținut, în contextul acestui material:

- oamenilor de stat civili și militari le revin înalte responsabilități politice și morale față de luptătorii trimiși în teatrele de operații;
- înzestrarea cu armament, echipamente IT&C și mijloace de protecție pentru militari trebuie să fie prioritatea zero a Armatei SUA, prioritate care trebuie transmisă și statelor membre NATO;
- războaiele și conflictele moderne au dovedit, fără tăgadă, că a crescut exponențial importanța sistemelor C4ISR, de la nivelul strategic și până la soldat. Aceasta înseamnă vizualizarea, în timp

real, a spațiului de operații (luptă), informație pertinentă pentru luptători, aspecte care le salvează viețile, mai mult decât grosimea blindajelor. Mulți politicieni și chiar unii militari nu înțeleg aceste evoluții sau din comoditate ori nepăsare, se fac că nu înțeleg;

- înțelegerea deplină că în luptă trebuie protejat soldatul, ajutat să înțeleagă că nu este singur și nu este părăsit în teatrul de operații. Pentru a realiza acest lucru rolul sistemelor C4ISR este esențial;
- solicită mai multă responsabilitate celor care trimit oamenii la război, dar uită să le asigure fondurile și echipamentele necesare.

Aceste idei exprimate de către cei doi oficiali americani pot și trebuie să fie subiecte de meditație și pentru politicienii și militarii de rang înalt europeni, în scopul reducerii decalajelor tehnologice și operaționale, al sporirii forței și vitezei de acțiune a trupelor și al deplinei interoperabilități în acțiuni de coalitție, inclusiv în interiorul NATO și al forțelor UE/EDA.

Să vedem însă cum stă Europa, reprezentată în „Studiu...” de către șapte state, șase membre NATO (Franța, Marea Britanie, Germania, Italia, Olanda și Spania) și unul – Suedia, membru UE, în domeniul dezvoltării și implementării tehnologiilor C4ISR în armatele naționale și în forțe puse la dispoziția NATO și UE (EDA). Fără îndoială că spațiul și timpul avut la dispoziție nu ne permite să facem o prezentare în detaliu a politicilor, concepțiilor, doctrinelor și strategiilor referitoare la transformarea structurilor militare, la aplicarea conceptelor noi (precum Network Centric Operations etc.) și la cercetarea, dezvoltarea și implementarea, într-un interval de timp rezonabil (6-10 ani) a noilor sisteme C4ISR (+variante). Doritorii pot studia zeci de studii și materiale apărute pe această tematică, cele mai multe fiind prezente și pe site-urile de Internet ale Armatei SUA, NATO, UE/EDA, armatelor naționale din statele membre NATO etc.

Ne vom rezuma la a prezenta, în sinteză, unele capacități relevante, astfel:

- **„Main European national C4ISR strategies and capabilities”** (Principalele sisteme naționale C4ISR, strategii și capacități). Câteva concluzii:
 - **Franța, Marea Britanie, Germania și Italia** acordă o atenție rezonabilă dezvoltării sistemelor C4ISR în ansamblu, perfecționării sistemelor de comandă și control (C2), extinderii cantitative și calitative a comunicațiilor militare și a componentelor ISR (Intelligence, Surveillance and Reconnaissance);

- **preocupări avansate** sunt și în Olanda, Spania și Suedia, cu posibilități mai reduse pentru componenta ISR;
- **toate statele** acordă atenție comunicațiilor prin satelit și dezvoltării sistemului de poziționare GALILEO;
- **sunt abordate** și se propun soluții pentru creșterea nivelului de interoperabilitate cu sistemele Armatei SUA și în interiorul NATO și al UE/EDA;
- **Capabilitățile C4ISR ale Franței:**
 - atenție sporită acordată nivelului strategic, forțelor desfășurabile, categoriilor de forțe și nivelului tactic la toate componentele sistemului militar francez;
 - preocupări concrete pentru interoperabilitate în cadrul NATO și UE/EDA. Aplică recomandările STANAG;
 - extinderea capabilităților proprii de comunicații prin sateliți militari;
 - dezvoltarea VoIP pe baze radio în câmpul tactic;
 - avansarea în domeniul componentei ISR (inclusiv printr-o nouă generație de sateliți de observare Helios-2);
- **Capabilitățile C4ISR ale Marii Britanii:**
 - accent pe dezvoltarea capabilităților C2 pentru „Joint Operational System” (JOCS), faza I;
 - finalizarea sistemului C4ISR-Bowman, în principal pe baze radio;
 - creșterea capabilităților proprii ISR;
 - interoperabilitatea cu Armata SUA și în cadrul NATO (deja Marea Britanie stă cel mai bine la acest capitol);
 - dezvoltarea comunicațiilor prin satelit și lansarea unor sateliți proprii de observare (S&R micro-satellite for remote sensing);
- **Capabilitățile C4ISR ale Germaniei:**
 - dezvoltarea sistemului HEROS pentru eşaloanele corp, divizie și brigadă și implementarea acestuia la EUROKORPS și la corpul de armată Germano-Olandez;
 - atenție deosebită pentru sistemele marinei și aviației;
 - rezolvarea problemelor de interoperabilitate cu Armata SUA, NATO și UE/EDA;

- implementarea unor rețele TETRAPOL;
- dezvoltarea capabilităților proprii ISR și a comunicațiilor prin satelit;
- **Italia, Olanda, Spania:**
 - prezintă realitățile din aceste țări, cu resurse și posibilități ceva mai mici;
 - se pune accent pe comunicațiile tactice și pe cele VoIP pe baze radio;
 - toate au preocupări și realizări în domeniul comunicațiilor militare prin satelit;
 - posibilități mai mici pentru componenta ISR;
 - acordă atenție interoperabilității în cadrul NATO și UE/EDA.
- **În ceea ce privește România** sunt puncte de vedere diferite, unele chiar contradictorii, iar realitățile, pe teren, după anul 2006 sunt nesatisfăcătoare:
 - **de la bagatelizarea nevoii de putere militară pentru România** („ne apăra NATO”, „nu se întrevăd amenințări militare”(?!), „nu sunt resurse” etc.) până la ostilitate pe față a unor oficiali guvernamentali și a unor parlamentari („sunt bani aruncați”, „urmează o pace de o mie de ani”, „am dat bani și militari români nu au purtat războaie”(?!));
 - **sunt și voci** (puține și slabe) din partea unor politicieni civili și a unor militari care susțin, pe bună dreptate, că România nu s-a putut și nu se poate lipsi de o capacitate militară rezonabilă și credibilă și că de fapt această capacitate este un indicator de statalitate și de politică externă;
 - **este de remarcat ce spune fondatorul STRATFOR – George FRIEDMAN** într-un interviu acordat HotNews în 16 Decembrie 2010: „UE și NATO nu asigură României securitatea la care se gândea când a vrut să adere, de aceea România trebuie să-și întărească suveranitatea, să aibă propria politică, bazată pe urmărirea intereselor naționale. Ultimii 20 de ani au fost un interludiu plăcut în istorie, de acum românii trebuie să-și gândească viitorul, dar e mai comod pentru ei să se pretindă

neajutorați și să le decidă alții viitorul”⁷ (a se vedea textul integral al interviului);

- **analiza Extrasului din „Defence Data Portal” / UE / EDA arată** clar că România acordă cel mai mic procent din PIB (pe hârtie între 1,29 și 1,39%, în realitate doar 0,8-0,9%) dintre statele membre NATO și UE. Din datele recente rezultă că situația se degradează și mai mult inclusiv în planul efectivelor, prin nefastul exces de zel al guvernanților și al unor militari cu funcții de răspundere.

Câteva recomandări ale specialiștilor pentru evoluțiile viitoare în domeniul C4ISR:

- este necesară sporirea investițiilor țărilor europene în domeniu pentru a reduce decalajul important care le desparte de SUA;
- interoperabilitatea transatlantică este și va fi o prioritate;
- operațiile de coaliție sunt deja un fapt de viață, ceea ce impune o soluționare în comun a problemelor operaționale și tehnice;
- intensificarea cooperării tehnologice între aliați, pentru a înlătura eforturile reduntante și irosirea de resurse (vezi „Smart Defence”);
- încurajarea noilor state membre NATO și UE să investească cu inteligență în domeniul sistemelor C4ISR;
- consolidarea industriilor europene;
- participarea activă din partea statelor membre la elaborarea și aplicarea reglementărilor STANAG (sunt mai multe probleme în acest domeniu);
- transferul mai curajos de tehnologie din partea SUA către aliați (reglementările SUA sunt excesiv de restrictive).

Desigur sunt multe probleme de aprofundat în acest vast și sensibil subiect, cu implicații politice, militare, financiare și comerciale, atât în interiorul NATO, cât și al Uniunii Europene. Acest demers nu a făcut altceva decât să deschidă interesul specialiștilor militari și civili din România în analiza evoluțiilor tehnologice actuale în domeniul C4ISR și în găsirea unor soluții viabile pentru Armata României, atât în context NATO, cât și în cel al Uniunii Europene.

⁷ FRIEDMAN George, fondatorul STRATFOR – „România trebuie să învețe să fie mai periculoasă pentru a exista, să fie un risc pentru ruși, germani, și de ce nu, americani”, interviu NotNews.ro, 16 noiembrie 2010.

NOTE BIBLIOGRAFICE

- [1]. Adams Gordon, *Strength in Numbers: The European Allies and American Defense Planning*, in Cindy Williams, ed., *Holding the Line: U.S. Defense Alternatives for the Early 21st Century*, (Cambridge, MA: MIT Press, 2001).
- [2]. Barry Charles, *Coordinating with NATO*, in *Transforming America's Military*, Hans Binnendijk, ed., (Washington, DC: National Defense University Press, 2002).
- [3]. Barry Charles, *Transforming NATO Command and Control for Future Missions*, *Defense Horizons* 28, (Washington, DC: Center for Technology and National Security Policy, June 2003).
- [4]. Binnendijk Hans, and Richard Kugler, *Transforming European Forces*, *Survival*, no. 44 (2002): 117-132.
- [5]. Brimmer Esther, ed. **The EU's Search for a Strategic Role: ESDP and Its Implications for Transatlantic Relations** (Washington DC: Center for Transatlantic Relations, 2002).
- [6]. Center for International and Strategic Studies, **European Defense Industrial Consolidation: Implications for U.S. Industry and Policy** (Washington, DC: Center for Strategic and International Studies, 2001).
- [7]. Center for Strategic and International Studies, **The Future of the Transatlantic Defense Community** (Washington, DC: Center For Strategic And International Studies, 2003).
- [8]. European Commission, **European Defense: Industrial and Market Issues - Towards an EU Defense Equipment Policy** (Brussels: EC, 2003).
- [9]. Friedman George, „Următorii 100 de ani. Previziuni pentru secolul XXI”, Editura Litera, București, 2012.
- [10]. Frunzeti Teodor, Zodian Vladimir, (coord.), *Lumea 2011, Enciclopedie politică și militară (Studii Strategice și de Securitate)*, Editura CTEA, București, 2011.
- [11]. Gompert David, Richard L. Kugler, and Martin Libicki, **Mind the Gap: Promoting a Transatlantic Revolution in Military Affairs**, (Washington, DC: National Defense University Press, 1999).
- [12]. Gompert David, and Uwe Nerlich, **Shoulder to Shoulder: The Road to U.S.-European Military Cooperability; A German-American Analysis**. (Santa Monica, CA: RAND, 2002).

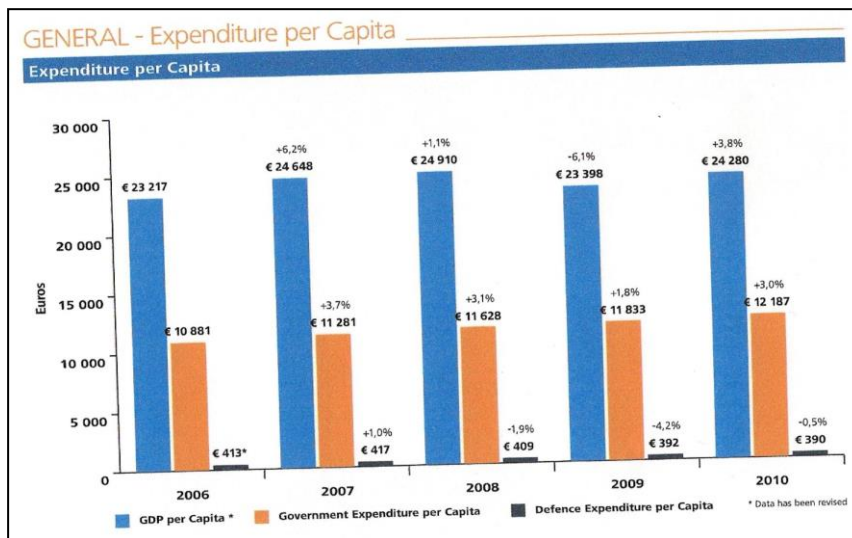

- [13]. Grapin Jacqueline, ed., **Transatlantic Interoperability in Defense Industries: How the U.S. and Europe Could Better Cooperate in Coalition Military Operations.** (Washington, DC: The European Institute, 2002).
- [14]. Hamilton Daniel, ed., **Transatlantic Transformations: Equipping NATO for the 21st Century.** (Washington, DC: Center for Transatlantic Relations, 2004).
- [15]. Hura Myron, Gary McLeod, Eric Larson, James Schneider, Daniel Gonzales, Daniel Norton, Jody Jacobs, Kevin O'Connell, William Little, Richard Mesic, Lewis Jamison. **Interoperability: A Continuous Challenge in Coalition Air Operations.** (Washington, DC: RAND, 2000.)
- [16]. James Andrew, and Philip Gummett, **European Defense RTD in Context. Policy Research in Engineering, Science and Technology** (Manchester, England: University of Manchester, 1998).
- [17]. Lovering John, *Which Way to Turn? The European Defense Industry after the Cold War*, in Anne R. Markusen and Sean S. Costigan, eds., *Arming the Future: A Defense Industry for the 21st Century.* (New York: Council on Foreign Relations Press, 1999).
- [18]. Nelson C. Richard, and Jason Purcell, eds., *Transforming NATO Forces: European Perspectives.* Compendium of papers presented at a conference on "Transforming NATO Forces: European Perspectives," October 18, 2002. (Washington, DC: Atlantic Council of the United States, 2003).
- [19]. Schmitt Burkhard, ed., *Between Cooperation and Competition: The Transatlantic Defence Market* Chaillot Paper No.44. (Paris: Institute for Security Studies of the European Union, 2001).
- [20]. Schmitt Burkhard. *The European Union and Armaments: Getting a Bigger Bang for the Euro.* Chaillot Paper No.63, (Paris: Institute for Security Studies of the European Union, 2003).
- [21]. U.N.Ap., Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Sesiunea Anuală de Comunicări Științifice, 19-20 noiembrie 2009, București, vol. II.
- [22]. U.N.Ap., Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, Sesiunea Anuală de Comunicări Științifice, 17-18 noiembrie 2011, București, vol. I.

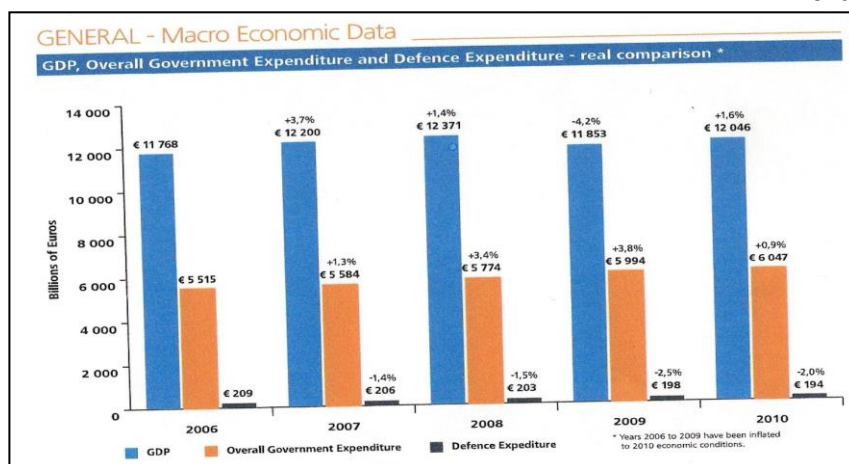
ANEXE

Anexa nr 1.

Sursa: www.eda.europa.eu/DefenceDataPortal/2010DefenceData.

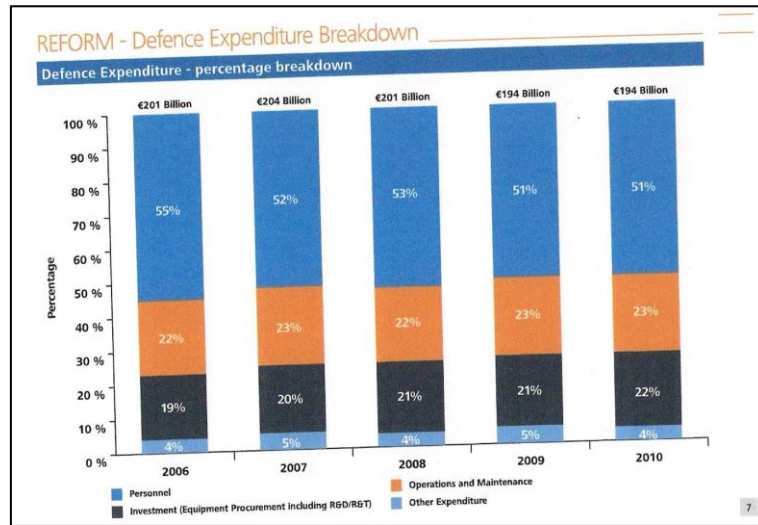
Anexa nr. 2

Sursa: www.eda.europa.eu/DefenceDataPortal/2010DefenceData.

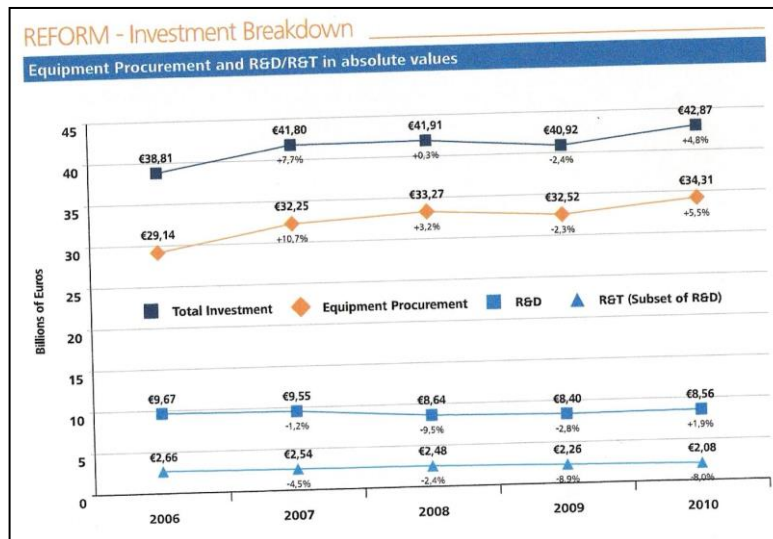

Anexa nr. 3

Sursa: www.eda.europa.eu/DefenceDataPortal/2010DefenceData.

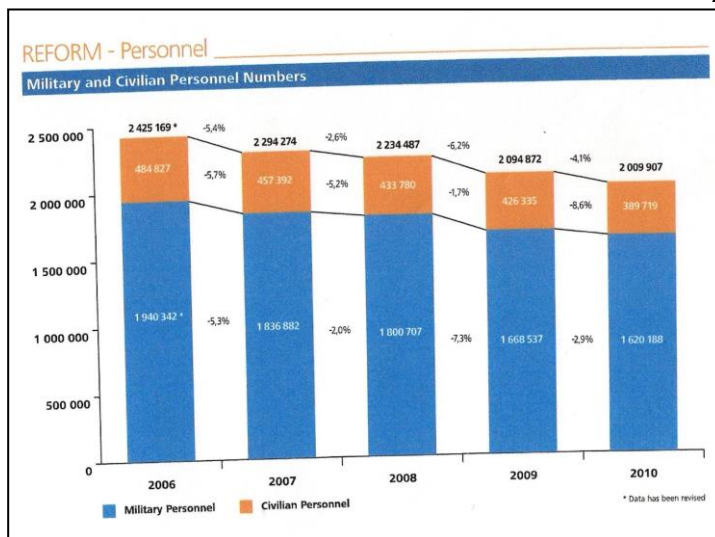
Anexa nr. 4

Sursa: www.eda.europa.eu/DefenceDataPortal/2010DefenceData.

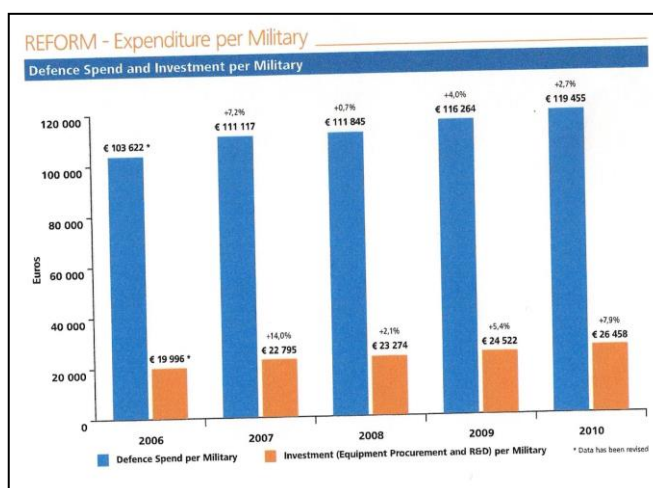
Anexa nr. 5.

- media europeană la civili este de 19% din totalul efectivelor

Sursa: www.eda.europa.eu/DefenceDataPortal/2010DefenceData.

Anexa nr. 6

Sursa: www.eda.europa.eu/DefenceDataPortal/2010DefenceData.

95 DE ANI DE LA UNIREA BASARABIEI CU ROMÂNIA

95 YEARS FROM THE UNION OF BESSARABIA WITH ROMANIA

Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU*

Rezumat: Acest articol prezintă câteva considerații cu privire la istoria militară românească între anii 1916-1919, precum și rolul armatei în cadrul procesului înfăptuirii Marii Uniri, trăgând concluzii și învățăminte prețioase atât pentru prezent cât și pentru viitor.

Sunt de asemenea prezentate acțiunile militare românești pentru realizarea unirii dintre Basarabia și România în luna martie 1918.

Cuvinte cheie: rolul armatei; unirea; Basarabia și România; Marea Unire; acțiuni militare.

Abstract: The present paper presents some considerations on the Romanian military history between 1916 and 1919, and Armed Forces role in the process of Romania's Great Union realization, drawing conclusions and lessons valuable both now and for the future.

There are also presented the Romanian military actions for the accomplishment of the union between Bessarabia and Romania in March 1918.

Keywords: role of Armed Forces; the union; Bessarabia and Romania; Union; military actions.

România a intrat în război alături de statele Antantei (Franța, Rusia, Marea Britanie și Italia), întrucât acestea îi recunoșteau legitimitatea dezideratelor sale naționale. Guvernul român a încheiat cu guvernele statelor Antantei, în luna august 1916, Tratatul de alianță și Convenția militară, deoarece Aliații garantau integritatea teritorială a României și recunoșteau nu numai drepturile ei asupra provinciilor sale istorice locuite de românii din Austro-Ungaria, ci și viitoarele frontiere ale statului. Așadar, românii au dus propriul lor război în scopul eliberării teritoriilor străbune ce erau sub stăpânire străină.

Zădărnicierea ofensivei inamice prin victoriile de la Mărășești, Mărăști și Oituz, din vara anului 1917, a însemnat spulberarea planurilor Puterilor Centrale de

* Profesor la Academia Comercială Satu Mare, profesor-asociat la Universitatea Națională de Apărare „Carol I” și membru al Academiei Oamenilor de Știință din România. Telefon: 0720566911; esiteanu@yahoo.com

cucerire a României pentru a o desființa ca stat suveran. Astfel, a crescut prestigiul internațional al României și s-au creat condițiile favorabile de înfăptuire a Marii Uniri.

Partidul Comunist din Rusia a inițiat o puternică propagandă de dezertare a soldaților ruși prin unele lozinci ca „Jos cu ofițerii și generalii țariști” etc., mai ales după victoria Revoluției socialiste din Rusia (7 noiembrie 1917, conform noului calendar).

De aceea, Consiliul de Coroană, convocat de Regele Ferdinand I, a dezbătut la 18 noiembrie (1 decembrie) 1917¹, starea nou creată ca urmare a revoltelor trupelor rusești (actele de insubordonare, degradarea ofițerilor și alegerea de comandanți din rândul soldaților, dezertări în grup, jefuirea teritoriului prin care se deplasau dezertorii etc.).

Evidențiem unele măsuri, cu caracter militar, stabilite de către Consiliul de Coroană:

1. unitățile române să închidă golurile (intervalele) create după părăsirea frontului de către trupele rusești, întrucât era iminentă încheierea Armistițiului de către Rusia Sovietelor cu Puterile Centrale;

2. să nu apară nicio fraternizare cu trupele rusești;

3. respingerea oricărui atac inamic în condițiile părăsirii totale de către militarii ruși a frontului;

4. retragerea forțelor noastre pe un nou aliniament al frontului în fața Iașului, care să se sprijine cu aripile pe râul Prut;

5. adoptarea unor măsuri de contracarare a jafurilor trupelor ruse².

La 22 noiembrie (5 decembrie) 1917, noul guvern sovietic a semnat la Brest-Litovsk³ Armistițiul cu Puterile Centrale (inclusiv pe Frontul Românesc), ceea ce a pus România într-o situație deosebit de dificilă.

Cu două zile înainte, Regele Ferdinand împreună cu premierul român Ion I.C. Brătianu au analizat starea în care se găsea România ca urmare a ieșirii separate din război a Rusiei, nu numai în plan militar (imposibilitatea Armatei Române de a prelua apărarea tuturor sectoarelor părăsite de ruși), ci și prin distrugerea tuturor legăturilor ei cu aliații, legături ce se făceau pe teritoriul Rusiei, ceea ce a condus la imposibilitatea aprovizionării trupelor noastre (cu muniții și alimente) și a utilizării bazelor de aprovizionare de la est de Prut. Primul ministru Ion

¹ Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României, 1916-1919*, Ediția II-a, vol. III, Editura Casei Școalelor, București, p.20.

² *România în anii Primului Război Mondial*, Editura Militară, București, 1987, pp. 426-427.

³ Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *De la statul geto-dac la statul român unitar*, București, 1983, p.540.

I.C. Brătianu a trimis Aliaților un memoriu în care „demonstra că România se afla în fața pericolului iminent de a fi ocupată în întregime de Puterile Centrale dacă nu va accepta formula unui armistițiu cu acestea din urmă. Totodată, el preciza că nu va interveni niciun fel de modificare a raporturilor României cu Aliații, așa cum au fost stabilite în Tratatul și Convenția din august 1916, rezervându-și dreptul de a reîncepe lupta armată de îndată ce condițiile externe îi vor permite”⁴.

Totodată, la ordinul regelui Ferdinand, Marele Cartier General român a întocmit și înaintat un raport Consiliului Militar Interaliat al Antantei la 18 noiembrie (1 decembrie) 1917, care, între altele, stipula că „întrucât Aliații nu pot oferi guvernului român tot sprijinul material și moral pe care l-au promis, singura soluție este acceptarea unei păci separate, ...că într-o asemenea ipoteză Aliații își vor da consimțământul pentru încheierea unei păci separate fără să denunțe obligațiile pe care și le-au asumat față de România în august 1916”⁵.

Fiind în România, generalul Henry Berthelot preciza că cele două armate (rusă și română) aflate pe frontul român sunt amestecate și nici nu ar putea fi separate, iar soarta României este intim legată de evoluția situației din Rusia⁶.

La data de 22 noiembrie (5 decembrie) 1917, când s-a semnat Armistițiul între Rusia Sovietelor și Puterile Centrale, „generalul rus Dimitri Grigorievici Scerbacev (comandantul trupelor ruse de pe frontul românesc), a comunicat regelui Ferdinand I și primului ministru Ion I.C. Brătianu că întrucât nu își mai putea controla armata a hotărât să propună mareșalului August von Mackensen (comandantul forțelor Puterilor Centrale de pe frontul românesc) încheierea Armistițiului”⁷.

Reprezentanții statelor Antantei au căutat să sugereze guvernului român să continue războiul apărându-și interesele lor de mari puteri, neținând seama că România practic prin continuarea războiului ar fi pierdut întregul teritoriu al țării. Dar, ei își apărau situația lor temându-se de transferarea pe Frontul de Vest a unor divizii ce ar fi devenit „disponibile” de pe frontul oriental. Astfel, guvernul britanic a respins ideea de armistițiu considerând „sacră cauza națională a românilor”. Aderând la părerea engleză, președintele SUA dădea asigurări că după război „va sprijini România din toate puterile” și că „la Conferința de pace va salvagarda integritatea teritorială a națiunii române”⁸.

⁴ Nicolae Ciobanu, *Armistițiul din 9 decembrie 1917 dintre Armatele Română și cele ale Puterilor Centrale*, Revista de Științe Militare, nr.2/2007, p. 80.

⁵ *România în anii Primului Război Mondial*, Editura Militară, București, 1987, p. 426.

⁶ Apud, *România în anii Primului Război Mondial*, op.cit., p.428.

⁷ Nicolae Ciobanu, op. cit., p. 81.

⁸ Apud, *România în anii Primului Război Mondial*, op.cit., p.429.

De asemenea și Franța era împotriva armistițiului, iar generalul Berthelot a cerut în mod expres guvernului român să nu accepte armistițiul, elaborând un plan de rezistență conform căruia trupele române trebuiau să lupte în Moldova până la limitele forței lor de apărare și apoi să se retragă în Ucraina⁹, plan respins de Regele Ferdinand și I.I.C. Brătianu.

Sub amenințările Puterilor Centrale de a relua ofensiva pe Frontul Român, la 21 noiembrie (4 decembrie) 1917, s-a întrunit Consiliul de miniștri (*la care au participat principele Carol, șeful Marelui Cartier General român – generalul C. Prezan –, generalii Alexandru Averescu și Eremia Grigorescu și președinții celor două camere legiuitoare*) sub președinția regelui Ferdinand I, asistat de primul ministru Ion I.C. Brătianu. Consiliul de Miniștri a decis în unanimitate că Armistițiul este impus de un caz de forță majoră având un caracter pur militar și nu politic.¹⁰

În scopul de a nu angaja direct în tratative conducerea supremă a statului și a armatei, „Regele Ferdinand I a cedat generalului Constantin Prezan, temporar, conducerea supremă a armatei și a stabilit componența delegației militare care urma să negocieze condițiile Armistițiului cu Puterile Centrale”¹¹.

Încheierea armistițiului de către România (la 26 noiembrie/9 decembrie 1917) era o necesitate în contextul ieșirii Rusiei din război, mai ales că în cursul tratativelor de la Brest-Litovsk generalul Hofman (șeful delegației Puterilor Centrale), a sfătuit pe Troțki (reprezentantul comisarilor poporului Rusiei), să trimită agenți în armata română, să aresteze Misiunea română de la Sankt-Petersburg și să fie luate măsuri pentru suprimarea regelui Ferdinand I și a comandanților de înalt rang ai armatei române¹².

Principala hotărâre rezultată în urma negocierilor între delegațiile reprezentanților părților angajate în conflict a fost: „Armata Română sub comanda generalului Prezan, aflată pe Frontul Român încheie Armistițiul pentru durata cât va exista Armistițiul armatelor ruse de pe acest front”¹³.

Mulți autori¹⁴ consideră că „O rezistență singură a armatei române în fața Puterilor Centrale ar fi dus practic la nimicirea în mare parte a armatei și ocuparea întregului teritoriu al României situație pe care Aliații României nu au înțeles-o de la

⁹ Nicolae Ciobanu, *op. cit.*, p. 82.

¹⁰ Mircea Popa, *Primul Război Mondial. 1914-1918*, București, 1979, p.308.

¹¹ Nicolae Ciobanu, *op. cit.*, p. 82.

¹² Arhivele naționale, București, fond *Microfilme Anglia*, rola 257, c.369.

¹³ *România în Primul Război Mondial*, f.d.e., p.321

¹⁴ Nicolae Ciobanu, *op. cit.*, p. 83.

început”. Miniștrii țărilor aliate și asociate acreditați la Iași recunoșteau într-un Memoriu trimis primului-ministru român Ion (Ionel) I.C. Brătianu la 8 (21) decembrie 1917 „extrema gravitate” în care se găsea statul român justificând astfel încheierea Armistițiului și scoteau, totodată, în evidență sacrificiile enorme ale armatei române, eroismul ei nu numai în serviciul cauzei naționale a României dar și a aliaților²⁰. Dar punctul lor de vedere nu a întrunit și consimțământul tuturor guvernelor pe care le reprezentau.

De comun acord cu Regele Ferdinand, premierul român Ion (Ionel) I.C. Brătianu a întocmit un amplu Memoriu adresat la 29 decembrie 1917 (10 ianuarie 1918), oficialilor aliați, în care, șeful guvernului român „a demonstrat imposibilitatea României de a adopta o altă hotărâre fără a-i fi periclitată existența sa statală, subliniind că Armistițiul a fost încheiat în condițiile când România se găsea practic izolată și asupra ei plana pericolul pierderii întregului teritoriu. Totodată se sublinia că Armistițiul nu va atinge în niciun fel obligațiile pe care România și le-a asumat prin Tratatul din august 1916”¹⁵.

Consemnăm și intervenția ministrului de Externe al Franței, St. Pichon, în Camera Deputaților: „România a obținut de acord cu noi și prin noi Concursul tuturor aliaților. Armistițiul n-a putut fi evitat cu toate eforturile noastre”¹⁶.

La Iași, în tabăra de la Socola, s-a constituit un comitet bolșevic, care a hotărât: asasinarea lui Scerbacev (comandantul armatei ruse aliate), detronarea regelui Ferdinand și introducerea regimului comunist în România. Ca urmare, în ședința Consiliului de Miniștri din 4-5 ianuarie s-a aprobat „intervenția armatei române pentru dezarmarea trupelor ruse bolșevizate din tabăra de la Socola și trimiterea lor peste Prut”¹⁷.

În luna decembrie 1917 s-au desfășurat lucrările Sfatului Țării, organ politic reprezentativ al românilor din Basarabia, care avea 150 deputați, din care 105 moldoveni (români) și 45 minoritari. Acesta a proclamat Republica Democratică Moldovenească, cu statut autonom în cadrul Republicii Federative Democratice Ruse și a ales pe Ion Incuț președintele Sfatului Țării.

Trupele ruse, care dezertau de pe front, s-au deplasat în spațiul dintre Prut și Nistru. Acțiunile lor urmăreau impunerea prin forță a unui sistem politic comunist, contrar voinței românilor de aici și distrugerea sistemului de aprovizionare al armatei române, ce era dispus în această regiune. Banditismul trupelor ruse și anarhia

¹⁵ Nicolae Ciobanu, *op. cit.*, p. 84.

¹⁶ *România în Primul Război Mondial*, f.d.e., p. 432.

¹⁷ *Ibidem*, p. 7.

creată în acest teritoriu românesc au determinat autoritățile centrale și locale din Basarabia „să ceară protecție regelui Ferdinand, statului și armatei române, pentru ca să restabilească ordinea și să asigure securitatea”¹⁸ cetățenilor basarabeni.

În fiecare zi a lunii decembrie 1917 s-au adresat guvernului și conducerii militare de la Iași cereri pentru intervenția trupelor române în Basarabia. Astfel, autoritatea județeană de aprovizionare Cahul solicita șefului de stat major al armatelor de pe frontul român: „în tot județul domnește anarhia, viața și averea populației sunt în pericol. Să se ia măsuri pentru a tăia din rădăcină nenorocirea spre a salva populația și armata”.¹⁹ La fel a procedat și Comitetul executiv din Leova care a solicitat guvernului român să trimită urgent trupe pentru apărarea raionului Leova împotriva tulburărilor grave ale ordinii publice.

Sfatul Țării de la Chișinău era amenințat direct de acțiunile tot mai dușmănoase ale bolșevicilor care au determinat Consiliul Directorilor General (care era de fapt guvernul) să expedieze o telegramă guvernului român prin care se cerea: „... vă rugăm sa binevoiiți trimiterea în Chișinău a unui regiment ardelenesc cu posibilă urgență. Totodată, vă rugăm să ordonați ca acest regiment să stea la dispoziția directorului Republicii Moldovenești”²⁰

Într-o manieră asemănătoare a acționat și Comitetul moldovenesc din Kiev, care îi comunica premierului I.I.C. Brătianu: „Fiind informați de către reprezentantul Sfatului Țării despre situația critică din Basarabia, vă rugăm să trimiteți imediat în Basarabia trupele române pentru salvarea țării”²¹.

Bolșevicii au atacat și sediul Comisiei internaționale de la Chișinău pentru aprovizionarea frontului român și au arestat militarii și funcționarii români. În această situație gravă, guvernul român a hotărât ca la 17 ianuarie 1918, să acorde sprijinul militar solicitat, iar conducerea de la Petrograd a trimis autorităților de la Iași o notă ultimativă care avea caracterul unei declarații de război.

Apoi, Lenin a ordonat ca, personalul diplomatic, consular și al misiunii militare române să fie arestat, ceea ce a generat un unanim protest oficial din partea șefilor misiunilor diplomatice acreditate la Petrograd, determinându-l să pună în libertate personalul român.

Marele Cartier General român a ordonat Corpului 6 armată român „să respingă peste Nistru bandele ruse care ar putea încerca să treacă în Basarabia

¹⁸ Ibidem, p.8.

¹⁹ Armata Română și Marea Unire, Ed. „Daco-Press”, Cluj-Napoca, 1993,p.166.

²⁰ Arh. M.Ap.N., fond microfilme, rola P.II1.2510, c.11.

²¹ Ștefan Ciobanu, *Basarabia*, Monografie, Chișinău, 1926, p.184.

fără ordinul comandantului rus al frontului (Scerbacev – n.a.) și deci cu intenția de a jefui sau ataca trupele noastre; să asigure ordinea și regulata circulație pe calea ferată, să se facă ordine în tot ținutul Basarabiei, punându-se viața și avutul locuitorilor la adăpostul jafurilor și crimelor”²².

Pentru îndeplinirea misiunii Corpul 6 armată avea la dispoziție diviziile 11 și 13 infanterie, 1 și 2 cavalerie. Celor patru divizii destinate să acționeze la est de Prut li s-a ordonat „să distrugă forțele de agitație existente în Basarabia; să le treacă peste Nistru sub escortă, cu trenul sau pe jos, toți soldații ruși dezertori care răătăcesc prin sate și sunt organizați în bande în scopul de a jefui și răzvrăți pe locuitori. Cei originali din Basarabia vor fi trimiși la vetrele lor”²³.

Divizia a 11-a a trecut Prutul și a înaintat spre Chișinău, pe două coloane, iar la 25 ianuarie s-a concentrat în raioane situate la vest de Chișinău. Generalul Constantin Prezan a adresat o proclamație populației din Basarabia în care arăta: „Vă declar sus și tare că Oastea Română nu dorește decât ca prin orânduiala și liniștea pe care o aduce, să vă dea puțința să vă statorniciți și să vă desăvârșiți autonomia și slobozenia voastră, precum veți hotărî voi singuri”²⁴.

Comandantul diviziei s-a întâlnit cu Ion Inculeț, președintele Sfatului Țării, „pentru a stabili de comun acord modalitățile intrării în oraș”²⁵. În seara zilei de 26 ianuarie trupele române au intrat în Chișinău fiind primite cu bucurie și ovații de populație. Consiliul Comisarilor Poporului de la Petrograd a hotărât ruperea relațiilor diplomatice cu România, expulzarea reprezentanților guvernului român și a menționat că, „fondul de aur care se găsește la Moscova este declarat intangibil pentru oligarhia română. Guvernul sovietic își asumă răspunderea pentru a conserva acest fond și de a-l retrimite în mâinile poporului român”²⁶.

Peste două zile, generalul E. Broșteanu și colaboratorii săi apropiați au fost invitați la ședința Sfatului Țării, fapt ce simbolizează prețuirea armatei române.

Saluturilor de bun venit generalul E. Broșteanu le-a răspuns prin a exprima ideea necesității unei forțe care să garanteze viața liniștită de stat îndemnând și asigurând gazdele: „creați-vă viața dumneavoastră cum credeți și nimeni nu se amestecă în ea. În organizarea ei noi nu vă vom împiedica”²⁷. La 6 februarie 1918,

²² Arh. M.Ap.N., fond microfilme , rola P II.150, c.282.

²³ Ibidem.

²⁴ „Ardealul”, nr.6 din 18 ianuarie 1918.

²⁵ Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *90 de ani de statalitate românească*, Revista de Științe Militare nr. 1/2008, p. 9.

²⁶ Tezaurul României la Moscova, Documente (1916-1917), coordonare și studiu introductiv de Viorica Moisuc, București, 1993, doc.45, p.114.

²⁷ Dr. Petre Cazacu, *Moldova dintre Prut și Nistru, 1812-1918, Iași, 1924*, p.271.

Sfatul Țării a proclamat independența Republicii Democratice Moldovenești. „În manifestul adresat populației se arăta că neatârnarea este o cerință politică a vremii, iar viitorul tânărului stat depinde de voința poporului”²⁸. În ce privește rolul oștirii române, în document se preciza că prin prezența ei „s-a întocmit o stare prielnică pentru munca harnică și orânduită pe toate ogoarele vieții. Oștile române au venit să apere drumurile de fier și magaziele de pâine pentru front, dar ființa lor pe pământul nostru ajută așezarea orânduielii în țară și de azi înainte roada muncii fiecărui cetățean al republicii este cheazășuită împotriva lăcomiei răufăcătorilor. Alt scop oștile românești pe pământul republicii nu au”²⁹.

La Chișinău, Armata României a fost primită cu ovații, în timp ce, pe dealurile situate la vest de Tighina, trupele bolșevice au trecut la apărare, hotărâte să mențină trecerea permanentă peste Nistru. Așteptând întăriri, comandamentul diviziei a lichidat trupele bolșevice din jurul Tighinei și apoi a pătruns în Tighina, la începutul lunii februarie 1918, în urma unor atacuri puternice.³⁰

„În sudul Basarabiei acțiunile au avut un caracter mai complex, datorită rezistenței trupelor bolșevice la care s-a asociat și o parte a populației neromânești de aici.”³¹ La solicitarea autorităților din Cahul, la 10 ianuarie 1918, un detașament format din subunități din Divizia 13 infanterie, a trecut Prutul și a restabilit ordinea în acest raion, după care înaintarea a fost oprită de unități bolșevice. După două săptămâni, forțele principale ale diviziei au trecut Prutul, și au înaintat spre Reni, Vulcănești, Bolgrad și Ismail³², sprijinite de flota de pe Dunăre. Pentru alungarea bolșevicilor s-a impus concentrarea unor forțe din trupele de uscat, marina militară și aviație.

Mulțumită acestor acțiuni militare, în sudul Basarabiei a fost restabilită ordinea publică și siguranța populației. După ce au fost respinse spre est, trupele bolșevice s-au concentrat la Cetatea Albă. Pentru capturarea și dezarmarea forțelor bolșevice concentrate acolo au fost destinate: 2 regimente, 2 brigăzi și flota de operații. „Acționând pe trei direcții, concentric, unitățile române au dezarmat grupurile bolșevice reușind ca la 18 martie 1918 să intre în vechea cetate a lui Ștefan cel Mare”.³³

²⁸ Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *op. cit.*, p. 10.

²⁹ Ștefan Ciobanu, *Basarabia, populația, istoria și cultura...*, p.103.

³⁰ *Armata Română și Marea Unire*, Editura „Daco-Press”, Cluj-Napoca 1993, p.170.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*.

³³ *Ibidem*, p.173.

Divizia 1 cavalerie a primit ordin să treacă Prutul și să se concentreze în zona orașului Bălți, pentru a acționa în nordul Basarabiei, până la Nistru³⁴. Detașamentele înaintate ale Diviziei 1 cavalerie au ocupat doar depozitele de materiale românești și abia la 23 ianuarie, odată cu sosirea forțelor principale, au pătruns în oraș, dezarmând și arestând forțele bolșevice.³⁵ „În zilele următoare unitățile de cavalerie române au luat sub control nordul Basarabiei, cu excepția județului Hotin, ieșind la 3 martie 1918 cu majoritatea forțelor pe cursul râului Nistru.”³⁶

Corpul 6 armată a trecut la apărare pe malul de vest al Nistrului „în scopul interzicerii pătrunderii forțelor bolșevice, deoarece autoritățile bolșevice au continuat acțiunile lor pentru luarea controlului asupra Basarabiei”³⁷.

În urma ruperii relațiilor diplomatice dintre Rusia și România, Kievul a dat ordinul de arestare a unor persoane oficiale și particulare române refugiate la Odessa. În Ucraina, bolșevicii au rechiziționat întregul parc de automobile, avioanele, depozitele de muniție românești și armele de la Karlovkov și Selatina și 18 vagoane încărcate cu arme și muniții aflate în drum spre România. De la Kiev s-a transmis guvernului de la Iași un ultimatum pentru ca „să dea ordin categoric trupelor române (...) să se retragă în granițele României fără a aștepta din partea noastră înlocuirea trupelor care păzesc depozitele Dvs.”³⁸.

Se acorda un termen de 48 de ore pentru îndeplinirea acestei cerințe, iar „neprimirea unui răspuns afirmativ, va atrage deschiderea unei acțiuni militare viguroase din partea armatei revoluționare ruse”. Acest demers sovietic era nejustificat și nerealist, deoarece se eluda realitatea că teritoriul românesc dintre Prut și Nistru a fost răpit de Rusia în 1812 și nu aparținea, istoric și juridic, Republicii Federative Ruse, precum și faptul proclamării independenței republicii basarabene la 6 februarie 1918.³⁹

Deoarece Puterile Centrale executau presiuni pentru încheierea unui tratat de pace, la 8 februarie 1918, guvernul condus de Ion I. C. Brătianu a demisionat. La 11 februarie se constituie un nou guvern condus de generalul Alexandru Averescu,

³⁴ Arh. M.Ap.N., fond microfilme, rola P.II.2.221, c.92.

³⁵ *Armata Română și Marea Unire*, Editura „Daco-Press”, Cluj-Napoca, 1993, p.173.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *op. cit.*, p. 9.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Ibidem.

care a fost obligat să înceapă tratative de pace cu Puterile Centrale. Trupele germane au ajuns la 12 martie 1918 în fața Odesei.

Lupta populației basarabene pentru unire s-a amplificat, iar în lunile ianuarie și februarie 1918 comitetele studențești române și zemstvele județelor moldovenești au cerut unirea cu România.⁴⁰ La 10 martie 1918 a sosit la Iași o delegație condusă de Ion Inculeț, președintele republicii Moldova și dr. Daniel Ciugureanu, primul ministru basarabean. Ea a mulțumit regelui Ferdinand și guvernului român pentru ajutorul militar acordat și a discutat problema unirii cu România.⁴¹ Astfel, la 27 martie 1918, la Chișinău s-a întrunit Sfatul Țării și a dat următoarea declarație cu privire la unirea Basarabiei cu România: „În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară: Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele sale dintre Prut, Nistru, Dunăre și Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și a dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele (popoarele – n.a.) singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa, România”.⁴² La 27 martie/9 aprilie 1918, Hotărârea Sfatului Țării Basarabiei a fost adoptată cu 86 de voturi pentru, 3 împotriva și 36 de abțineri, 13 deputați fiind absenți.⁴³ După votare a fost invitat în sală primul ministru Alexandru Marghiloman. Luând cunoștință de conținutul declarației guvernului noii republici basarabene, șeful guvernului român a declarat că primește condițiile impuse de Sfatul Țării. De la Bârlad, Regele Ferdinand a trimis o telegramă de felicitare pentru decizia luată. Ulterior o delegație basarabeană s-a deplasat la Iași, unde a prezentat regelui Ferdinand cel Loial și guvernului Actul Unirii. „La 9/22 aprilie 1918, Regele Ferdinand a promulgat unirea Basarabiei cu Țara, Ion Inculeț și Daniel Ciugureanu au fost numiți secretari de stat fără portofoliu, C-tin Stere a fost ales președinte al Sfatului Țării, iar P. Cazacu a fost numit în fruntea administrației Basarabiei”.⁴⁴

Unirea Basarabiei a generat o bucurie imensă în rândul opiniei publice românești urmată de manifestații, întruniri, serbări, slujbe religioase, declarații ale oamenilor politici și articole de presă.

⁴⁰ Al. Boldur, *Istoria Basarabiei*, București, 1992, pp.505-506; Ștefan Ciobanu, *Basarabia, populația, istoria, cultura...*, pp.104-114.

⁴¹ Ibidem.

⁴² Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *90 de ani de statalitate românească*, Revista de Științe Militare, nr. 1/2008, p.6.

⁴³ Ion I. Nistor, *Istoria Basarabiei*, București, 1992, Alexandru Boldur, *Istoria Basarabiei*, București, 1992, p.287.

⁴⁴ *Armata Română și Marea Unire*, Editura „Daco-Pres”, Cluj-Napoca, p.177.

După 9 luni a urmat hotărârea Sfatului Țării, din 27 noiembrie/10 decembrie 1918 prin care se renunța la condițiile de unire precizate în actul de la 27 martie/9 aprilie... și se proclama „unirea necondiționată cu România mamă”.

Trupele române nu s-au implicat în acțiuni politice, dar evident, prezența acestora a zădărnicit acțiunile dușmănoase ale trupelor și forțelor bolșevice, ostile îndeplinirii idealurilor românilor din acest spațiu geografic. Faptul că în Sfatul Țării au existat și voturi împotriva, iar unirea a fost votată cu unele condiții demonstrează caracterul liber al deciziei populației din Basarabia.⁴⁵

Generalul Istrati, comandantul Corpului 6 armată, a prezentat, la 29 aprilie 1918, Marelui Cartier General un raport din care „se desprinde aprecierea că actul unirii din 27 martie/8 aprilie 1918 se datorează și acțiunii armatei române, dar nicăieri nu se întâlnesc aprecieri din care să reiasă acțiuni destinate special influențării acțiunii și voinței autorităților și populației”⁴⁶.

Pe data de 18 octombrie 1918, la Budapesta, dr. Al. Vaida-Voevod a citit în Parlamentul Ungariei Declarația Comitetului Executiv al Partidului Național Român: *“Comitetul executiv al Partidului Național Român din Ardeal și Ungaria, ca organ politic al națiunii române din Ardeal și Ungaria, constată că urmările războiului îndreptătesc pretențiunile de veacuri ale națiunii române la deplina libertate națională. Pe temeiul dreptului firesc, că fiecare națiune poate dispune, hotărî singură și liber de soarta sa ...națiunea română din Ungaria și Ardeal dorește să facă acum uz de acest drept și reclamă în consecință și pentru ea dreptul ca, liberă de orice înrăurire străină să hotărască singură așezarea ei printre națiunile libere.*

La sfârșitul lunii octombrie 1918, la Budapesta s-a format Consiliul Național Român, care a dat următoarea declarație: *“Românii din Ungaria și Transilvania și-au constituit Consiliul Național Român ca unicul for care reprezintă voința poporului român și se bazează pe libera hotărâre asigurată de curentul vremii și de voința popoarelor libere. Trupele române prin delegații lor s-au alăturat Consiliului Național Român, în care își vor trimite exmișii (reprezentanții – n.n.) lor. ...Consiliul național român stă pe baza principală a liberei dispoziții asupra sorții lor, a națiunilor, principiu fixat de prezidentul Wilson cu condiția păcii lumii și primit atât de partidul Național Român, cât și de Partidul Social-Democrat și recunoscut din partea reprezentanței oficiale a monarhiei și a Ungariei, de asemenea și de Consiliul*

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *op. cit.*, p. 9.

național maghiar. *Ca națiune liberă dorim să ne întovărășim în frățeasca armonie cu toate celelalte națiuni libere*.⁴⁷

La 5 noiembrie 1918, la Washington, secretarul de stat Robert Lansing se adresează României cu următorul mesaj: „*Guvernul Statelor Unite a avut permanent în vedere bunăstarea și integritatea viitoare a României ca țară independentă și liberă, iar înainte de existența stării de război între Statele Unite și Austro-Ungaria, un mesaj de simpatie și apreciere a fost trimis de președinte Regelui României (Ferdinand I – n.a.)*.”

Situația s-a schimbat de atunci și președintele dorește în consecință ca să vă informez că Guvernul Statelor Unite nu neglijează aspirațiile poporului român din afară ca și în interiorul granițelor Regatului. El a urmărit luptele, suferințele și sacrificiile poporului român pentru cauza eliberării de sub dușmanii și asupritorii săi, Guvernul Statelor Unite are o simpatie profundă față de spiritul de unitate națională și aspirațiile românilor de pretutindeni și nu va neglija ca, la timpul potrivit, sa-și exercite influența pentru ca drepturile politice și teritoriale juste ale poporului român să fie obținute și asigurate împotriva oricărei agresiuni externe.⁴⁸

După numai patru zile, la Arad, Consiliul Național Român a dat Ultimatumul adresat de Consiliul Național Român guvernului Consiliului Național Maghiar în vederea preluării puterii asupra teritoriilor locuite de românii din Transilvania și Ungaria, în care se precizează: „*...trebuie încă acum să luăm puterea deplină de guvernare asupra teritoriilor locuite de Români în Ardeal și Țara Ungurească. ... Guvernul îl vom constitui în Sibiu. Răspunsul la această recercare a noastră îl așteptăm până în 12 Noiembrie a.c. la orele 6 p.m.*”⁴⁹.

Guvernul ungar a respins Ultimatumul și a întreprins acțiuni dușmănoase de administrare a întregului teritoriu românesc aflat în stăpânirea Ungariei înainte de anul 1914 și a refuzat să transfere puterea publică organizațiilor locale ale Consiliului Național Român Central. Autoritățile ungare au făcut o propagandă șovină, au insultat și denigrat pe români, au atârnat pe maghiarii din Transilvania împotriva administrației românești organizând conflicte, greve și revolte pe teritoriul pe care intraseră trupele române eliberatoare.⁵⁰

Guvernul ungar a încălcat convenția de armistițiu și a concentrat trupe în apropierea liniei de demarcație unde au provocat conflicte. În multe localități de sub

⁴⁷ Ibidem, p.9.

⁴⁸ Ibidem, p.10.

⁴⁹ Ibidem, p.11.

⁵⁰ Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *op. cit.*, p. 9.

ocupație maghiară a fost terorizată populația română și mulți români au fost arestați, maltratați, schingiuiți, răniți și asasinați mai ales în zonele Arad, Zalău, Baia Mare, Oradea și Caraș-Severin.⁵¹

Într-un memoriu din 21 martie 1919 se scria că în ultimele 4 luni numai în comitatul Arad au fost torturați și uciși 182 români.⁵²

Generalul Berthelot raporta: „...ungurii se dădeau la adevărate atrocități asupra populației de naționalitate română...”.⁵³ De aceea, „Comandamentul forțelor aliate de la Salonic și Consiliul Militar Interaliat de la Versailles au fost de acord ca trupele române să înainteze spre vest (spre Ungaria - n.n.)”⁵⁴.

Transilvănenii solicitau pe toate căile o „cât mai grabnică eliberare a tuturor provinciilor locuite de români pentru ai scăpa de teroare”⁵⁵, ceea ce a determinat Consiliul Militar Interaliat de la Versailles, în februarie 1919, să constituie o zonă neutră între România și Ungaria.

Imediat după ce Consiliul Militar Interaliat a cerut guvernului ungar să retragă trupele de pe teritoriile românești acesta a demisionat și a dat puterea „în mâinile proletariatului națiunii maghiare”⁵⁶ care a proclamat Republica Ungară a Sfaturilor condusă de Bela Kun. Acesta a respins Nota Conferinței de Pace și a declarat război României și altor state vecine.

În aprilie 1919, forțele maghiare au trecut la ofensivă cu forțele principale în Poarta Someșului și Poarta Mureșului. Trupele românești „au trecut imediat la contraofensivă distrugând dispozitivul trupelor maghiare, care s-au retras în dezordine”⁵⁷.

Comandantul armatelor aliate din Orient comunica regelui Ferdinand: „După ce au fost atacate de unguri, trupele române din Transilvania au respins într-o manieră strălucită forțele inamice și le-au pus complet în derută”.⁵⁸ La 1 mai 1919 trupele române erau pe Tisa pe întreaga lungime a frontului. „Pe 20 iulie 1919 armata ungară trece iar la ofensivă, a forțat Tisa și a înaintat aproximativ 50 km în

⁵¹ Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României, 1916-1919*, Vol.III, București, pp.373-374.

⁵² Arhivele M.A.E., fond Paris, arhivele diplomatice, Seria: Europa 1918-1919, România, Vol.47, Fila 47 (Memoriul delegației române la Conferința de pace de la Paris, 8 martie 1919).

⁵³ Ibidem, fond Microfilme Franța, rola 175, c.1087.

⁵⁴ Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *op. cit.*, p. 9.

⁵⁵ Ibidem.

⁵⁶ Arhivele M.A.E., fond Convenții, art. 181, Vol.1.

⁵⁷ Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *op. cit.*, p. 9.

⁵⁸ Ibidem, fond Paris, Dosar NR.54 (Telegramă către regele Ferdinand, 27 aprilie 1919).

dispozitivul Armatei României, care a trecut, după 4 zile, la contraofensivă și a ocupat Budapesta”⁵⁹.

În concluzie, „poporul român s-a angajat să urmeze calea grea a jertfei și sacrificiilor pentru realizarea unității statale a națiunii”⁶⁰, conștient că „nici combinațiile de culise și nici jocurile politico-diplomatice nu conferă unirii trăinicia necesară pentru a înfrunta secolele”⁶¹. Și Armata Română, sub comanda Regelui Ferdinand I, a săvârșit Unirea cea mare, împreună cu națiunea română folosind toate căile și resursele ei materiale, morale și umane, prin îmbinarea dreptului cu forța pusă în slujba dreptății și adevărului!⁶²

Regele Ferdinand cel Loial, comandantul suprem al Armatei Române și-a asumat misiunea istorică a apărării unirii, integrității teritoriale și suveranității statului național în condițiile agresiunilor unor state din vecinătatea noastră.

Deplina întregire a unității național-politice a românilor, încheierea procesului istoric de desăvârșire a statului național român unitar, suveran, independent, era o veritabilă încununare istorică a luptei poporului român condus de regele său pentru libertate și unitate.

Deosebit de valoroasă a fost și a rămas **adeziunea la actul Unirii a minorităților naționale**, îndeosebi a sașilor, secuilor și germanilor, spiritul realist și încrederea cu care a fost privită unirea de minoritatea maghiară.

După laborioasele desfășurări ale Conferinței de Pace din anii 1919-1920, tratatele încheiate au consacrat și în planul relațiilor internaționale, unirea românilor, din anul 1918. Crearea, în 1918, a României Mari (întregite), sub conducerea regelui Ferdinand cel Loial, este **cea mai importantă înfăptuire din întreaga istorie a poporului român, fără de care ar fi de neconceput însăși existența sa.**

CONCLUZII

La sfârșitul anului 1918, în urma înfrângerilor suferite în război și a semnării armistițiului din noiembrie 1918 s-au prăbușit imperiile absolutiste din jurul României, iar poporul român a triumfat în lupta sa de secole pentru realizarea idealului național. La sfârșitul anului 1918 se încheie epopeea istorică, prin care vechiul regat al României se unea cu celelalte provincii istorice românești, devenind

⁵⁹ Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *op. cit.*, p. 9.

⁶⁰ *Armata României și Marea Unire*, Editura „Daco-Press”, Cluj-Napoca, 1993, p.10.

⁶¹ Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *op. cit.*, p. 9.

⁶² *Ibidem.*

România Mare, care cuprindea aria geo-politico-istorică a *străvechiului popor european neolatin - poporul român*, denumită aria carpato-danubiano-pontică.

Ideea unirii tuturor românilor a avut adânci rădăcini istorice în conștiința românilor și în cultura lor. „Nucleul statului național – român modern s-a creat la 24 ianuarie 1859, prin unirea Moldovei cu Țara Românească”⁶³, sub sceptrul principelui Alexandru Ioan Cuza. Principatele Unite și-au dobândit *independența prin războiul din 1877-1878*, întregindu-se în același an, prin reunirea Dobrogei. *Ea s-a împlinit deplin, la sfârșitul Războiului de Întregire*, „prin actele istorice de la 27 martie 1918, de la Chișinău (unirea Basarabiei), de la 28 noiembrie 1918, de la Cernăuți (unirea Bucovinei), culminând cu cel de la 1 decembrie 1918, de la Alba Iulia (unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului)”⁶⁴. Este acum momentul, la a 95-a aniversare a înfăptuirii Unirii Basarabiei cu România, să scoatem în evidență aceste evenimente istorice ale unirii românilor.

BIBLIOGRAFIE

„Ardealul”, nr.6 din 18 ianuarie 1918.

1918 la români. *Documentele Unirii*. Editura științifică și enciclopedică, București, Vol. I, 1983-vol.X, 1989.

Adălinoaie N., Iordache A., Oprescu P., Porțeanu A., Stan A., *Unitatea națională a românilor în epoca modernă, 1821-1918*. Editura Academiei, București, 1985.

Arhivele M.A.E., fond Convenții, Vol.1.

Arhivele M.A.E., fond Paris, arhivele diplomatice, Seria: Europa 1918-1919, România, Vol.47, (Memoriul delegației române la Conferința de pace de la Paris, 8 martie 1919).

Arhivele M.Ap.N., fond microfilme, rola P II.150.

Arhivele M.Ap.N., fond microfilme, rola P.II.2.221.

Arhivele M.Ap.N., fond microfilme, rola P.II.1.2510.

Arhivele naționale, București, fond *Microfileme Anglia*, rola 257.

Armata Română și Marea Unire, Ed. “Daco-Press” Cluj-Napoca, 1993.

Boldur Alexandru, *Istoria Basarabiei*, București, 1992.

⁶³ Ibidem.

⁶⁴ Ibidem.

- Botoran C., Matichescu O., *Documente străine despre lupta poporului român pentru făurirea statului național unitar*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980.
- Cazacu Petre, *Moldova dintre Prut și Nistru, 1812-1918*, Iași, 1924.
- Ciobanu Nicolae, *Armistițiul din 9 decembrie 1917 dintre Armatele Română și cele ale Puterilor Centrale*, Revista de Științe Militare, nr.2/2007.
- Ciobanu Ștefan, *Basarabia, Monografie*, Chișinău, 1926.
- Ciobanu Ștefan, *Basarabia, populația, istoria, cultura...*
- Bădălan Eugen, SITEANU Eugen, *90 de ani de statalitate românească*, Revista de Științe Militare nr. 1/2008.
- Fotino N., Calafeteanu I., *La consécration internationale de la Grande Union*, Revue Roumaine d'Histoire, no.4/1978.
- Guvernul României, *Semnificații europene Unirea Românilor 1918*, București, 1993.
- Kirițescu Constantin, *Istoria războiului pentru întregirea României, 1916-1919*, Ediția II-a, vol. III, Editura Casei Școalelor, București.
- Mușat Mircea, Ardeleanu Ion, *De la statul geto-dac la statul român unitar*, București, 1983.
- Nistor Ion I., *Istoria Basarabiei*, București, 1992,
- Nistor Ion, *Istoria Basarabiei*. Editura Humanitas, București, 1991.
- Pascu Ștefan, *Făurirea statului național unitar român*. Editura Academiei, București, 1983, vol. I-II.
- Popa Mircea, *Primul Război Mondial. 1914-1918*, București, 1979.
- Porțeanu Alexandru, *Partidul Național Român din Transilvania – factor de seamă în lupta pentru făurirea Marii Uniri*, „Revista de istorie”, nr.11/1988.
- România în anii Primului Război Mondial*, Editura Militară, București, 1987.
- Tezaurul României la Moscova*, Documente (1916-1917), coordonare și studiu introductiv de Viorica Moisuc, București, 1993.

ÎN ATENȚIA COLABORATORILOR !

Pentru o mai bună procesare a articolelor și pentru introducerea revistei în baza de date internațională CEEOL, dorim respectarea următoarelor cerințe **obligatorii**:

- ✓ **titlul articolului – română și engleză;**
- ✓ **abstractul – română și engleză;**
- ✓ **cuvinte cheie (5-6) – română și engleză;**
- ✓ **instituția din care provine autorul;**
- ✓ **e-mail, telefon, fax (o adresă de contact);**
- ✓ **bibliografie.**

1. *Textul*. Se introduce în Microsoft Word, folosind fontul Times New Roman și tastatura standard românească. Nu sunt acceptate fonturile care au mapări neobișnuite (în care caracterele cu diacritice - ș, ț, ă, î și Ș, Ț, Ă, Î - înlocuiesc alte caractere - [,], @, ~, \ ș.a.m.d.). Textul în limba română trebuie să aibă în mod obligatoriu diacritice. Articolul trebuie cules, pur și simplu, fără nicio altă formatare în afara sublinierilor, acolo unde este cazul, folosind bold și italic. Paragrafele vor fi delimitate de un Enter, părțile articolului fiind separate între ele prin două-trei paragrafe goale.

2. *Ecuatiile*. Indiferent de locul pe care îl ocupă în cadrul articolului, ecuațiile se introduc numai în Microsoft Equation Editor. La limită, se acceptă ecuații scrise de mână, numerotate și trimise separat de restul articolului).

3. *Figurile*. Sunt acceptate formatele vectoriale standard. În cazul figurilor produse cu o altă aplicație decât Microsoft Word (de exemplu, Corel Draw sau în AutoCAD), fișierele respectivelor aplicații vor fi trimise împreună cu restul articolului. Figurile trimise în format electronic vor fi desenate la dimensiunile la care pot fi tipărite, iar dimensiunea textului trebuie să fie între 8 și 12 puncte tipografice. Sunt acceptate și figuri desenate de mână, pe foi separate de restul articolului, cu condiția ca desenele să fie clare și să poată fi ușor identificat locul din cadrul articolului în care trebuie să se regăsească.

4. *Imaginile*. Imaginile scanate trebuie incluse atât în documentul Microsoft Word, cât și trimise separat. Nu se recomandă folosirea imaginilor preluate de pe Internet, deoarece acestea nu satisfac cerințele necesare pentru tipărirea lor (având o rezoluție mult inferioară celei necesare pentru un tipar de calitate). Imaginile de calitate au o rezoluție de minimum 200 dpi. Pentru formatele JPEG și GIF, aveți în vedere ca, în urma compresiei, calitatea imaginii să devină rezonabilă.

5. *Numerotarea*. Ecuatiile, figurile, tabelele, titlurile din bibliografie vor fi numerotate cu cifre arabe, astfel:

- între paranteze pătrate pentru bibliografie;
- între paranteze rotunde pentru formule;
- prin exponent, în cazul notelor de subsol;
- precedate de denumire, în cazul observațiilor, figurilor, tabelor etc.

Rugăm autorii să redacteze articolele atât în limba română, cât și în limba engleză.

Vă mulțumim !

Redacția

Revista de Științe Militare

EDITOR
Secția de Științe Militare
a
**Academiei Oamenilor de Știință
din România**

CONSILIUL EDITORIAL
PREȘEDINTE DE ONOARE
general (r.) prof. univ. dr. H.C. Vasile CÂNDEA

PREȘEDINTE
general-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI

VICEPREȘEDINTE
general (r) prof. univ. dr. Eugen BĂDĂLAN

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI
general-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI
general de brigadă (r.) prof. univ. dr. Viorel BUTA
contraamiral fl. (r) prof. univ. dr. Marius HANGANU

MEMBRI
general (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU
general maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU
general de flotilă aeriană prof. univ. dr. Florian RÂPAN
general de brigadă (r.) prof. univ. dr. Viorel BUTA
locotenent-colonel dr. Cristophe MIDAN, Franța
general (r) prof. univ. dr. Mircea MUREȘAN
general (r) dr. Mihail POPESCU
dr. Karina MARCZUK, Polonia
prof. univ. dr. Adrian GHEORGHE, SUA
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU

COLEGIUL DE REDACȚIE
Director
colonel lector univ. dr. Alexandru STOICA
editura@unap.ro

Redactor
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU
esiteanu@yahoo.com

Referent de specialitate
Andreea TUDOR

Corector
Carmen IRIMIA

Tehnoredactor
Liliana ILIE

Tipar executat
la Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”
Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București
e-mail: editura@unap.ro
Tel./Fax: 319.59.69; 319.48.80/0453

Revista de Științe Militare apare trimestrial.

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri,
fără perceperea taxelor aferente, cu condiția indicării
precise a numărului și datei apariției revistei din care provin.

Coperta I: generalul Pavel Dmitrievici Kiseleff (1788-1872)
Sursa: english wikipedia

Coperta II: Columna lui Traian. Sursă: Muzeul Militar Național,
prin amabilitatea domnului Neculai Moghior, șeful Secției Documentare.

*Pentru publicarea de materiale promoționale în cuprinsul revistei,
rugăm agenții economici și pe toți cei interesați să se adreseze redacției
pentru a conveni forma de colaborare.*

B.325/2013

C.226/2013